

Nr 278.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 23 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att dels antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning angående mjölkavgift;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

F ö r s l a g
till
Förordning angående mjölkavgift.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I enlighet med bestämmelserna i denna förordning skall, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, viss avgift (*mjölkavgift*) upptagas å inom riket saluförd mjölk och grädde ävensom å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducenten av smör eller ost till avsalu.

2 §.

1. Avgiften för mjölk skall utgå med det belopp, högst 3 öre för kilogram, som Kungl. Maj:t bestämmer.

2. Avgiften för grädde skall utgå med jämlikt 1 mom. bestämt belopp för varje kilogram mjölk, som enligt av Kungl. Maj:t fastställda beräkningsgrunder skall anses hava åtgått för gräddens beredande.

3. Vid erläggande av avgift för mjölk, som använts för beredande hos mjölkproducenten av smör eller ost för avsalu, skall den avgiftspliktiga mjölmängden beräknas enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

4. Då särskilda omständigheter därtill föranleda, må enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, mjölkavgift kunna efterskänkas.

3 §.

Mjölkavgift skall erläggas, såvitt fråga är om avgiftspliktig vara, som av mjölkproducent levereras till mejeri eller mjölkhandlare, av den, som sålunda från mjölkproducenten mottagit varan, samt beträffande annan avgiftspliktig vara av mjölkproducenten.

Underlåter innehavare av mejeri eller mjölkhandlare att erlagga mjölkavgift och kan avgiften icke uttagas hos honom till följd av att han saknar utmättningsbara tillgångar, äger statens livsmedelskommission besluta, att avgiftsskyldighet för vara, som till honom levereras, i stället skall åvila vederbörande producent. Vad nu sagts gäller dock endast i fråga om vara, som levereras efter det producenten erhållit del av kommissionens beslut.

4 §.

Mjölkavgift skall inbetalas i den ordning, som Kungl. Maj:t bestämmer.

5 §.

Handläggning av frågor i avseende å tillämpningen av denna förordning ankommer på statens livsmedelskommission.

6 §.

Erforderliga föreskrifter beträffande ordningen för mjölkavgifts fastställande, erläggande och indrivande ävensom angående restitution, avkortning och avskrivning av mjölkavgift, så ock närmare bestämmelser i avseende å förordningens tillämpning i övrigt meddelas av Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1941 och gäller till och med den 30 juni 1942.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935
(nr 279) angående slaktdjursavgift.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1941 tills vidare till och med den 30 juni 1942.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937
(nr 369) angående utförselbevis för råg och vete.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1937 angående utförselbevis för råg och vete skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 september 1941 till och med den 31 augusti 1942.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, frågan om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område samt anför därvid:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkten 107 i nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 74,000,000 kronor. Detta anslag avsåg upprätthållandet av mjölk-, spannmåls-, foder-, ägg- samt slaktdjursregleringarna. Statens livsmedelskommission har i skrivelse den 16 april 1941 framlagt förslag om prisreglerande åtgärder m. m. på jordbrukets område.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t detta förslag.

Översikt över hittills vidtagna åtgärder.

Mjölkgregeringen. Enligt förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift, vilken ändrats genom förordningarna nr 278/1935 och 417/1936 och gäller till och med den 30 juni 1941, skall, där Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för mjölk och mejeriprodukter upptagas avgift å inom riket saluförd mjölk och grädde ävensom, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducenten av smör eller ost för avsalu. Avgiften må utgå med högst 3 öre per kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde och skall erläggas, såvitt fråga är om avgiftspliktiga vara, som av mjölkproducent levereras till mejeri eller mjölkhandlare, av den, som från mjölkproducenten mottagit varan, samt beträffande annan avgiftspliktig vara av mjölkproducenten. Underlåter innehavare av mejeri eller mjölkhandlare att erlagga mjölkavgift, kan avgiftsskyldigheten under viss förutsättning överflyttas å mjölkproducenten. Kungl. Maj:t äger från avgiftsskyldighet medgiva undantag, där så finnes skäligt med hänsyn till

ringa produktion eller andra förhållanden. Vidare må, då särskilda förhållanden därtill föranleda, mjölkavgift kunna efterskänkas enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Inflytande avgiftsmedel skola enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter användas för förut angivna ändamål.

I kungörelsen den 18 oktober 1940 (nr 906) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning m. m. ha givits närmare bestämmelser angående, bland annat, grunderna för mjölkavgiftens utgörande, ordningen för dess fastställande, erläggande och indrivning samt beträffande restitution, avkortning, avskrivning och efterskänkande av sådan avgift ävensom rörande kontroll över avgiftens utgörande och avgiftsmedlens förvaltning.

Genom kungörelser den 30 juni 1937 (nr 656), den 30 juni 1938 (nr 448), den 22 juni 1939 (nr 399), den 21 juni 1940 (nr 624) och den 18 oktober 1940 (nr 891) har Kungl. Maj:t för tiden till och med den 30 september 1940 förordnat om upptagande av mjölkavgift med undantag för vissa särskilt angivna områden i riket. Mjölkavgift har utgått för inom riket saluförd mjölk och grädde samt för mjölk, som kommit till användning för beredande hos mjölkproducent av smör eller ost för avsalu, därest producenten för sådant ändamål av egen produktion eller eljest använder minst 3,000 kilogram mjölk i månaden. Avgiften har under tiden 1 januari—30 april 1938 utgjort 1 öre för kilogram, under tiden därefter till och med den 30 juni 1938 1.5 öre för kilogram och under återstoden av 1938 2 öre för kilogram. Under tiden 1 januari—30 juni 1939 var avgiften 1 öre för kilogram samt därefter till årets slut 2 öre. Under år 1940 har mjölkavgiften varit 1.5 öre för kilogram under tiden 1 januari—30 juni samt 0.5 öre för kilogram under tiden 1 juli—30 september, från vilket senare datum ingen mjölkavgift uttagits. Uppböörden har under kontroll av statens livsmedelskommission handhåfts av svenska mejeriernas riksförening u. p. a., som även omhänderhaft förvaltningen av inflytande medel.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fettemulsion, dock endast beträffande vara, som levereras intill utgången av juni månad 1941. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varans nettovikt. Jämlikt bemyndigande av 1940 års riksdag äger Kungl. Maj:t vidare förordna om uttagande av tilläggsaccis å nämnda varor med ett belopp av högst en krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Från och med den 27 september 1936 har accis utgått å följande varor, nämligen margarin, konstister samt sådan vara, som nyss betecknats såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott, förutsatt att varan håller mera än en procent vatten. Från och med den 1 juli 1941 har dock, vad konstister angår, accis endast utgått å sådan vara, vari ingår annat fett än sådant, som inom landet framställts ur mjölk eller hämtats från svin eller idisslande djur. Från och med den 15 december 1938 utgår accis även å ersättningsmedel, som håller mindre än en procent vatten

men till konsistensen är smör- eller isterliknande, från och med den 1 juli 1939 även å fettemulsion, från och med den 11 november 1940 även å matolja samt från och med den 9 december 1940 därjämte å kokosfett. Accisens belopp har beträffande margarin, konstister och såsom annat ersättningsmedel betecknad vara utgjort för varor som levererats under tiden 27 september 1936—27 juli 1937 30 öre för kilogram, under tiden 28 juli—8 december 1937 40 öre för kilogram, under tiden 9 december 1937—30 juni 1939 45 öre för kilogram, under tiden 1 juli 1939—8 februari 1940 60 öre för kilogram, under tiden 9 februari—18 oktober 1940 55 öre för kilogram samt under tiden 19 oktober—10 november 1940 60 öre för kilogram. För fettemulsion har under tiden 1 juli 1939—10 november 1940 utgått en accis med 10 öre för kilogram för fettemulsion med en fetthalt av högst 17 procent samt med 25 öre för kilogram för fettemulsion med högre fetthalt. Från och med den 11 november 1940 utgår för samtliga förutnämnda varuslag utom kokosfett och från och med den 9 december 1940 jämväl å dylikt fett en accis med 60 öre för kilogram; accisen för annat margarin än hushållsmargarin har dock från och med den 3 februari 1941 sänkts till 39 öre för kilogram. Från och med den 19 oktober 1940 utgår därjämte tilläggsaccis å vissa fettvaror. Sålunda utgår för hushållsmargarin (margarin med en smältpunkt under $+37^{\circ}$ C, från och med den 11 november 1940 $+36^{\circ}$ C) en tilläggsaccis, som under tiden 19 oktober—10 november 1940 utgjort en krona 40 öre för kilogram samt under tiden 11 november 1940—2 februari 1941 98 öre för kilogram, och vilken från och med den 3 februari 1941 utgör 68 öre för kilogram. Från och med den 11 november 1940 utgår därjämte tilläggsaccis för konstister samt såsom annat ersättningsmedel betecknad vara med 98 öre för kilogram, för matolja med 40 öre för kilogram samt för fettemulsion med högre fetthalt än 17 procent med 65 öre för kilogram. För kokosfett utgår från och med den 9 december 1940 en tilläggsaccis med 10 öre för kilogram. I samband med förordnanden beträffande accisen å margarin och konstister har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande fastställt tullen å dessa varor till belopp, motsvarande 15 öre för kilogram med tillägg av accisen och tilläggsaccisen.

Bland åtgärder, sammanhängande med mjölkregleringen, må vidare nämnas anordningen med upptagande av skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl (kraftfoderskatt). Härför redogöres i samband med fodermedelsregleringen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 30 juni 1937 ha medel, som influtit genom accisen å margarin samt genom upptagande av skatt å oljekakor m. m., sedan därifrån bestritts vissa kostnader, månadsvis överlämnats till svenska mejeriernas riksförening för att användas för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för mjölk och mejeriprodukter. Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 657), ändrad genom kungörelserna nr 449/1938 och 402/1939, angående användningen av medel, som inflyta genom upptagande av mjölkavgift m. m., meddelades be-

stämmelser rörande förvaltningen av till riksföreningen för berörda ändamål överlämnade eller uppburna medel. Enligt dessa bestämmelser ha medlen i huvudsak använts för utbetalning av exportpristillägg, pristillägg för lantsmör, producentbidrag och prisutjämningsbidrag. Från och med den 1 januari 1940 inflyta margarinaccismedel ej till jordbrukets prisregleringsfond utan tillföras — enligt beslut vid urtima riksdagen 1940 (skr. nr 109) — budgeten. Beträffande prisutjämningsbidrag och andra bidrag till mejerihanteringen gäller numera kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 631), ändrad genom kungörelse den 18 oktober 1940 (nr 907), angående prisutjämningsbidrag och pristillägg för mjölk.

Exportpristillägg utgår å smör samt till smör omräknad ost, kondenserad mjölk, torrmjölk och grädde, som beretts inom riket och härifrån utförts, med belopp, motsvarande skillnaden mellan nettoexport och hemmamarknadspriset för saltat runmärkt smör av medelkvalitet (riksnoteringen å runmärkt smör).

För så kallat **lantsmör**, som hos mjölkproducent i Norrland ävensom Kopparbergs och Värmlands län samt vissa delar av Uppsala, Västmanlands och Älvsborgs län beretts av mjölk, varå mjölkavgift icke utgått och som av producenten försålts annorledes än till mejeri eller ombud för mejeri, har tidigare utgått ett pristillägg med 25 öre per kilogram. Särskilda åtgärder äro numera vidtagna för att ordna pris- och avsättningsförhållandena för sådant lantsmör, som av producenten försäljes till mejeri eller mejeriombud. Enligt ovannämnda kungörelse den 18 oktober 1940 (nr 907) skall mejeri, för att erhålla prisutjämningsbidrag, på villkor, som livsmedelskommissionen bestämmer, från producent mottaga lantsmör, som uppfyller av kommissionen fastställda kvalitetsfordringar. Enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen (cirkulär nr 152) och gällande intill den 26 maj 1941, skall mejeri för sådant smör betala ett grundpris, som för gott lantsmör (klass I) skall vara 10 öre lägre, för mindre gott lantsmör (klass II) 20 öre lägre och för dåligt lantsmör (klass III) en krona lägre än svensk riksnoteering å runmärkt smör. Till nämnda grundpris skall göras ett pristillägg (lantsmörsbidrag) med 30 öre per kilogram smör, som produceras i Stockholms—Göteborgs, Skånes och Värmlands—Dalarnas prisutjämningsdistrikt, samt med 55 öre per kilogram smör, som produceras i övriga prisutjämningsdistrikt. Mejeri är vidare skyldigt att inom sitt uppköpsområde förordna ombud, att för mejeriets räkning inköpa lantsmör. Mejeri är dock ej skyldigt att, självt eller genom ombud, inköpa lantsmör från producent, av vilken det skäligen kunnat påfordras, att han lämnat den mjölk, varav smöret beretts, till mejeri. Från och med den 26 maj 1941 har grundpriset för lantsmör sänkts med 10 öre och tillägget höjts med 35 öre per kilogram.

Producentbidrag — beträffande vilket bestämmelser meddelats i kungörelserna nr 401 och 963/1939 samt 630 och 908/1940 angående särskilt bidrag till mjölkproducenter — utgick under tiden 1 juli—31 december 1939 till mjölkproducent för varje brukningsdel med ett belopp motsvarande för kalendermånad den mjölkavgift, som för samma månad belöpte å 450 kilo-

gram mjölk och till mjölk omräknad grädde eller å den mindre myckenhet därav, vilken under månaden försålt från brukningsdelen. I kungörelsen nr 963/1939 föreskrevs att producentbidraget från och med den 1 januari 1940 skulle utgå för sammanlagt högst 650 kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde i månaden, varjämte bidraget bestämdes till 2 öre för kilogram avgiftspliktig mjölk, som under månaden sålts från brukningsdelen eller i ett av producenten själv drivet avgiftspliktigt mejeri använts för beredande av smör eller ost till avsalu; dock att för mjölk och till mjölk omräknad grädde, som försålt av producenten direkt till konsument, bidraget ej finge utgå med högre belopp än som motsvarade mjölkavgiften. Enligt kungörelsen nr 630/1940 har bidraget för månaderna januari—mars och oktober—december höjts till 3 öre per kilogram.

Prisutjämningsbidrag utgår för inom riket producerad mjölk och grädde, varå mjölkavgift utgått eller, från och med den 1 november 1940, varå mjölkavgift skulle ha utgått, därest förordnande meddelats om upptagande av sådan avgift, och som använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt. För utbetalning av prisutjämningsbidrag är riket indelat i 6 prisutjämningsdistrikt. För ändamålet tillgängliga medel ha intill den 1 juli 1940 fördelats månadsvis på prisutjämningsdistrikten sålunda, att vart och ett av de tre nordligaste distrikten, nämligen Norrbottens, Västerbottens och mellersta Norrlands prisutjämningsdistrikt, först erhållit ett särskilt belopp. Därutöver har, likaledes intill den 1 juli 1940, Norrbottens distrikt, omfattande Norrbottens län, tilldelats 2.5 öre, Västerbottens distrikt, omfattande Västerbottens län, 1.5 öre samt Mellersta Norrlands distrikt, omfattande Gävleborgs län, med undantag av landskapet Gästrikland, ävensom Västernorrlands och Jämtlands län, 0.5 öre för varje kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, varå prisutjämningsbidrag inom distriktet för månaden utgått. Återstoden av prisutjämningsmedlen ha därefter delats upp mellan samtliga distrikt i förhållande till de myckenheter mjölk och till mjölk omräknad grädde, varå mjölkavgift inom de olika distrikten för månaden utgått. Nyssnämnda särskilda belopp har utgått med vad å respektive distrikt enligt sist angivna fördelningsgrund belöpt av de under månaden å exporterade produkter utlämnade pristilläggens sammanlagda belopp. Statens livsmedelskommission har ägt att på framställning av svenska mejeriernas riksförening medgiva, att för beredande av möjlighet till utjämning av bidragen under olika månader visst belopp av prisutjämningsmedlen fått innestå hos föreningen. I anslutning till 1939 års urtima riksdags beslut i fråga om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område (prop. nr 66; r. skr. nr 109) beslöt Kungl. Maj:t den 12 januari 1940 beträffande beräkningen av det allmänna prisutjämningsbidragets storlek medgiva, att vid ett smörpris av 3 kronor för kilogram bidraget finge efter avdrag av mjölkavgift utgå med 2 öre för kilogram i genomsnitt för hela riket, att vid stigande smörpris bidraget successivt skulle sänkas, så att det vid ett smörpris av 3 kronor 50 öre helt bortföll. Nämnda regel skulle dock icke utgöra hinder för att bidraget, liksom tidigare varit fallet, till utjämning av jordbrukets inkomster

av mjölkproduktionen, sattes något högre under månader, då mjölkproduktionen vore låg och något lägre under månader med högre mjölkproduktion. Emellertid borde iakttagas, att bidraget i medeltal för samtliga månader icke komme att väsentligen avvika från det belopp, som vid tillämpning av huvudregeln skulle utgå. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 november 1940 har bidraget från och med den 1 december 1940 ej fått överstiga 1 öre per kilogram i genomsnitt för landet i dess helhet.

Från och med den 1 juli 1940 ha förut nämnda särskilda belopp till norrlandsdistrikten upphört att utgå, medan det särskilda prisutjämningsbidraget satts till 3.0 öre för Norrbottens distrikt, 2.0 öre för Västerbottens distrikt samt 1.5 öre för Mellersta Norrlands distrikt.

I detta sammanhang må även nämnas, att Kungl. Maj:t i nyss nämnda brev den 16 november 1940 anvisat ett belopp av 20 miljoner kronor för år räknat, att — under förutsättning att konsumtionsmjölkpriset i detaljhandeln icke genom mejeriernas åtgöranden på någon ort höjes med mera än 1 öre per liter — användas för nedbringande av mejeriernas kostnader, däribland uppkommande särskilda kostnader för tillgodoseende av de största städernas behov av konsumtionsmjölk, med en tolfedel i genomsnitt för månad, räknat från och med den 15 november 1940 tills vidare, dock längst till den 1 september 1941. Livsmedelskommissionen har på förslag av Svenska mejeriernas riksförening fastställt plan beträffande fördelningen av dessa medel. I överensstämmelse härmed har för mjölk, som invägs före den 1 februari 1941, till mejerierna utbetalts ett bidrag av 0.7 öre per kilogram såväl för konsumtionsmjölk och till mjölk omräknad konsumtionsgrädde som för produktmjölk. För produktmjölken har bidraget fördelats enligt samma grunder, som gälla för det vanliga prisutjämningsbidraget. Därutöver har till mejerierna utbetalats ett särskilt tillägg för försald konsumtionsmjölk med 0.8 öre per kilogram. Slutligen ha bidrag utgått till bestridande av de särskilda kostnader, som äro förenade med de största städernas förseende med konsumtionsmjölk. För mjölk, som invägs efter den 31 januari 1941, tillämpas i viss mån ändrade grunder.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660) angående reglering av införseln av mjölk och mjölkprodukter, vilken gäller tills vidare till och med den 30 juni 1941, har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk och grädde, smör och ost utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Som villkor för erhållande av införseltillstånd gäller i huvudsak, att vederbörande importör förbinder sig att för den myckenhet som införes inbetala införselavgift till riksföreningen till belopp svarande mot vad som skulle utgå i pristillägg därest varan utförts ur riket. För tormmjölk skall därutöver erläggas en införselavgift av 5 öre för kilogram. Om särskilda förhållanden därtill föranleda må livsmedelskommissionen medgiva, att införsel må ske utan erläggande av införselavgift.

I detta sammanhang må nämnas, att 1937 års riksdag medgivit, att Kungl.

Maj:t må, om så befinnes nödigt för stödjande av priset å smör, vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1939 av införseln till riket av margarin, konstister och fettemulsion samt av råvaror för margarinindustrien och ämnen, varav dessa framställas, i enlighet med vissa i Kungl. Maj:ts proposition nr 284 till nämnda riksdag angivna riktlinjer. Detta bemyndigande gavs av 1939 års lagtima riksdag förlängd giltighet för tiden till och med den 30 juni 1940. Här bör omförmälas, att genom kungörelsen den 10 januari 1941 (nr 23) angående reglering av införseln av vissa fettvaror m. m. förbud meddelats att utan tillstånd av statens livsmedelskommission införa jordnötter, kopra, sojabönor och andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter ävensom fett och oljor av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung.

Vidare må nämnas, att genom kungörelse nr 474/1939 förordnats om en införselavgift från och med den 10 juli 1939 å kasein med 10 öre för kilogram. Enligt kungörelsen nr 765/1939 utgår emellertid denna införselavgift ej för tiden från och med den 1 november 1939.

Då en rätt avsevärd nedgång i mjölkproduktionen kunde väntas under konsumtionsåret 1940/1941 vidtogo statsmakterna i slutet av år 1940 vissa åtgärder i syfte att höja smörproduktionen. I kungörelse den 1 november 1940 (nr 903) har sålunda bestämts, att grädde med en fetthalt överstigande 15 procent icke må saluhållas eller försälas eller användas för yrkesmässig tillverkning eller beredning av varor för avsalu. I kungörelse samma dag (nr 904) har dessutom bestämts, att mejeri ej får tillverka ost med en fetthalt i torrsubstansen av 30 procent eller däröver. För att erhålla kontroll över tillverkningen av lantsmör och lantost ha vidtagits särskilda åtgärder. Sålunda har bestämts i kungörelse den 22 november 1940 (nr 946), att lantsmör ej får av tillverkaren försälas eller eljest överlätas annat än till mejeri eller ombud för mejeri. Vidare meddelas i kungörelse samma dag (nr 947) vissa bestämmelser rörande försäljning av mjölkskumningsmaskiner, vilka enligt kungörelsen icke få säljas eller annorledes överlätas, uthyras eller utlånas till annan än den, åt vilken tillstånd att förvärva eller använda sådan maskin lämnats av livsmedelskommissionen eller å dess vägnar. I fråga om lantost meddelas i kungörelse samma dag (nr 944) förbud för försäljning eller överlåtande på annat sätt av lantost, varifrån dock undantag får medgivas av livsmedelskommissionen eller å dess vägnar. Vidare bestämmes i kungörelse samma dag (nr 945), att försäljning eller annan överlåtelse av ostlöpe endast får ske mot särskild av statens livsmedelskommission eller å dess vägnar utfärdad inköpslicens.

I sammanhang med redogörelsen över åtgärderna rörande mjölkregleringen torde även en kortfattad översikt böra lämnas rörande de konsumtionsreglerande åtgärder, som vidtagits i fråga om matfett. Genom kungörelse den 10 maj 1940 (nr 319) meddelades bestämmelser angående tilldelning av rabattkort å smör till vissa barn och åldringar samt äkta makar. Sådana rabattkort kunde utan behovsprövning tilldelas barn till för-

äldrar med ett till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerat beskattningsbart belopp understigande 1,500 kronor. Medlemmar av jordbrukarhushåll skulle dock erhålla rabattkort endast efter särskild behovsprövning, verkställd enligt av livsmedelskommissionen fastställda grunder. Likaså kunde rabattkort efter särskild behovsprövning tilldelas andra personer, som ej vore berättigade att erhålla sådana kort utan behovsprövning. Rabatten bestämdes av livsmedelskommissionen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande till 1 krona 30 öre per kilogram. I kungörelse samma dag (nr 318) bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att vidtaga reglering av handeln med margarin. I överensstämmelse härmed bestämde kommissionen (i cirkulär nr 41—B 14), att för förbrukning i enskilt hushåll under tiden 12—26 maj 1940 högst 500 gram margarin finge inköpas mot kupong till inköpskort. Efter den 26 maj 1940 finge margarin tillsvidare ej inköpas för hushållsändamål. För bageriidkare meddelades särskilda bestämmelser rörande inköp av bagerimargarin, varvid förbrukningen härav skulle inskränkas till 75 procent av förbrukningen av sådant margarin år 1939. Sedan under senare hälften av oktober 1940 tillverkningen av bordsmargarin återupptagits, förordnades, att förutnämnda rabattkuponger för smör från och med den 19 oktober 1940 skulle gälla för smör eller margarin. I samband med en förestående ny utdelning av rabattkort för smör och margarin vidtog Kungl. Maj:t genom kungörelse den 8 november 1940 (nr 919) viss ändring i bestämmelserna om rätt till erhållande av rabattkort, bestående däri att gränsen för det högsta tillåtna beskattningsbara beloppet sänktes från 1,500 till 1,000 kronor. I samband med den nya utdelningen vidtog även livsmedelskommissionen vissa ändringar i de tidigare av kommissionen meddelade bestämmelserna angående grunderna för behovsprövning. De viktigaste av dessa ändringar gällde jordbruksbefolkningen och avsåge att bereda denna större jämställdhet i förevarande hänseende med övriga befolkningsgrupper än som tidigare varit fallet. Vidare vidtog kommissionen vissa ändringar i rabattkvantiteten och rabattens storlek. Den rabatterade kvantiteten smör och/eller margarin, som hittills uppgått till 400 gram per person och vecka, sänktes sålunda från och med den 18 november 1940 till 250 gram per vecka. Från och med sistnämnda dag bestämdes rabatten till en krona 50 öre per kilogram smör eller margarin. Genom kungörelse den 20 december 1940 (nr 1028) infördes en allmän konsumtionsreglering för matfett, omfattande smör, flott, margarin, konstister och matolja ävensom andra ersättningsmedel för smör eller flott än margarin, konstister och matolja, och bestämdes tilldelningen därav till 250 gram per person och vecka. Närmare bestämmelser härom utfärdades den 21 december 1940 av livsmedelskommissionen (cirkulär nr 185—B 86). Samtidigt utsträcktes bestämmelserna rörande rabatt för hushållsändamål av smör och margarin att omfatta allt matfett (cirkulär nr 190—B 89).

Även ifråga om ost ha vissa konsumtionsreglerande åtgärder vidtagits. I anslutning till förbudet för tillverkning av ost med en fetthalt av 30 procent eller däröver i torrsubstansen (kungörelse nr 904/1940) förordnades ge-

nom kungörelse den 1 november 1940 (nr 905) om beslag å samt reglering av handeln med dylik ost. Sedan lagren hos mejerierna och i allmänna handeln av ransonerad ost i slutet av januari 1941 voro i det närmaste slutsålda, upphävde livsmedelskommissionen (cirkulär nr 221—B 107) från och med den 1 februari 1941 ransoneringsbestämmelserna för ost.

Slaktdjursregleringen. Jämlikt bemyndiganden av 1937 och 1939 års lagtima riksdagar, vilka bemyndiganden även omfatta reglering av införseln av kött och fjäderfä, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken ändrats genom kungörelserna nr 527/1938 samt 54 och 99/1939 och som jämlikt kungörelse nr 623/1940 gäller tills vidare till och med den 30 juni 1941, förordnat, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur och får, kött av häst, fläsk — torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Vid införsel av fårkött har sedan 1936 utgått en avgift, vars belopp under våren och försommaren utgjort 15 öre för kilogram och under övriga delar av året 30 öre för kilogram. Från och med den 1 april 1941 utgår nämnda avgift med 15 öre för kilogram. Sedan den 16 juli 1938 utgår införselavgift för saltat hästkött och från och med den 15 mars 1938 även för konserver av nötkreatur och fårkött. Sistberörda avgifter ha under hela tiden varit 15 öre för kilogram. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, må statens livsmedelskommission medgiva befrielse, helt eller delvis, från införselavgift.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken enligt förordning den 21 juni 1940 (nr 619) gäller tills vidare till och med den 30 juni 1941, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter upptagas viss avgift, slaktdjursavgift. Sådan avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmas av Kungl. Maj:t under iakttagande att den högst får utgöra, räknat för hel kropp, beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, svin 2 kronor samt övriga djur 1 krona. Kungl. Maj:t äger medgiva undantag från avgiftsskyldighet, där så med hänsyn till särskilda förhållanden finnes skäligt. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt hava meddelats i kungörelse den 20 juni 1935 (nr 363). Efter det att under tiden 1 juli 1937—30 juni 1939 ingen slaktdjursavgift utgått, förordnades genom kungörelse den 22 juni 1939 (nr 405) att sådan avgift skulle tills vidare från och med den 1 juli 1939 utgå för svin med 2 kronor per djurkropp och för spädgris — eller svin med en slaktvikt understigande 15 kilogram — med 1 krona.

Enligt kungörelse den 21 juni 1940 (nr 635) utgår från och med den 1 juli 1940 ingen slaktdjursavgift.

Även i fråga om kött och fläsk ha vidtagits vissa konsumtionsreglerande åtgärder. I kungörelse den 4 oktober 1940 (nr 858) har föreskrivits, att slakt av svin ej får äga rum annat än med slakteritillstånd eller särskilt medgivande av livsmedelskommissionen (slaktlicens) samt att handeln med fläsk och fläskkonserver skall vara underkastad särskild reglering. Slakteritillstånd lämnas till innehavare av kontrollslakterier ävensom till andra personer och företag, som yrkesmässigt förvärvade svin för slakt i syfte att avyttra det uppslaktade fläsket. Sedan det med hänsyn till försörjningsläget visat sig nödvändigt att även reglera förbrukningen av såväl kött som fläsk, har Kungl. Maj:t i kungörelse den 28 mars 1941 (nr 173) meddelat särskilda bestämmelser härom. Enligt dessa skall ransoneringen omfatta allt kött och fläsk av nötkreatur, hästar, får, getter, renar och svin samt korv, konserver och färdigberedda matvaror av kött eller fläsk av nämnda djurslag. För slakt av samtliga nu nämnda djurslag fordras slakteritillstånd eller slaktlicens, i likhet med vad som enligt kungörelsen nr 858/1940 gällt för rätten att nedslakta svin. Slutligen må nämnas, att i samband med den i det föregående genomförda matfettsregleringen i kungörelse den 20 december 1940 (nr 1027) förordnats om beslag å råister och råtalg m. m.

Äggregleringen. Enligt kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 24) angående reglering av införseln av ägg, jämförd med kungörelserna nr 283/1935 och 789/1939, må ägg ej införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission, eller den kommissionen bemyndigar att meddela tillstånd till sådan införsel. Livsmedelskommissionen har vidare berättigats föreskriva, att för sådant tillstånd skall utgå licensavgift enligt de grunder, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Vad sålunda stadgats skall jämlikt kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 490) angående utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse tillämpas jämväl ifråga om flytande äggvita, så ock äggula, som icke utslutande är avsedd för beredning av läder. Berörda författningar gälla enligt kungörelsen nr 626/1940 tills vidare till och med den 30 juni 1941.

Enligt kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 692), jämförd med kungörelsen nr 789/1939, må vidare utförsel av hönsägg icke äga rum utan tillstånd av jordbruksnämnden, numera livsmedelskommissionen, eller, efter kommissionens bemyndigande, av Sveriges äggintressenters förening u. p. a., därvid skall tillses, bland annat, att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäliga grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes.

De befogenheter, som tillkommit statens jordbruksnämnd i avseende å beviljande av införsel- eller utförseltillstånd samt fastställande av licensavgift och utförselavgift, ha av nämnden överlåtits till Sveriges äggintressenters förening u. p. a.

Kungl. Maj:t har utfärdat närmare föreskrifter angående regleringen av införseln och utförseln av ägg.

Livsmedelskommissionen har dessutom vid olika tillfällen bemyndigats

att, i den mån marknadsläget så påfordrade, verkställa inlagring av ägg. Vidare har Kungl. Maj:t i brev den 29 november 1940 bemyndigat kommissionen att föranstalta om bland annat försäljning av ägg till allmänna inrättningar, varvid bidrag under vissa förutsättningar kan utgå med belopp svarande mot högst 50 öre för kilogram försålda ägg.

Fodermedelsregleringen. Såsom förut nämnts må oljekakor, som importeras eller inom riket tillverkas, beläggas med skatt. Bestämmelserna här om innefattas i förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) angående skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl. Enligt denna förordning, som ändrats genom förordningarna nr 177/1934, 281/1935, 261/1937, 475/1937 och 251/1939, skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande erläggas en skatt av högst 8 öre för kilogram av varans nettovikt vid införsel till riket eller tillverkning inom riket för försäljning av oljekakor, mjöl, erhållet genom krossning av oljekakor, och mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor. Genom kungörelse nr 691/1939 har förordnats, att skatt jämlikt bestämmelserna i förstnämnda förordning tills vidare från och med den 9 oktober 1939 icke skall utgå.

Enligt förordningen den 18 maj 1934 (nr 153) om införselavgift å havre och majs jämte vissa andra fodermedel, ändrad genom förordningen nr 420/1936, skall vidare, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, sådan avgift erläggas för följande varor, som införas till riket, nämligen havre, majs, korn, vicker, pelusker och andra foderärter, foderbönor, manioka- och arrowrot (tapiokarot), produkter, vilka genom förmalning eller på annat sätt för foderändamål framställts av dessa varor, produkter av vete, råg och annan spannmål, vilka på grund av tillsättning med annat ämne äro tjänliga endast för foderändamål, risfodermjöl, glutenfoder, melassfoder och sockerschnitzel. Kungl. Maj:t må ock förordna om införselavgift för andra till fodermedel hänförliga varor av visst slag, vilka införas till riket. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, äger Kungl. Maj:t medgiva befrielse, helt eller delvis, från stadgad avgift. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 8 öre för varje kilogram av varans nettovikt, som Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, statens jordbruksnämnd bestämmer, samt erläggas till tullverket i den ordning som om tull är föreskriven eller, där Kungl. Maj:t beträffande vara av visst slag så finner lämpligt, i annan av Kungl. Maj:t bestämd ordning. Införselavgift har sedermera under några år utgått jämlikt bestämmelserna i kungörelsen nr 153/1934. Genom kungörelsen nr 764/1939 har emellertid förordnats, att sådan införselavgift från och med den 1 november 1939 tills vidare icke skall utgå. Enligt kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 496) angående reglering av införseln av havre och majs samt vissa andra fodermedel, ändrad genom kungörelsen nr 697/1939, erfordras för införsel av i sistnämnda kungörelse angivna varuslag tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission.

Till stödjande av den svenska havreodlingen har genom förordningen den

29 maj 1933 (nr 234) angående användande av svensk havre vid gryn- och mjöltillverkning m. m. stadgats skyldighet för den, som driver kvarn och därvid använder utländsk havre, att vid framställning av havregryn, havremjöl, havremust och övriga produkter av havre, avsedda till människoföda, använda svensk havre i sådan omfattning, att den för tid, som Kungl. Maj:t fastställer (tillverkningsperiod), uppgår till viss av Kungl. Maj:t bestämd procent av all den havre, varav under perioden nämnda produkter framställas vid kvarnen (tillverkningsprocent). I anslutning till denna förordning har genom kungörelsen den 14 juni 1933 (nr 343) angående reglering av införseln av havregryn och havremjöl, vilken kungörelse jämlikt kungörelse den 21 juni 1940 (nr 627) gäller tills vidare till och med den 30 juni 1941, meddelats förbud mot införsel till riket av sistnämnda varor utan tillstånd av Kungl. Maj:t. Tillverkningsprocenten, som under tiden 1 oktober 1937—30 juni 1938 utgjort 50, höjdes från och med den 1 juli 1938 till 75 och från och med den 1 oktober 1938 till 85 samt sänktes från och med den 1 oktober 1939 till 75 och från och med den 1 april 1940 till 25. Från och med den 1 april till och med den 31 augusti 1941 föreligger icke skyldighet för kvarnidkare att använda svensk havre vid grynberedningen.

I detta sammanhang må nämnas, att statens jordbruksnämnd, numera livsmedelskommissionen, enligt beslut av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1937 äger medgiva, att införsel av varor, som avses i kungörelsen den 21 augusti 1935 angående reglering av införseln av havre och majs samt vissa andra fodermedel, må ske utan iakttagande av bestämmelserna i förutnämnda förordningar den 18 maj 1934 (nr 153) och den 29 maj 1933 (nr 234), under förutsättning att varorna införas för att användas för industriellt ändamål eller för tillverkning av varor för export eller ock importören ur riket utfört motsvarande myckenhet varor av samma slag.

Genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 652), vilken jämlikt kungörelsen nr 625/1940 gäller till och med den 30 juni 1941, ha meddelats vissa bestämmelser rörande statsbidrag för fraktlindring vid transport av inhemsk havre till ort inom Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län eller till ort inom vissa områden av Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Statsbidrag utgår med skillnaden mellan å ena sidan den erlagda frakten, inklusive vissa avgifter, och å andra sidan en frakt beräknad för sändningens verkliga vikt efter en avgift av 50 öre för 100 kilogram. Bidraget må dock i intet fall uppgå till högre belopp än 3 kronor för 100 kilogram av sändningens verkliga vikt.

I anledning av den under sensommaren 1939 inträdda krissituationen anbefallde Kungl. Maj:t i brev den 1 september 1939 svenska spannmålsaktiebolaget att för en total kostnad av tills vidare högst en miljon kronor enligt jordbruksnämndens anvisningar företaga inköp i beredskapssyfte av spannmål och fodermedel samt utsäde m. m. ävensom ombesörja i samband därmed erforderlig upplagring.

Genom kungörelse den 29 september 1939 (nr 677) förordnades om be-

slag å oljekakor, mjöl, erhållet genom krossning av oljekakor, samt mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor. Enligt en den 14 oktober 1939 utfärdad kungörelse (nr 717) lades även ärter — såväl matärter som foderärter — under beslag. Nämda beslag hävdes genom kungörelser den 26 april 1940 (nr 267) och den 2 juli 1940 (nr 676).

Vidare har genom kungörelse den 3 maj 1940 (nr 302) beslag lagts å omalen havre samt råg- och vetekli. Vad beträffar omalen havre hävdes beslaget genom kungörelse den 9 augusti 1940 (nr 754). Genom kungörelse den 1 augusti 1940 (nr 753) har även bestämts om beslag å melass.

Genom kungörelsen den 11 oktober 1940 (nr 869) angående beslag å brödsäd och fodersäd, m. m. lades fodersäd (havre, korn, blandsäd, vicker samt till människoföda ej tjänliga ärter och bönor) från och med den 16 oktober 1940 under beslag i Götaland, Svealand och Gästrikland. Beslaget å fodersäd utvidgades genom kungörelse den 13 december 1940 (nr 998) till att omfatta jämväl övriga delar av riket.

Vad slutligen beträffar stråfoder (hö och halm) må nämnas, att genom kungörelse den 19 augusti 1940 (nr 778) förbud utfärdades att föra hö från det område, som omfattas av de fem norrlandslänen, till ort, belägen utom nämnda område. Genom kungörelse den 8 november 1940 (nr 915) utfärdades allmänt transportförbud för hö och halm, dock med undantag för transporter inom vissa områden, nämligen dels Norrland, dels Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län, dels Gotlands län dels ock Öland. Sistnämnda kungörelse har upphävts genom kungörelsen den 10 januari 1941 (nr 16), vilken stadgar allmänt beslag å stråfoder (hö och halm).

I anslutning till utfärdande av kungörelsen nr 677/1939 om beslag å vissa fodermedel bemyndigade Kungl. Maj:t statens jordbruksnämnd att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa förslag av nämnden träffa avtal angående reglering av handeln med fodermedel med foderintressentföreningen u. p. a., vilken utgör gemensamt organ för svenska lantmännens riksförbund, ett antal privata fodermedelsimportörer och kooperativa förbundet. Med stöd av detta bemyndigande ha överenskommelser av i huvudsak följande innehåll träffats mellan jordbruksnämnden och föreningen. Föremål för avtalet är dels oljekakor, mjöl, erhållet genom krossning av oljekakor, och mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor, dels ock följande produkter, i den mån de hädanefter införas till riket, nämligen: havre, majs, korn, vicker, pelusker och andra foderärter, foderbönor, manioka- och arrowrot (tapiokarot) samt andra produkter, vilka genom förmalning eller på annat sätt för foderändamål framställts av omförmälda varor, produkter av vete, råg eller annan spannmål, vilka på grund av tillsättning med annat ämne äro tjänliga endast för foderändamål, risfodermjöl, glutenfoder, melassfoder, sockerschnitzel, luzernmjöl och kreatursfoder av animaliskt avfall ävensom kli med undantag av mandekli. Enligt avtalet har föreningen förbundit sig att ombesörja import av oljekakor och mjöl av oljekakor

och att i den utsträckning nämnden bestämmer inköpa under beslag liggande varor av förut omförmält slag till priser och på villkor i övrigt, som nämnden föreskriver, samt att försälja dylik vara allenast efter tillstånd av nämnden samt i den ordning och till de priser ävensom på de villkor i övrigt, som bestämmas av nämnden. Föreningen har i avtalet vidare förbundit sig att till jordbrukets prisregleringsfond, i den ordning nämnden bestämmer, inleverera vad som av intäkterna å verksamheten i fråga återstår efter avdrag av erforderlig utbetalning eller avsättning till administrations-, inköps-, försäljnings-, distributions- och fraktkostnader, gottgörelse till kommissionärer, motsvarande högst 7 procent av försäljningssumman för av föreningen tillhandahållna varor, samt högst 2,000 kronor, motsvarande ränta å i föreningen insatt kapital, samt att bedriva sin ifrågavarande verksamhet på ett lojalt sätt och så att enskilt intresse icke obehörigen gynnas eller skadas. Under förutsättning att föreningen iakttagert förenämnda bestämmelser har nämnden utfäst sig att medgiva undantag från gällande införselförbud å här omförmälda varor endast åt föreningen samt att före fastställande av priser och övriga villkor för inköp och försäljningar av hithörande varor samråda med föreningen. Enligt avtal mellan statens livsmedelskommission och foderintressentföreningen den 6 februari 1940 har denna överenskommelse såtillvida ändrats, att från och med den 15 februari nämnda år försäljningen av inom landet tillverkat linfrömjöl och linfrökakor samt sojamjöl tills vidare sker under livsmedelskommissionens direkta kontroll och foderintressentföreningens befattning med nämnda försäljning upphört.

I anslutning till vad i det föregående nämnts rörande beslag å fodersäd må nämnas, att svenska spannmålsaktiebolaget i avtal, som i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 augusti 1940 träffats för tiden 1 september 1940 — 31 augusti 1941 mellan svenska staten och bolaget, åtagit sig — förutom att under vissa villkor inköpa brödsäd och matärter — även att utöva den verksamhet beträffande spannmål, frö och fodermedel samt produkter därav ävensom de särskilda uppgifter i övrigt, som kunna komma att uppdragas åt bolaget. I anslutning till nämnda avtal har åt svenska spannmålsaktiebolaget uppdragits ett flertal åtgärder, som föranletts av i det föregående nämnda beslag.

De regleringsåtgärder, som under 1940 och den gångna delen av 1941 vidtagits på fodermedelsmarknaden, ha föranletts dels av den genom krigsförhållandena inträdda bristen på importerade fodermedel och dels av 1940 års felslagna foderskörd. Inom ramen för de direktiv, som av Kungl. Maj:t lämnats livsmedelskommissionen framför allt i anslutning till utfärdade kungörelser rörande olika beslag och därjämte även i olika Kungl. Maj:ts brev, har livsmedelskommissionen vidtagit ett flertal regleringsåtgärder, av vilka de viktigaste här må beröras. Sedan majsimporten till följd av krigshändelserna i april 1940 nästan helt upphört, vidtog livsmedelskommissionen anstalter för tillhandahållande av ersättningsfoder. Med stöd av kungörelsen den 3 maj 1940 (nr 302) angående beslag å omalen havre samt råg- och

vetekli genomförde kommissionen i maj 1940 en provisorisk ransonering å havre samt råg- och vetekli. Denna reglering kompletterades i juni månad (cirkulär nu 56—C 14), med bestämmelser för tiden intill den 1 september 1940. Vad i övrigt beträffar fodermedelsregleringen fram till den 1 september 1940 må nämnas, att livsmedelskommissionen i cirkulär nr 19—C 5 den 15 februari 1940 meddelat vissa bestämmelser angående försäljningen av oljekraftfoder fram till nämnda dag. Livsmedelskommissionen har därefter i augusti 1940 meddelat föreskrifter (cirkulär nr 93—C 30) rörande kraftfordertilldelningen under konsumtionsåret 1 september 1940—31 augusti 1941.

I anslutning till det i det föregående omnämnda allmänna beslutet å brödsäd och fodersäd från och med den 16 oktober 1940 har livsmedelskommissionen, i sitt cirkulär nr 124—C 62, med Kungl. Maj:ts begivande bestämt, att för fodersäd, som frivilligt överlättes eller hembjödtes till svenska spannmålsaktiebolaget före den 1 mars 1941, skulle utgå ett pris för deciton av för svart havre 22 kronor 50 öre, för vit havre 23 kronor 50 öre, för korn 25 kronor samt för blandsäd 24 kronor, medan vid förfogande jämlikt allmänna förfogandelagen liksom vid försäljning efter den 28 februari 1941 priserna skulle vara 2 kronor lägre för deciton. I ett senare cirkulär (nr 165—C 57) bestämdes att — vid frivillig överlåtelse före den 1 mars 1941 — priset på vicker och foderärter skulle vara 38 kronor för deciton. I fråga om jordbrukares försäljning av beslagtagen fodersäd bestämdes, att sådan utan hinder av beslutet finge ske till bland annat svenska spannmålsaktiebolaget eller dess ombud samt till person eller företag, som erhållit licens för inköp av fodersäd. I cirkulär nr 176—C 62 meddelade livsmedelskommissionen bestämmelser angående utfärdande av så kallade definitiva leveransbesked, avseende avstående av fodersäd till det allmännas förfogande. Dylikt avstående har endast ifrågasatts inom Svealand och Götaland samt Gästrikland och i allmänhet endast för jordbruk med en åkerareal överstigande 15 hektar. Den härvid framkomna liksom eljest tillgängliga fodersäden har genom kristidsnämndernas försorg tillhandahållits förbrukarna i enlighet med vissa, delvis ganska detaljerade tilldelningsregler (livsmedelskommissionens cirkulär nr 176—C 62, 217—C 79, 263—C 100 m. fl.). I detta sammanhang må även omnämnas, att såsom ersättningsfoder tillhandahållits avsevärda kvantiteter fodercellulosa, som tillverkats av cellulosaindustrien i samarbete med de statliga myndigheterna. Riven fodercellulosa har försålts till ett pris av 18 kronor per deciton.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 13 december 1940 bemyndigat livsmedelskommissionen att av till kommissionens förfogande stående medel för upprätthållande av jordbruksregleringen använda ett belopp av högst 7 miljoner kronor för utanordnande av rabatt av statsmedel vid inköp av fodersäd och fodercellulosa. I fråga om dessa rabatter gäller följande (livsmedelskommissionens cirkulär nr 176—C 62, 217—C 79 och 263—C 100). Rabatteringen sker under medverkan av kristidsnämnderna. Rabatten utgör vid inköp av fodersäd 5 kronor per deciton och vid inköp av fodercellulosa 8 eller 4 kronor per deciton. Rabatt å fodersäd och 8-kronorsrabatt å fodercellulosa får

lämnas dels innehavare av jordbruksfastighet och dels sådan lägenhetsinnehavare, som regelbundet uppföder nötkreatur, svin eller höns å lägenheten och är för sitt uppehälle beroende därav. Sådan rabatt får medgivas endast i den mån vederbörande i enlighet med gällande tilldelningsregler av kristidsnämnden lämnas tilldelning av fodersäd respektive hänvisas till att inköpa fodercellulosa. Rabatt å fodersäd och 8-kronorsrabatt å fodercellulosa får för hela konsumtionsåret 1940/1941 lämnas en och samma person för en sammanlagd kvantitet av högst 3,000 kilogram fodersäd och/eller fodercellulosa. Vad beträffar 4-kronorsrabatten å fodercellulosa gäller att envar jordbrukare, som icke erhållit definitivt leveransbesked att avstå fodersäd till det allmännas förfogande eller som fullgjort sin skyldighet att avstå fodersäd i enlighet med erhållet leveransbesked, må, därest han visar sig ha i behörig ordning försålt viss mängd fodersäd, erhålla bevis berättigande till inköp av en motsvarande mängd fodercellulosa med sistnämnda rabatt.

1940 års urtima riksdag (r. skr. nr 43) har anvisat en miljon kronor till kostnader för transport av stråfoder till samt 2 miljoner kronor för inköp av stråfoder inom av torkan svårt drabbade delar av landet. Senare har, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 81, 1940 års urtima riksdag (r. skr. nr 100) ställt ytterligare 400,000 kronor till förfogande för ombesörjande av tillförseln av halm till nyss nämnda områden.

Det i det föregående nämnda beslaget å stråfoder tillkom för att i rådande svåra situation möjliggöra för statsmakterna att ingripa reglerande på stråfodermarknaden. I samma syfte tillskapades ett särskilt organ — svenska stråfoderhandelsföreningen u. p. a. I enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 januari 1941 slöts mellan denna och svenska staten den 31 januari 1941 ett särskilt avtal, enligt vilket föreningen förband sig att inköpa under beslag liggande stråfoder till priser och på villkor i övrigt, som livsmedelskommissionen kunde komma att föreskriva, samt att försälja stråfoder allenast efter tillstånd av kommissionen samt i den ordning och till de priser ävensom på de villkor i övrigt, som bestämdes av kommissionen. Under sådana förutsättningar utfäste sig kommissionen att före fastställandet av priser och övriga villkor för inköp och försäljningar av stråfoder samråda med föreningen. Staten förband sig att vid avtalets upphörande övertaga de ekonomiska förpliktelser, som föreningen enligt avtalet iklätt sig, ävensom den förlust å föreningens med avtalet avsedda rörelse, som då kunde hava uppstått.

Brödsädsregleringen m. m. Enligt förordningen den 13 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m. (inmalningsförordningen), vilken ändrats genom förordningarna nr 396/1930 och 495/1935, skall vid framställning inom riket av vetemjöl eller rågmjöl användas svenskt vete respektive svensk råg till myckenhet motsvarande viss procent av allt det vete eller all den råg, som under viss av Kungl. Maj:t bestämd förmalningsperiod förmales vid vederbörande kvarn (inmalningsprocent). Vid framställning av vetemjöl

skall därjämte iakttagas, att det svenska vetet uppgår till viss procent av varje för sig förmalt veteparti (minimiprocent). Motsvarande inblandnings-skyldighet föreligger beträffande mjöl, som införes till riket. Nämda bestämmelser gälla ej vetemjöl eller rågmjöl, som av kvarninnehavare exporteras, eller vetemjöl, som av honom användes för tillverkning av makaroner eller för fullgörande av försäljningsavtal levereras till någon, som idkar sådan tillverkning; ej heller beträffande vetemjöl, som användes för framställning av vara, rörande vilken Kungl. Maj:t förordnat, att vad nyss sagts i avseende å makaroner skall äga motsvarande tillämpning. Där förhållandena sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t medgiva ytterligare undantag från bestämmelserna i fråga. Inmalningsprocenten för vete har under tiden 1 juli 1937—30 april 1940 varit fastställd till 90 samt under tiden 1 maj 1940—30 april 1941 till 97. Inmalningsprocenten för råg, som under tiden 1 juli 1937—31 augusti 1938 likaledes utgjort 90, höjdes från och med den 1 september 1938 till 95 och från och med den 1 mars 1939 till 98 samt sänktes från och med den 1 november 1939 till 90 och från och med den 1 september 1940 till 10. Minimiprocenten för vete har alltsedan hösten 1935 varit 80.

Under tiden 1 maj—31 augusti 1941 är kvarninnehavare icke skyldig använda svenskt vete eller svensk råg vid framställning av vetemjöl eller rågmjöl.

Föreskrifterna i inmalningsförrordningen kompletteras genom bestämmelserna i kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 493) angående reglering av införseln av vete och råg samt därav beredda produkter. Enligt denna kungörelse må vete och råg, spannmålsblandning, vari vete eller råg ingår, mjöl av vete eller råg, gryn av vete, makaroner och vermiceller ävensom bröd med undantag av dessertkex, pepparkakor och andra slag av finare bakverk samt hundbröd icke införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Jämlikt kungörelse den 21 augusti 1939 (nr 590) skulle vid införsel till riket av vissa av dessa varor, nämligen vete, mjöl och gryn av vete samt makaroner och vermiceller ävensom råg och mjöl av råg, erläggas vissa införselavgifter. Sistnämnda kungörelse har jämlikt kungörelse nr 690/1939 upphört att gälla från och med den 9 oktober 1939.

Till stödjande av brödsädsmarknaden meddelades vidare vissa bestämmelser om lämnande av utförselbevis för råg och vete. Nu gällande stadganden i ämnet innehållas i förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete, vilken jämlikt förordning nr 620/1940 gäller till och med den 31 augusti 1941, samt kungörelsen den 23 augusti 1937 (nr 770) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning, vilken sistnämnda kungörelse enligt kungörelse nr 544/1939 gäller tills vidare.

Med stöd av förordningen om utförselbevis för råg och vete föreskrev Kungl. Maj:t genom kungörelse den 23 augusti 1937 (nr 768), att vid export av inhemsk brödspannmål dylika bevis tills vidare under tiden 1 september 1937—31 juli 1938 finge utfärdas för hälften av den utförda myckenheten. Idkare av kvarnrörelse, som återutförde spannmål av utländskt ursprung,

ägde enligt samma kungörelse på vissa villkor erhålla utförselbevis för hela den utförda myckenheten. I samband härmed förordnades genom kungörelse förstnämnda dag (nr 767), att vid utförsel under samma tid av mjöl eller gryn av vete, för vars framställning svensk råvara kommit till användning, restitution av tull enligt 4 § förordningen angående tullrestitution finge åtnjutas allenast för halva utförselkvantiteten. Enligt kungörelse den 31 augusti 1938 (nr 550), vilken trädde i kraft den 1 september nämnda år och jämlikt kungörelserna nr 544/1939 och nr 562/1939 gällt till och med den 31 augusti 1940, har utförselbevis kunnat utfärdas för hela den exporterade kvantiteten, oavsett om denna varit av utländskt eller inhemskt ursprung. Några bestämmelser i ämnet för tiden efter den 31 augusti 1940 ha icke utfärdats. Någon bestämmelse om inskränkning i rätten att erhålla kvarnindustrirestitution har från och med den 1 september 1938 icke varit gällande (jfr nr 551/1938).

Den 26 augusti 1939 utfärdades kungörelse (nr 570) angående exportförbud å vissa varor, vilken omfattade bland annat alla viktigare jordbruksprodukter. Med upphävande av tidigare kungörelser ha härefter nya bestämmelser i ämnet utfärdats. De nu gällande innefattas i kungörelsen den 21 mars 1941 (nr 168) angående allmänt exportförbud. Enligt denna kungörelse må undantag från exportförbudet (exportlicens) meddelas, såvitt angår de flesta jordbruksprodukter, av statens livsmedelskommission och i övrigt av statens handelskommission.

Vid sidan av nämnda åtgärder för reglering av import och export ha särskilda anstalter vidtagits för skyddande av en lägsta prisnivå å inhemsk brödspannmål. Det så kallade inlösningsförfarandet, som i sådant syfte tillämpats under flera år, ersattes från och med konsumtionsåret 1936/1937 med stödköp.

På grund av de genom krigsutbrottet hösten 1939 förändrade förutsättningarna för landets livsmedelsförsörjning frångicks stödköpsförfarandet och återupptogs inlösningsförfarandet. I brev den 12 januari 1940 har Kungl. Maj:t uppdragit åt svenska spannmålsaktiebolaget att handhava fullgörandet av den av riksdagen beslutade inlösningsgarantien beträffande brödsäd under iakttagande av bestämmelser av huvudsakligen det innehåll, som av livsmedelskommissionen föreslagits. Spannmålsaktiebolaget skulle sålunda till ett pris av lägst 21 kronor 50 öre per deciton under tiden från och med den 1 juni till och med den 31 juli 1940 inköpa all inom landet odlad, salubjuden spannmål av vete och råg av fullgod, kvarnduglig samt vid normal skötsel lagringsduglig beskaffenhet och som hembjödtes bolaget före den 15 maj 1940.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) om veteavgift, ändrad genom förordningarna nr 368/1937 och 446/1938, skall, där Kungl. Maj:t så förordnar, dylik avgift upptagas å inom riket förmalt svenskt eller utländskt vete som användes för tillverkning av mjöl eller gryn med det belopp, högst 3 öre för kilogram av varans nettovikt, som Kungl. Maj:t bestämmer. Från veteavgift undantages dock all förmalning mot tull eller lön för tillgodo-

seende av odlares husbehov. Genom kungörelse den 21 augusti 1935 (nr 499) har Kungl. Maj:t utfärdat tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda förordning, innefattande stadgande om, bland annat, att uppbörden av veteavgift skall omhändervhas av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission, som jämväl har att utöva kontroll över avgiftens behöriga utgörande m. m. Jämlikt förordnanden av Kungl. Maj:t har veteavgift utgått med 1.5 öre per kilogram under tiden 1 september 1937—13 februari 1938, med 0.5 öre per kilogram under tiden därefter till och med den 31 augusti 1938, med 2 öre per kilogram under september 1938, med 2.5 öre per kilogram under tiden från och med den 1 oktober 1938 till och med den 31 augusti 1939, med 3 öre per kilogram under september 1939 och med 2 öre per kilogram under oktober 1939 samt med 0.5 öre per kilogram från och med den 1 november 1939 till och med den 31 augusti 1940, från vilken senare dag ingen veteavgift uttagits.

Genom kungörelse den 23 juli 1940 (nr 723) lades vissa partier omalen råg och omalet vete av 1939 års eller äldre skörd under beslag. Sedan det visat sig, att 1940 års skörd av brödsäd blivit synnerligen svag, fastställde Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande i skrivelse nr 427 (vid 1940 års lagtima riksdag), i brev av den 9 augusti 1940 inlösningspriset för vete och råg per den 1 februari 1941 till 25 kronor för deciton. Genom kungörelse den 11 oktober 1940 (nr 869) lades även 1940 års skörd av brödsäd under beslag. Från och med den 16 oktober 1940 skulle sålunda all slags omalen brödsäd, såväl tröskad som otröskad, liksom även sådan spannmål i krossat eller gröpat skick omfattas av beslaget. I samband med sistnämnda beslag meddelade statens livsmedelskommission efter Kungl. Maj:ts medgivande (i cirkulär nr 124—C 43), att vid frivillig överlåtelse av beslagtagen brödsäd under tiden till den 1 februari 1941 skulle gälla ett pris, som med 2 kronor för deciton överstege inlösningspriset, och alltså utgjorde 27 kronor för deciton. I brev den 7 februari 1941 har Kungl. Maj:t dessutom meddelat föreskrifter angående utbetalande av ett tilläggspris å högst 2 kronor för deciton till de jordbrukare, vilka före den 16 oktober 1940 salufört brödsäd av 1940 års skörd.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag till urtima riksdagen 1939 (prop. nr 66) om införande av ett inlösningspris å råg och vete av 21 kronor 50 öre för deciton framhölls, att ett höjt pris å brödsäd ej borde få medföra höjning i mjölpriserna. Då denna mening även biträdades av riksdagen, gav riksdagen (skr. nr 109) Kungl. Maj:t bemyndigande att vidtaga åtgärder i angivet syfte. I anslutning härtill bemyndigade Kungl. Maj:t i brev den 30 december 1939 livsmedelskommissionen att träffa avtal med kvarnföretag, vilka driva handelsförmalning i egentlig mening, att ej tillämpa högre priser än som för vetemjöl och rågsikt vore 1 krona högre och för sammalet rågmjöl 2 kronor högre än det pris, som var gällande den 1 september 1939. Såsom förutsättning för detta åtagande skulle gälla, att nämnda kvarnar för varje deciton råg, förmalt till rågsikt eller rågmjöl, erhöle en ersättning av statsmedel av 2 kronor under tiden 1 november 1939—31 augusti 1940 samt

att svenska spannmålsaktiebolaget vid leverans av råg och vete till nämnda kvarnar skulle tillämpa ett försäljningspris, understigande 21 kronor 50 öre per deciton med ett halvt öre per deciton för varje dag, som leveransen ägde rum tidigare än den 1 juli 1940. Sedan inlösningspriset på brödsäd av 1940 års skörd höjts till 25 kronor per deciton, meddelade Kungl. Maj:t i skrivelse den 31 augusti 1940 nya bestämmelser rörande förmalningsersättning. Sådan ersättning skulle för tiden 1 september 1940—31 augusti 1941 utgå med 1 krona 50 öre per deciton för spannmål av 1939 års eller äldre skörd, som kvarn förvärvat före den 1 september 1940, samt i övrigt med 4 kronor per deciton, allt under villkor att vederbörande kvarninnehavare icke tillämpade högre priser på mjöl än som livsmedelskommissionen bestämde. Priserna på mjöl bestämdes av kommissionen (cirkulär nr 101—C 34) till för bagerimjöl av vete 34 kronor 50 öre per deciton, för rågsikt 30 kronor 50 öre per deciton samt sammalet rågmjöl 25 kronor 25 öre per deciton. Sedan priset vid försäljning av råg eller vete från svenska spannmålsaktiebolaget från och med den 16 oktober 1940 höjts från 25 kronor till 27 kronor 35 öre per deciton, företogs i anledning av Kungl. Maj:ts brev den 18 oktober och 8 november 1940 motsvarande höjning av förmalningsersättningen. I cirkulär från livsmedelskommissionen den 19 november 1940 (nr 153—U 1) angavs sålunda, att, vid förmalning av brödsäd av 1939 års eller äldre skörd, vilken kvarninnehavaren förvärvat före den 1 september 1940, förmalningsersättning skulle utgå med oförändrat 1 krona 50 öre per deciton. Vid förmalning av sådan brödsäd av 1939 års eller äldre skörd, som förvärvats under tiden 1 september—15 oktober 1940 eller av brödsäd av 1940 års skörd, som förvärvats före den 16 oktober 1940, skulle förmalningsersättning utgå med likaledes oförändrat belopp, 4 kronor per deciton. Däremot skulle förmalningsersättning utgå med 6 kronor 35 öre per deciton för all brödsäd, som av kvarninnehavaren förvärvats efter den 15 oktober 1940. Genom Kungl. Maj:ts brev den 18 april 1941 höjdes dessa ersättningar, såvitt angår handelsförmalning, med 1 krona 15 öre för deciton, räknat från och med den 1 april 1941 (cirkulär nr 303).

Även beträffande förmalning mot lön utfärdades vissa bestämmelser. Enligt kungörelsen den 31 augusti 1940 (nr 809) angående reglering av brödsädsförbrukningen får förmalning av råg eller vete, som sker i annat syfte än att i den ordning nämnda kungörelse stadgar föryttra den erhållna varan eller därav framställda produkter, ej ske annorledes än mot förmalningskort eller förmalningslicens. Vid dylik förmalning skall förmalningsersättningen av kvarninnehavaren tillgodoföras mäldegaren. Förmalningsersättningen har utgjort vid löneförmalning under tiden 8 september—15 oktober 1940 4 kronor per deciton samt därefter 6 kronor 35 öre per deciton.

För bestridande av kostnaderna för förmalningsersättningar ha efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 74) 1940 års urtima riksdag (r. skr. nr 90) beviljat ett förslagsanslag av 34 miljoner kronor under elfte huvudtiteln.

1939 års inhemska skörd av matärter var betydligt under det normala. I syfte att trygga krigsmaktens behov av matärter under konsum-

tionsåret 1939/1940 samt säkerställa tillräcklig kvantitet utsäde våren 1940 förklarades i kungörelse den 14 oktober 1939 (nr 717) matärter under beslag. I anledning av en relativt riklig skörd av matärter år 1940 kunde detta beslag sedermera hävas genom kungörelse den 2 juli 1940 (nr 676). I kungörelse den 1 augusti 1940 (nr 755) har vidare förordnats, att matärter icke må införas till riket utan tillstånd av livsmedelskommissionen, varjämte förordnats om erläggande av införselavgift för dylika ärter med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer. Liknande förordnande har meddelats rörande bönor genom kungörelse den 14 mars 1941 (nr 217). Något förordnande om dylik införselavgift har icke utfärdats.

I detta sammanhang förtjänar erinras om att enligt det avtal, som, genom godkännande av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1940, för tiden 1 september 1940—31 augusti 1941 slutits mellan staten och svenska spannmålsaktiebolaget, det åligger bolaget att, i den omfattning och på de villkor Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen bestämmer, inköpa svenskt vete och svensk råg jämväl i annan ordning eller av annan beskaffenhet än som föreskrivits i fråga om inlösningsgarantiens fullgörande. Genom beslut den 23 augusti 1940 har Kungl. Maj:t bemyndigat livsmedelskommissionen att uppdraga åt spannmålsbolaget att företaga inköp av vete och råg under tiden 1 september 1940—31 januari 1941. Därjämte åligger det bolaget att under tiden 1 juni—31 juli 1941 inköpa inom landet odlade matärter av viss beskaffenhet, vilka hembjudas bolaget före den 15 maj 1941. Bolaget har, i anslutning till tidigare omnämnda beslag av brödsäd, fodersäd och stråfoder, av livsmedelskommissionen erhållit bemyndigande att inköpa beslagtagna vara samt att även försälja sådan vara enligt närmare bestämmelser, som utfärdats av livsmedelskommissionen. I och med tillkomsten av svenska stråfoderhandlareföreningen har bolaget befriats från sin verksamhet i fråga om stråfoder.

I enlighet med bestämmelser av livsmedelskommissionen (cirkulär nr 201—C 72), meddelade i anslutning till av Kungl. Maj:t genom beslut den 3 januari 1941 givet bemyndigande, utgår i vissa fall rabatt av statsmedel vid inköp av utsädesspannmål av såväl brödsäd som fodersäd. Rabatten, som utgör vid inköp av stråsed 8 kronor per deciton och vid inköp av trindsäd 10 kronor per deciton, får endast medgivas dels innehavare av jordbruk med en åkerareal av högst 10 hektar och dels innehavare av jordbruk med en åkerareal, överstigande 10 hektar men högst uppgående till 20 hektar, därest denne styrker att han till följd av väderleksförhållandena år 1940 erhållit en skörd som uppskattningsvis kan anses motsvara högst $\frac{2}{3}$ av normalskörd. Ifrågavarande rabatt får endast lämnas i den mån vederbörande jordbrukare av kristidsnämnd beviljas tilldelning av utsädesspannmål i enlighet med de för sådan tilldelning av livsmedelskommissionen givna bestämmelserna samt får för varje förbrukare utgå för en sammanlagd myckenhet av högst 5 deciton.

Rörande de regleringsåtgärder, som vidtagits i fråga om konsumtionen av mjöl och bröd må följande anföras. För tiden 3—7 september 1940 utfär-

dades en särskild kungörelse den 2 september 1940 (nr 801) angående tillfällig reglering av handeln med mjöl och bröd. I kungörelse den 31 augusti 1940 (nr 809) har bestämts, att förbrukningen av råg och vete samt mjöl och gryn därav för åstadkommande av den hushållning därmed, som betingades av rådande utomordentliga förhållanden, från och med den 8 september 1940 skall vara underkastad reglering. Förmalning av råg och vete må icke verkställas av annan än den som erhållit kvarntillstånd. Överlåtelse av mjöl, gryn och bröd av råg eller vete får ske endast mot inköpskort eller inköpslicens enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen. Jordbrukare, som önska förmåla egna produkter, äga få sina inköpskort utbytta mot förmalningskort. Slutligen må nämnas, att enligt kungörelse den 10 januari 1941 (nr 19) även förbrukningen av mjöl och gryn av havre och korn från och med den 15 januari 1941 underkastats reglering. Enligt livsmedelskommissionens cirkulär den 11 januari 1941 (nr 202—B 98) gälla därför de tidigare bestämmelserna rörande regleringen av handeln med mjöl, gryn och bröd av råg eller vete från och med nyss nämnda datum jämväl för mjöl, gryn och bröd, som framställts av havre eller korn.

Clearing. I anledning av skrivelser från livsmedelskommissionen den 9 juli och den 11 september 1940 har Kungl. Maj:t i brev till statskontoret den 27 september 1940 beslutat om inrättandet inom livsmedelskommissionen av en särskild clearingkassa för reglering enligt Kungl. Maj:ts bestämmelser av marknadspriserna inom landet å förnödenheter för jordbrukets behov. Kommissionen har i förstnämnda skrivelse utgått ifrån, att det lämpligaste sättet att åstadkomma den önskvärda regleringen vore att genom civilrättsliga avtal träffa överenskommelse med samtliga intresserade parter rörande en enhetlig prissättning å de med regleringen avsedda varorna. Dessa avtal skulle i huvudsak innebära, att kommissionen ägde fastställa dels utförsäljningspriset för varorna samt dels de enskilda företagens tillverknings- eller anskaffningskostnader för dessa. Därest beträffande viss vara sistnämnda kostnader understege utförsäljningspriset, skulle företaget vara skyldigt att för den kvantitet av varan, som försåldes, inleverera skillnaden till kommissionen. I motsatt fall skulle företaget vara berättigat att av kommissionen erhålla ersättning för skillnaden.

Kungl. Maj:t har vidare bemyndigat livsmedelskommissionen att med av kommissionen angivna sammanslutningar och företag ingå avtal rörande reglering av marknadspriserna å kraftfoder och konstgödselmedel i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet ingivna avtalsförslag.

På grundval av nyssnämnda Kungl. Maj:ts bemyndigande ha avtal enligt de uppdragna riktlinjerna ingåtts rörande reglering av marknadspriserna å vissa varor.

Den clearingkassa, som inrättats för reglering av marknadspriserna å förnödenheter för jordbrukets behov, skall även användas vid in- och utbetalningar i anledning av clearingavtal, som träffats med landets bindgarnsfabriker beträffande skördegarn.

I skrivelse den 10 januari 1941 har Kungl. Maj:t vidare förordnat om inrättandet av en clearingkassa för reglering av priserna inom landet å fettvaror.

På grundval av detta Kungl. Maj:ts beslut ha clearingavtal tecknats med svenska fettindustriernas råvaru- och importförening u. p. a. beträffande fett och oljor av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung (statistiskt nr 244—276); med aktiebolaget Karlshamns oljefabriker beträffande jordnötter, kopra, sojabönor samt andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter med undantag av linfrö (statistiskt nr 203—205, 207 och 208) ävensom beträffande varor, som framvinnas ur nämnda fettråvaror; med aktiebolaget Karlshamns oljefabriker och med landets margarinfabriker beträffande viss inbetalning till clearingkassan i den mån försäljning eller förfogande för tillverkning äger rum av fettråvaror, som vid viss tidpunkt funnos på lager; samt med linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag beträffande linfrö samt varor, som framvinnas därur. Närmare bestämmelser härom återfinnas i livsmedelskommissionens cirkulär den 1 februari 1941 (nr 225—C 83).

Verkningarna av vidtagna regleringsåtgärder m. m.

I sin förut omförmälda skrivelse med förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1941/42 har statens livsmedelskommission lämnat en redogörelse för verkningarna av stödåtgärderna under löpande regleringsår. Till närmare belysande av dessa verkningar ha vid skrivelsen fogats vissa tabellsammanställningar. En del av dessa torde såsom särskild tabellbilaga få fogas till statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande jordbruksregleringens verkningar äro i huvudsak hämtade från kommissionens nyssnämnda skrivelse.

Marknaden för mjölk och mjölkprodukter. (Jfr tab. 3—5). Invägningen av mjölk vid mejerier uppgick under 1940 till i runt tal 3.0 miljoner ton mot 3.2 miljoner ton år 1939, innebärande en nedgång med 6.8 procent. Vid denna jämförelse har ingen hänsyn tagits till ökningen i antalet mejerileverantörer. En justering för nämnda fel torde för 1940 komma att visa en kraftigare relativ nedgång än den nyss anförda. Beträffande invägningen må i övrigt nämnas, att den under de första två månaderna år 1940 låg högre än under samma tid året förut. Från och med mars ligga emellertid invägningssiffrorna lägre under 1940 än under 1939. Den största nedgången uppvisar oktober månad med 13.6 procent. Under första kvartalet 1941 har invägningen uppgått till 0.6 miljon ton mot 0.7 miljon ton samma kvartal 1940, innebärande en nedgång med 13.8 procent.

Av invägningen under 1940 komma 2.2 miljoner ton på produktmjölk, innebärande en nedgång jämfört med året förut av 8.0 procent. Mejeriförsäljningen av konsumtionsmjölk och till mjölk omräknad grädde slutar år 1940 på 786,000 ton mot 811,000 ton året förut. Minskningen utgör 3.0 procent och beror helt på en kraftig nedgång i gräddförsäljningen, orsakad av för-

säljningsförbudet i november månad. Försäljningen av konsumtionsmjölk visar nämligen en uppgång från 494,000 ton år 1939 till 520,000 ton år 1940 eller med 5.1 procent, medan försäljningen av grädde (omräknad till mjölk) nedgått från 316,000 till 267,000 ton eller med icke mindre än 18.5 procent. Efter införandet av nyssnämnda försäljningsförbud visar gräddförsäljningen en nedgång med i genomsnitt 42 procent.

Smörtillverkningen har under 1940 något nedgått i förhållande till år 1939. Riksnotereringen för smör, som vid 1940 års början utgjorde 3 kronor för kilogram, höjdes från och med juli 1940 till 3.25 kronor för kilogram, den 18 oktober 1940 till 3.55 kronor för kilogram och den 15 november 1940 till 4.05 kronor för kilogram.

Ostproduktionen, som under 1939 uppgick till 43.7 miljoner kilogram, stannade år 1940 i 35.3 miljoner kilogram, innebärande en nedgång med 19 procent. Ostförsäljningen visar en avsevärt mindre nedgång eller med enbart 9 procent.

Margarinproduktionen, som under 1939 nådde 60 miljoner kilogram, uppgick år 1940 till ej fullt 39 miljoner kilogram, motsvarande en nedgång med 35 procent. Samma relativa nedgång visar även margarinförsäljningen.

I mjölkavgiftsmedel ha under året 1940 influtit 28.4 miljoner kronor mot 49.6 miljoner kronor året förut. Denna avsevärda skillnad beror på att mjölkavgiften, som från och med juli 1939 höjdes från 1 till 2 öre, sänktes från och med januari 1940 till 1.5 öre, från och med juli till 0.5 öre samt från och med oktober upphörde. Under 1940 ha margarinaccismedel ej tillförts prisregleringsfonden utan direkt ingått i budgeten. I dylika medel ha under 1940 influtit 25.0 miljoner kronor mot 29.6 miljoner kronor under 1939. Någon kraftfoderskatt utgår icke från och med den 9 oktober 1939.

Nettoprisutjämningsbidraget å produktmjölk har för riket som helhet legat avsevärt högre år 1940 än under närmast föregående år. För de från och med november 1939 till och med oktober 1940 invägda kvantiteterna produktmjölk har nettoprisutjämningsbidraget i genomsnitt för hela riket uppgått till c:a 2 öre per kilogram. Från och med november 1940 har en minskning härutinnan skett till 1 öre per kilogram.

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tabell 2, 6—7.) Slaktdjursmarknaden har till följd av framför allt 1940 års fetslagna inhemska skörd men även till följd av de efter avspärrningen i april uppkomna importsvårigheterna visat en onormal utveckling.

Antalet besiktigade svin, som 1939 uppgick till ett antal av 1,576,000, nedgick under 1940 till 1,461,000 eller med 7.3 procent. Det är att märka, att nämnda besiktning under årets första fyra månader låg icke obetydligt högre än under samma tid 1939. Från och med maj börjar emellertid en nedgång göra sig gällande, vilken är särskilt stark under september. Även under innevarande års första fyra månader har antalet besiktigade svin varit mycket lågt. Vad priserna på slakterisvin beträffar, märkes en tydlig uppgång från mitten av 1940, och i genomsnitt under hela året har priset på slakterisvin legat 17 procent högre än året förut.

Den fläsktillgång, som kan vara att vänta under den närmaste tiden framåt, kan till en viss grad mätas med hjälp av betäckningsstatistiken. Sålunda uppgick antalet betäckta suggor under 1940 till 214,291, innebärande en nedgång från året förut med icke mindre än 68,411 eller 24.3 procent. Det bör påpekas, att betäckningssiffrorna under januari och februari innevarande år legat särskilt lågt och visa en nedgång jämfört med genomsnittet för samma månader åren 1935—1939 med icke mindre än 40 procent. Däremot kan en avsevärd uppgång konstateras för mars och april 1941 jämfört med de två föregående månaderna. I förhållande till medeltalen för mars och april 1935/39 stannar nedgången för samma månader 1941 vid 16.6 resp. 15.6 procent. Anmärkningsvärt är, att betäckningssiffran för april 1941 ligger något högre än under samma månad 1940. En nedgång kan även konstateras i antalet tjänstbara galtar, som från 1939 till 1940 minskats med i genomsnitt per månad 340 stycken eller drygt 9 procent. För januari 1941 redovisas en nedgång jämfört med samma månad 1940 på icke mindre än 16 procent.

Den besiktigade slakten av storboskap har under 1940 varit större än någonsin tidigare. Denna kraftiga ökning, som orsakats av den genomgående foderbristen, tog sin egentliga början i juli 1940, då slakten plötsligt sprang upp till en nivå, som låg 43 procent över samma fjolårsmånad. Ökningen nådde sin kulmen under november, då den låg icke mindre än 83 procent högre än under samma månad året förut. Härefter skedde en relativt snabb nedgång, i det ökningen — jämfört med samma månad ett år tidigare — under december hade nedgått till 58 procent, för att under februari ligga så lågt som 9 procent. För mars och april 1941 ligga besiktnings-siffrorna lägre än under samma månader 1940, för april icke mindre än 29 procent.

Vad slakten av större kalv beträffar, visar densamma under 1940 en nedgång med drygt 2 procent jämfört med året förut. Det bör emellertid i detta sammanhang påpekas, att av besiktnings-siffrorna att döma en icke obetydlig nedgång i uppfödningen av gödkalv synes ha påbörjats. Så t. ex. visa besiktnings-siffrorna för januari—februari innevarande år en minskning i slakten av större kalv med 21.5 procent och för mars—april med icke mindre än 30.1 procent.

Slakten av mindre kalv låg under 1940 10.3 procent högre än året tidigare. Från och med november 1940 visa emellertid besiktnings-siffrorna för mindre kalv ett lägre antal än ett år tidigare.

Vad beträffar priserna på nötkreatur och kalv förtjänar påpekas, att priserna på kor, trots den stora utslaktningen, under hela 1940 varit väl hävdade. Priset på kor kl. I visar i genomsnitt för 1940 t. o. m. en ökning med 8 öre för kilogram jämfört med 1939. Priset på sötmjölkskalvar, som ävenledes i genomsnitt legat högre under 1940 än under 1939, visar från och med december 1940 en mycket kraftig uppgång.

Slakten av hästar har under 1940 legat icke obetydligt högre än året förut.

Fårslakten har under de två senaste åren nedgått betydligt. Nedgången utgör icke mindre än 32 procent.

Under 1937 och 1938 upptogs ingen slaktavgift. Sådan återinfördes från och med den 1 juli 1939 för svin med 2 kronor per styck (för spädgris —

slaktvikt under 15 kilogram — 1 krona per styck). I slaktdjursavgifter inflöto under juli—december 1939 1,321,994 kronor samt under januari—juni 1940 1,750,994 kronor. Från och med den 1 juli 1940 utgår ingen slaktavgift.

Importen av samtliga slag av kött och fläsk samt konserver därav visar en avsevärd nedgång under 1940. Sålunda har importen av nötkreaturskött, som 1939 uppgick till 1,428 ton, under 1940 endast uppgått till en obetydlighet. Fläskexporten var under 1940 ej fullt hälften så stor som året förut och importen av konserver av nötboskap eller får ungefär en tredjedel. Fläskexporten inföll så gott som helt under första kvartalet 1940. Vid införsel av fårkött utgick vid ingången av 1939 en införselavgift på 30 öre för kilogram. Denna sänktes från och med den 15 mars till 15 öre för kilogram, höjdes åter den 1 juli till 30 öre för kilogram, vilken avgift varit gällande till och med mars 1941, varefter den sänkts till 15 öre för kilogram. Vid införsel av konserver av nötkött eller får samt rökt eller saltat hästkött har under båda åren 1939 och 1940 utgått en införselavgift av 15 öre för kilogram, vilken ännu är gällande. Någon införsel av fårkött torde under nuvarande förhållanden ej kunna påräknas.

Äggmarknaden. (Jfr tab. 2.) Det inhemska äggpriset har under 1940 legat avsevärt högre än under 1939. Säsongsvariationerna ha varit betydligt mindre framträdande under 1940 än under året förut. Under mars 1941 har ett osedvanligt högt äggpris noterats.

Importen av ägg var under 1940 avsevärt större än under 1939. Den koncentrerades huvudsakligen till månaderna mars och april. Exporten av ägg under 1940 var ungefär hälften så stor som året förut och inföll helt under det gamla konsumtionsåret (1939/40).

Fodermedelsmarknaden. (Jfr tab. 8—9.) Från och med den 8 oktober 1939 ha inga införselavgifter förekommit för importerat oljekraftfoder, från och med den 1 november samma år ej heller för majs. Från förstnämnda datum har ej heller utgått oljekaksskatt. Från och med oktober 1939 ha priserna på oljekaksfoder varit fastställda av staten. Liknande har från och med januari 1940 varit fallet med majspriset.

Vad angår regleringen av grynkvarnarnas användning av utländsk havre må framhållas, att tillverkningsprocenten, som vid ingången av 1939 uppgick till 85, från och med oktober 1939 sänktes till 75, från och med april 1940 till 25 samt från och med april 1941 till 0.

Statsverkets inkomster av kraftfoderskatten uppgick under budgetåret 1938/39 till 14.8 miljoner kronor samt under budgetåret 1939/40 till 7.3 miljoner kronor. Inkomsterna av införselavgifter på foder, som under budgetåret 1938/39 belöpte på 4.1 miljoner kronor, uppgingo under budgetåret 1939/40 till 1.6 miljoner kronor.

Brödsädsmarknaden. (Jfr. tab. 8.) Beträffande de under senare år skördade brödsädsarealerna i Sverige hänvisas till följande sammanställning ur den officiella skördestatistiken (hektar).

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	214,365	47,205	261,570	235,203	6,193	241,396	502,966
1931	215,191	61,135	276,326	200,411	6,835	207,246	483,572
1932	213,849	64,444	278,293	204,876	6,792	211,668	489,961
1933	220,567	82,187	302,754	218,751	7,284	226,035	528,789
1934	224,444	66,002	290,446	229,006	6,794	235,800	526,246
1935	214,813	57,937	272,750	218,525	8,629	227,154	499,904
1936	211,788	69,263	281,051	202,220	12,741	214,961	496,012
1937	233,961	65,308	299,269	189,795	7,307	197,102	496,371
1938	240,551	68,130	308,681	181,162	6,552	187,714	496,395
1939 ¹	253,515	83,830	337,345	168,153	6,292	174,445	511,790
1940 ¹	216,770	91,998	308,768	163,731	7,196	170,927	479,695

Följande tablå anger statistiska centralbyråns beräkningar angående brödsädsskörden under olika år (ton).

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	489,767	76,833	566,600	428,753	7,695	436,448	1,003,048
1931	367,558	96,015	463,573	275,485	7,641	283,126	746,699
1932	528,944	126,279	655,223	423,530	9,215	432,745	1,087,968
1933	566,970	149,826	716,796	452,361	10,326	462,687	1,179,483
1934	632,182	124,601	756,783	507,443	9,504	516,947	1,273,730
1935	533,586	108,976	642,562	417,735	11,609	429,344	1,071,906
1936	467,481	121,342	588,823	334,326	17,184	351,510	940,333
1937	571,129	118,386	689,515	364,609	9,589	374,198	1,063,713
1938	681,831	139,658	821,489	390,562	14,145	404,707	1,226,196
1939 ¹	698,326	155,819	854,145	364,806	13,509	378,315	1,232,460
1940 ¹	277,506	154,394	431,900	275,920	8,710	284,630	716,530

Tabellen ger uttryck för den kraftiga skördeminskning, som förelegat 1940 av framförallt höstvete men även av höstråg.

Beträffande de statliga regleringsanordningarna på brödsädsodlingens område må erinras om att inmalningsprocenten för vete, som från och med juli 1937 varit 90, från och med maj 1940 höjdes till 97. För råg var inmalningsprocenten vid ingången av 1939 95, höjdes från och med mars till 98 samt sänktes från och med november till 90 för att från och med september 1940 sänkas ända ned till 10. Från och med den 1 maj 1941 har skyldigheten att använda svensk spannmål vid framställning av mjöl upphävt tills vidare till och med den 31 augusti 1941.

I fråga om de finansiella resultaten av spannmålsregleringen må framhållas, att svenska spannmålsaktiebolaget för skördeåret 1939/40 redovisade ett underskott av 12,030,874 kronor mot ett underskott av 4,517,097 kronor för skördeåret 1938/39.

För finansiering av stödköpsverksamheten upptogs under skördeåret 1938/39 en veteavgift, vilken utgick med 2.0 öre för kilogram under september 1938 samt med 2.5 öre för kilogram under tiden 1 oktober 1938—31 augusti 1939. Beträffande 1939 års skörd återinfördes inlösningsförfarandet. Under skördeåret 1939/40 har veteavgiften utgått med 3.0 öre för kilogram under

¹ Preliminära tal.

september 1939, med 2.0 öre för kilogram under oktober 1939 samt med 0.5 öre för kilogram under tiden 1 november 1939—31 augusti 1940, från vilket senare datum ingen veteavgift uttagits.

Förslag till regleringsåtgärder.

Såsom förut nämnts innefattar statens livsmedelskommissions förenämnda skrivelse den 16 april 1941, vilken underställts kommissionens råd, förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område. Vid skrivelsen har fogats ett flertal till kommissionen inkomna framställningar och förslag. Bland dessa framställningar märkas sådana från Sveriges lantbruksförbund, svenska mejeriernas riksförening u. p. a., Sveriges slakteriförbund, förening u. p. a., Sveriges äggintressenters förening u. p. a., Sveriges ägghandelsförbund, foderintressentförening u. p. a. samt svenska spannmålsaktiebolaget.

Allmänna synpunkter. Livsmedelskommissionen har i skrivelsen inledningsvis framhållit, att målet för den statliga jordbruksregleringen i nuvarande läge i första hand borde vara att åstadkomma ett sådant resultat av jordbruksdriften, att detta ur allmän försörjningssynpunkt kunde anses vara det bästa möjliga. Härvid gällde det ej endast att söka uppnå en ändamålsenlig inriktning av produktionen på olika produktslag utan även och icke minst att få till stånd en intensifiering av själva driften. De önskemål beträffande växtodlingens inriktning som vore betingade av rådande förhållanden hade livsmedelskommissionens produktionsavdelning låtit sammanföra i en särskild promemoria. Enligt denna borde en ökning av sädesodlingen komma till stånd. Vissa specialodlingar — oljeväxter, ärtor, bönor m. m. — borde därjämte komma i åtnjutande av särskild stimulans. En planläggning beträffande den animaliska produktionen har kommissionen ansett betydligt svårare att på förhand uppgöra, då en sådan i viss mån måste bli beroende på fodertillgången. Emellertid föreläge jämväl på detta område vissa undersökningar, vilka haft till syfte att åstadkomma en sådan anpassning av animalieproduktionen till produktionen av inhemska fodermedel, att befolkningens konsumtionsbehov i möjligaste mån tillgodosåges. Av dessa framginge i huvudsak, enligt vad kommissionen upplyst, att i nuvarande läge borde eftersträvas en reduktion av kostammen med omkring 10 procent och av svinstammen med omkring 30 procent, allt i förhållande till tiden före krigets utbrott. En betydande nedskärning av hönsstammen vore även önskvärd. Vid planernas upprättande hade förutsatts att den erforderliga produktionsregleringen i största möjliga mån skulle kunna ske på frivillighetens väg genom lämplig prissättning på produkterna samt genom en väl planlagd och rationellt genomförd upplysnings- och propagandaverksamhet. Livsmedelskommissionen har vidare framhållit, att kommissionen hade möjlighet att genom foderransoneringen påverka utvecklingen i önskad riktning. Uteslutet vore emellertid icke, att längre gående åtgärder måste tillgripas.

Kommissionen har påpekat, att kommissionen för att uppnå en intensifiering av produktionen sedan länge bedrivit en omfattande propaganda- och upplysningsverksamhet, i första hand syftande till en rationellare drift och ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. I vilken utsträckning dessa strävanden skulle komma till praktiska resultat bleve till ej oväsentlig del beroende av den allmänna prissättningen på jordbrukets produkter.

Rörande syftet med regleringsåtgärderna och deras omfattning under nästa regleringsår har kommissionen vidare yttrat följande.

Vid utformandet av jordbruksstödet lades före kriget särskild vikt vid att detta i inkomsthänseende skulle verka något så när likformigt i olika landsdelar och för brukningsdelar av olika storlek. Uppenbarligen är det även under rådande förhållanden en samhällelig angelägenhet av stor betydelse att tillse, att olika grupper av den jordbrukande befolkningen erhålla en skälig inkomst. Emellertid gäller nu liksom tidigare, att detta önskemål endast i begränsad omfattning kan tillgodoses inom prisregleringens ram. Såsom förut framhållits bör i nuvarande läge i första hand eftersträvas att produktionsapparaten utnyttjas så, att största möjliga produktion uppnås. Särskilt viktigt är att den begränsade tillgången på förnödenheter av olika slag, däri inberäknat fodermedel, kommer till användning, där den lämnar det största utbytet. Ur denna synpunkt skulle det sannolikt vara riktigast att göra priserna på såväl produkter som förnödenheter enhetliga. I de fall, då prisdifferentiering förekommit redan före krigsutbrottet, torde det visserligen av olika skäl icke vara möjligt eller lämpligt att helt upphäva denna. Nya prisdifferentieringar, vilka kunna åstadkomma en ur produktionsekonomisk synpunkt ofördelaktig omfördelning av produktionen, böra däremot undvikas.

Vad nu sagts innebär icke att livsmedelskommissionen ställer sig likgiltigt till frågan om statsingripanden i syfte att särskilt stödja innehavare av mindre jordbruk. Otvivelaktigt är ett dylikt stöd i många fall påkallat av sociala hänsyn. Av förut anförda skäl synes det emellertid angeläget att åtgärder i denna riktning icke direkt sammankopplas med frågan om prisavvägningen på jordbrukets produkter eller förnödenheter.

Vid fastställande av riktlinjer för jordbruksregleringen under nästa skördeår bör vidare beaktas önskvärdheten av att statsmakternas strävanden att förhindra en stegring av den allmänna prisnivån icke motverkas. Med den lönepolitik som för närvarande tillämpas bör det vara ett intresse för jordbruket självt att priserna på jordbrukets produkter ej oskäligt stegras. En dylik stegring skulle bl. a. i hög grad försvåra fortsatta löneuppgörelser på basis av det s. k. ramavtalet, vilket såsom normerande för arbetslönerna såväl inom jordbruket som industrien i sin nuvarande form måste anses innebära betydande fördelar även för jordbruket. En alltför stark stegring av jordbruksprodukternas priser bör undvikas ur den synpunkten att man i dylikt fall måste räkna med en brant nedgång i priserna vid ett fredsslut.

Å andra sidan har jordbruket självfallet i likhet med andra näringar berättigade anspråk på att få sina löpande omkostnader täckta. En stegring av utgifterna för jordbrukets förnödenheter bör således rimligen få uppvägas av en höjning av priserna på jordbruksprodukter på samma sätt som en prisstegring på industriråvaror måste tillåtas taga sig uttryck i höjda produktpriser.

Därest krisen fortsätter, torde man böra räkna med nödvändigheten att jämväl under nästa konsumtionsår tillgripa relativt omfattande handels- eller förbrukningsregleringar. Vid uppgörande av planer beträffande förbruk-

ningens storlek har livsmedelskommissionen hitintills, i fråga om viktigare slag av livsmedel och förnödenheter för jordbrukets behov, ansett sig böra utgå från att inom landet befintliga reservlager skola fördelas på, respektive användas för utjämning av den egna produktionen under två på varandra följande år. Någon anledning att nu välja någon annan hushållningsgrund synes icke föreligga. Detta innebär, att hushållningsplaner nu böra uppgöras för konsumtionsåren $\frac{1}{9}$ 1941— $\frac{31}{8}$ 1943. Enligt gjorda beräkningar komma dylika planer i förhållande till förkrigsåren att uppvisa en viss brist även i det fall att väderleksbetingelserna båda åren skulle bli normala. Nu måste man emellertid även taga med i beräkningen, att skörden kan komma att bli sämre än normalt eller att försörjningsläget skärpes på grund av internationella orsaker. Det är därför önskvärt, att alltid hålla ett visst reservlager till mötande av oförutsedda händelser.

Såsom särskilt skäl för bibehållande av de nuvarande konsumtionsregleringarna ifråga om animalier kan anföras, att den inhemska produktionen växlar starkt under olika årstider och att en reglering av förbrukningen av denna anledning är önskvärd i utjämningssyfte.

Ett bibehållande i stort av de nu existerande förbruknings- eller handelsregleringarna motiveras jämväl därav, att det som förut nämnts ur olika synpunkter är av vikt att föra en fast prispolitik. Därest handeln med livsmedel eller fodermedel i nuvarande läge lämnades fri, skulle man sannolikt icke kunna undvika spekulativa köp, som dreve prisläget i höjden.

På grund av vad nu anförts anser sig kommissionen i den följande framställningen böra utgå från att statsingripanden i förbrukningsreglerande syfte bli erforderliga i minst samma omfattning som för närvarande. Jordbrukarna böra därför räkna med att beslagen å brödsäd, fodersäd och stråfoder komma att bestå samt att regleringarna med avseende å matfett, bröd och mjöl, köttvaror samt fodermedel komma att fortvara. Beslagen å spannmål och stråfoder torde böra utvidgas till att avse även den nya spannmåls- och stråfoderskörden.

Under de förutsättningar, som i nästföregående stycke angivas, erhåller kommissionen möjlighet att på lämpligaste sätt ordna fördelningen av olika varuslag mellan jordbrukarna ävensom att utöva en kontroll över priserna.

Vad angår de allmänna riktlinjer som böra tillämpas i fråga om prissättningen på jordbrukets produkter under konsumtionsåret 1941/42 har kommissionen sammanfattat sin mening härom i följande tre punkter. Med normala väderleksbetingelser har kommissionen härvid avsett sådana väderleksbetingelser, vid vilka vid normal gödsling, brukning, utfodring etc. normal produktion kunde erhållas.

1) I överensstämmelse med de principer, som lågo till grund för riksdagens beslut rörande jordbruksregleringen under år 1940/41, torde priserna på jordbruksprodukter för nästa skördeår böra avvägas så, att jordbrukarna vid normala väderleksbetingelser erhålla full täckning för inträdda omkostnadstegringar sedan krigets utbrott. Den konkreta innebörden härav bör vara att jordbrukets samlade nettoinkomst — naturaförmåner inräknade — vid normala väderleksförhållanden ej bör understiga nettoinkomsten under produktionsåret 1938/39.

2) Utöver den prishöjning i förhållande till förkrignivån som erfordras för att kompensera påvisbara utgiftstegringar synes en prisnivå, något högre än som avses under 1), böra medgivas, detta i syfte att stimulera till största möjliga produktion. Även om jordbruket härigenom skulle komma i något gynnsammare ställning än flertalet andra näringar, måste detta anses moti-

verat med hänsyn till jordbruksproduktionens utomordentliga betydelse för vår försörjning.

3) Därest produktionsresultatet till följd av ogynnsam väderlek blir i mera avsevärd mån sämre än det beräknats bli vid normala väderleksbetingelser, bör viss kompensation lämnas för produktionsminskningen.

Att i rådande läge ange en viss absolut prisnivå, som uppfyller de i sagda tre punkter angivna villkoren, har kommissionen icke ansett möjligt. Detta framginge enligt kommissionens mening redan därav, att man icke med någon grad av säkerhet kunde bedöma utvecklingen av jordbrukets omkostnader för någon längre tid framåt. Med hänsyn härtill har kommissionen ansett, att beslämmandet av mera definitiva priser på jordbrukets produkter borde uppskjutas till längre fram under sommaren eller hösten, då skördeutsikterna närmare kunde överblickas. I detta sammanhang har omnämnts, att kommissionen, för att skördeuppskattningen i juli 1941 skulle bli så god som möjligt, överenskommit med statistiska centralbyrån, att vid nämnda uppskattning skulle inom varje kristidsnämndsområde medverka, förutom de nuvarande sockenombuden, överblockledaren samt en av kristidsnämnden utsedd person. Kommissionen har vidare funnit lämpligt, att de inom kristidsstyrelserna tillsatta spannmålsombuden medverkade vid planläggningen av och förberedelserna för här omnämnda skördeuppskattningar. Spannmålsombuden borde jämväl kunna biträda hushållningssällskapen vid den jämförande granskning av uppskattningsresultaten, som borde komma till stånd inom sällskapen.

Emellertid har kommissionen å andra sidan uttalat, att kommissionen funnit nödvändigt att jordbrukarna i och för planläggningen av årets produktion erhöles kännedom om den relativa lönsamheten för olika växtslag respektive olika grenar av jordbruksdriften. Man måste nämligen enligt kommissionens mening räkna med att jordbrukarna sökt inrikta sin produktion på de odlingar respektive de produktionsgrenar, som lönade sig bättre än andra. Därest man önskade särskilt stimulera en viss odling, vore det givetvis nödvändigt att ange hur denna odlings produkter komme att betalas i förhållande till andra. Kommissionen har på grund härav beträffande flertalet av de jordbruksprodukter, som för närvarande läge under kommissionens direkta kontroll, funnit lämpligt att en prisskala upprättades, som angäve priserna för olika produkter i förhållande till priset på en foderenhet d. v. s. priset på 1 kilogram korn (nedan förkortat fep). Rörande de grunder, som kommissionen ansett böra tillämpas vid uppgörandet av en sådan skala, har följande framhållits.

Till en början må påpekas att det icke låter sig göra att fota beräkningarna på de prisrelationer som gällt under innevarande skördeår. På grund av att de statliga ingripandena på jordbrukets område under innevarande skördeår varit framtvingade av försörjningslägets successiva skärpning och det ogynnsamma skörderesultatet har den statliga eller av staten sanktionerade prissättningen på olika slag av jordbruksprodukter måst ske så att säga etappvis. I vissa fall har vederbörlig hänsyn icke kunnat tagas till den naturliga relationen mellan priserna inbördes, beroende på att nämnda rela-

tion till följd av en abnorm efterfrågan på vissa produkter förskjutits starkt redan före ingripandet. I dylika fall har det icke kunnat undgå, att det onormala prisläget fått öva inflytande på i samband med ingripandet företagna prissättningar. Det gäller därför nu att söka rätta till vad som blivit mindre väl avpassat och söka finna den ur produktionsekonomiska och försörjningspolitiska synpunkter riktiga proportionen mellan priserna. Såsom ledning härvid kan man begagna sig av de foderenhetsvärden, som under årens lopp framkommit såsom resultat av försöksverksamheten inom jordbruksområdet. Som bekant utgöra dessa värden ett uttryck för vegetabilernas näringsvärde (kalorivärde) i förhållande till korn (1 foderenhet = 1 kilogram korn). Emellertid måste viss hänsyn också tagas till att speciella omständigheter i rådande krisläge kunna motivera en annan prisrelation än den under normala förhållanden gängse. Såsom exempel på dylika omständigheter kunna här nämnas, att viss vara besitter en kvalitetsegenskap, som i nuvarande situation måste betraktas såsom särskilt värdefull (t. ex. hög äggvitehalt) eller att försörjningsläget påkallar att produktionen av visst växtslag stimuleras framför andra.

Sedan livsmedelskommissionen för såväl animalier som vegetabilier upprättat och under hand till chefen för jordbruksdepartementet överlämnat ett förberedande förslag till en prisskala av den art, som förut nämnts, har kommissionen vid överläggningar med vissa av statsrådets ledamöter förelagts att vid utformandet av definitiva förslag till jordbruksregleringen under skördeåret 1941/42 beträffande vegetabilier utgå från följande prisrelationer:

1 kg korn	= 1	fep
1 » vithavre	= 0.87	»
1 » svarthavre	= 0.87	» — 1 öre
1 » vete	= 1	» + 3 »
1 » råg	= 1	» + 3 »
1 » vårvete	= 1	» + 4 »
1 » hö	= 0.5	»

Rörande prisskalan har kommissionen framhållit följande.

En jämförelse med de under innevarande år gällande prisrelationerna mellan olika slag av spannmål och hö visar att den nya skalan på flera punkter avviker från nämnda relationer. Sålunda ligger kornpriset i skalan 3 öre per kilogram lägre än priset på höstvete och höstråg, medan motsvarande skillnad i år varit 2 öre per kilogram. Det särskilda pristillägget för vårvete skall enligt skalan utgöra 1 öre per kilogram. Priset på vithavre, som i år vid frivillig försäljning motsvarat 0.94 gånger priset på korn, har i skalan satts till 0.87 gånger kornpriset. I förhållande till korn har vithavrepriset således blivit sänkt. Relationen mellan korn och vithavre kommer därigenom i bättre överensstämmelse med vad som under tidigare år gällt. Prisskillnaden mellan vithavre och svarthavre har bibehållits oförändrad. Priset på hö har sänkts väsentligt. För närvarande betingar hö nästan lika högt pris som korn, vilket är en alldeles onormal relation. Det nya höpriset kommer att motsvara hälften av kornpriset. Sistnämnda relationspris, som alltjämt måste anses högt i jämförelse med tidigare år, gäller endast skördeåret 1941/42.

De av regeringen sålunda angivna prisrelationerna för vegetabilier avvika från kommissionens förberedande förslag bl. a. därutinnan, att prisskillna-

den mellan korn, å ena, samt höstvet och höstråg, å andra sidan, i förslaget angivits till 2 öre per kilogram, d. v. s. till samma belopp som under innevarande skördeår. I fråga om de av kommissionen preliminärt föreslagna relationstalen för animalier har regeringen icke ansett sig för närvarande böra lämna några direktiv.

Kommissionen har även låtit verkställa vissa uppskattningar rörande produktionens storlek under skördeåret 1941/42 samt rörande de priser, som erfordrades för att de av kommissionen förut angivna allmänna villkoren skulle uppfyllas. I sammanhang härmed och i syfte att erhålla en grundval för nämnda uppskattningar har kommissionen vidare låtit göra vissa beräkningar rörande förändringarna i jordbrukets inkomst- och kostnadsvolymer sedan tiden närmast före kriget, d. v. s. produktionsåret 1938/39. Angående principerna för och det närmare tillvägagångssättet vid sistnämnda beräkningar, vilka verkställts av en särskild delegation med ledamoten av kommissionen förvaltare K. E. Sjögren som ordförande samt i viss kontakt med Kooperativa förbundet och Landsorganisationen, hänvisas till en av delegationen upprättad promemoria, vilken torde såsom bilaga 1 böra fogas till detta protokoll.

I samband med överlämnandet av nyssnämnda promemoria har delegationen översänt en skrivelse till kommissionen vilken i hithörande delar torde såsom bilaga 2 fogas till protokollet.

För att kunna bilda sig någon uppfattning om den skäliga prisnivån under nästkommande skördeår har kommissionen verkställt vissa uppskattningar rörande fodertillgången och brödsädsskörden under skördeåret 1941/42. Dessa uppskattningar ha under förutsättning av normala väderleksbetingelser och med ledning av uppgjorda planer beträffande försörjningen med konstgödsel m. m. uppgjorts av kommissionens produktionsavdelning. På grundval av uppskattningarna har sedan uträknats, vilka kvantiteter av olika produktslag som under samma betingelser kunna antagas komma att försälas från jordbruket respektive, i fråga om produkter för direkt konsumtion, förbrukas av jordbrukarna själva. Nämnda kvantiteter ha sedan multiplicerats med vissa tänkta priser. Kommissionen har framhållit, att man vid beräkningen av produktionens storlek tagit hänsyn till alla kända faktorer, som i nuvarande läge påverka denna. Sålunda har exempelvis beaktats, att till följd av brist på äggvita de hemmaproducerade fodermedlen vid förädling i mjölkproduktionen med sannolikhet komme att lämna mindre mjölkutbyte än före krigsutbrottet. Bland annat på grund härav visade beräkningen rörande mjölkproduktionen en minskning i förhållande till produktionen före krigets utbrott av cirka 15 procent. Med ledning av nämnda beräkning och de angivna relationstalen för vegetabilier har kommissionen ansett att ett prisläge på jordbrukets produkter, som grundades beträffande vegetabilier på det för i år fastställda garantipriset för höstvet, 25 kronor för deciton, och beträffande animalier på ett produktmjölkpris, beräknat med utgångspunkt från dels den vid tiden för förslagets avgivande gällande riksnoteringsen för runmärkt smör, 4 kronor 5 öre för kilogram, dels ett allmänt

prisutjämningsbidrag av 1 öre för kilogram, dels ett skummjölksvärde av 3 öre för kilogram, vore erforderligt för att vid normala väderleksbetingelser tillförsäkra jordbrukarna samma nettoinkomst som före kriget och därutöver viss ökning enligt punkt 2 i de förut av kommissionen angivna allmänna riktlinjerna. Förutsättningen för en sådan prisnivå vore dock att jordbrukets kostnader ej mera väsentligt ökades.

Kommissionen har i anslutning härtill framhållit, att de verkliga priserna icke kunde fastställas förrän längre fram på året. I avbidan på dylikt fastställande har kommissionen emellertid ansett nyssnämnda höstvetepreis respektive produktmjölkpris såsom närmast överensstämmande med rådande förhållanden kunna ligga till grund för kommissionens följande förslag.

Kommissionen har föreslagit, att med hänsyn till det rådande läget och omöjligheten att bedöma den kommande utvecklingen Kungl. Maj:t även för nästa budgetår borde erhålla vidsträckta befogenheter med avseende å jordbruksregleringen. I överensstämmelse med nu gällande regleringsfullmakt borde Kungl. Maj:t sålunda äga att utan hinder av meddelade beslut eller gjorda uttalanden handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma.

Ehuru flertalet av de regleringsförfattningar, som gällde vid krigets utbrott, icke varit i praktisk tillämpning under innevarande år, har kommissionen ansett det vara lämpligast att bibehålla desamma. Kommissionen har därför förordat att nämnda författningar ävensom andra av riksdagen lämnade bemyndiganden, i den mån deras giltighetstid utginge med innevarande regleringsår, förlängdes på ytterligare ett år.

Jag torde härefter få övergå till att redogöra för kommissionens ställning till vissa speciella frågor, berörande de olika områdena av jordbruksregleringen.

Mjolk- och matfettsregleringen. De statliga regleringsåtgärderna beträffande matfett, mjölk, ost m. m. kunna enligt gällande bestämmelser indelas i två grupper, nämligen dels sådana åtgärder, vilkas huvudsakliga syfte är att reglera handeln och förbrukningen av viss vara, dels sådana åtgärder, som huvudsakligen ha till ändamål att reglera producent- och konsumentpriserna. Till den första gruppen höra bland annat de bestämmelser, som innehållas i eller utfärdats med stöd av kungörelsen angående reglering av handeln med matfett, kungörelsen angående regleringen av handeln med lantsmör samt kungörelsen angående reglering av handeln med vissa fettråvaror. Till den andra gruppen böra hänföras gällande regleringsanordningar rörande prisutjämningsbidrag för mjölk, pristillägg för lantsmör, producentbidrag för mjölk och prisrabattering å matfett av olika slag. I förevarande sammanhang torde endast den senare gruppen av åtgärder böra bli föremål för övervägande. Övriga anordningar äro av sådan natur, att det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra om deras fortsatta bestånd eller eventuella omläggningar eller justeringar av desamma.

Vidkommande de i egentlig mening prisreglerande åtgärderna må till en

början erinras att för närvarande utbetalas allmänt prisutjämningsbidrag för produktmjölken med 1 öre per kilogram i genomsnitt för hela riket varjämte vissa särskilda sådana bidrag utgå för produktmjölk inom de tre nordligaste distrikten. Det allmänna prisutjämningsbidraget utgår med varierande belopp för de olika prisutjämningsdistrikten. Differentieringen är beroende av proportionen mellan mängden produktmjölk och mängden konsumtionsmjölk inom vederbörande distrikt. De särskilda norrlandsbidragen äro fasta och utgöra 1.5 öre för kilogram i Mellersta Norrlands prisutjämningsdistrikt, 2 öre för kilogram i Västerbottens distrikt och 3 öre för kilogram i Norrbottens distrikt.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 16 november 1940 — under förutsättning att konsumtionsmjölken icke höjdes med mer än 1 öre per liter — för nedbringande av mejeriernas kostnader, däribland uppkommande särskilda kostnader för tillgodoseende av de största städernas behov av konsumtionsmjölk, anvisat ett belopp av 20 miljoner kronor för år räknat. Detta belopp skall enligt Kungl. Maj:ts beslut med en tolfteedel i genomsnitt för månad, räknat från och med den 15 november 1940 dock längst till den 1 september 1941, användas för sagda ändamål efter fördelning på de särskilda mejerierna, som fastställas av statens livsmedelskommission på förslag av svenska mejeriernas riksförening. Enligt en av riksföreningen uppgjord, av livsmedelskommissionen fastställd fördelningsplan utbetalas från detta anslags dels allmänt mjölkstillägg efter vissa grunder, dels särskilt konsumtionsmjölks-tillägg med visst belopp per kilogram saluförd konsumtionsmjölk, dels s. k. merfrakttillägg till varje mejeri i de största städerna som på grund av kvantiteten saluförd konsumtionsmjölk får i främsta rummet anses ansvarigt för tillgodoseendet av mjölkbehovet i staden, dels slutligen s. k. regleringskostnadstillägg till Mjölkcentralen, Lantmännens mjölkförsäljningsförening u. p. a. i Stockholm och Lantmännens mjölkförsäljningsförening u. p. a. i Göteborg. Merfrakttillägget avser att täcka den ökade kostnad för transport av mjölk, som uppkommit därigenom att vederbörande mejeri till följd av brist inom det normala tillförselområdet nödgats inköpa mjölk utom nämnda område. Det till mejeriorganisationerna i Stockholm och Göteborg utgående regleringskostnadstillägget utgör gottgörelse för de särskilda kostnader, som för dessa företag äro förbundna med tillgodoseendet av behovet av mjölk och grädde i nämnda städer, och utgår för närvarande med 26,000 kronor per månad till Mjölkcentralen och 12,000 kronor för månad till Lantbrukarnas mjölkcentral. Såsom villkor för erhållande av allmänt mjölk-tillägg och särskilt konsumtionsmjölkstillägg gäller att vederbörande mejeri levererar mjölk till de större konsumtionsorterna i enlighet med av riksföreningen lämnade föreskrifter och till priser, som motsvara det i orten i fråga tillämpade minutpriset efter avdrag av vissa kostnader.

Kungl. Maj:t har vidare bemyndigat livsmedelskommissionen att i speciella fall till förhindrande av en eljest befogad prisförhöjning å konsumtionsmjölk till vederbörande mejeri utanordna erforderligt belopp såsom ersättning för prisökningen.

Livsmedelskommissionen har till en början framhållit, att genom det nu beskrivna prisregleringssystemet hade konsumentpriserna på mejeriprodukter samt mjölk för direkt konsumtion kunnat hållas lägre än producentpriserna med tillägg av mejeri- och distributionskostnader. Systemet hade därjämte medverkat till en stabilisering av prisnivån på såväl konsumtionsmjölk som mejeriprodukter.

Det har syntts kommissionen lämpligt, att berörda system till sina huvudgrunder bibehölles även under tiden efter utgången av förutnämnda överenskommelse d. v. s. den 31 augusti 1941. Emellertid borde i vissa hänseenden förenklingar i regleringsanordningarna vidtagas.

Kommissionen har ansett, att prisutjämningsbidrag för produktmjölk borde utgå även under nästa konsumtionsår. Då det vore önskvärt, att i råddande läge undvika rubbningar i den nuvarande fördelningen av prisutjämningsbidragen, borde differentiering av bidragen böra ske på samma sätt som hittills. Enär det under rådande förhållanden vore lika angeläget att förhindra en höjning av konsumtionsmjölkpriserna som en höjning av priserna på mejeriprodukter, borde — för att paritet mellan konsumtionsmjölkpriset (producentpriset å konsumtionsmjölk) och produktmjölkpriset skulle uppnås — för konsumtionsmjölken utbetalas ett lika stort tillägg per kilogram som i genomsnitt för hela riket utginge i prisutjämningsbidrag för produktmjölk. Ifrågavarande tillägg borde enligt kommissionens mening bli lika i samtliga distrikt. Kommissionen har därjämte förordat, att i samband med nämnda anordning de ur anslaget på 20 miljoner kronor nu utgående mjölk-tilläggen (allmänt mjölktillägg och konsumtionsmjölktillägg) borde slopas.

I sin förevarande skrivelse har kommissionen omförmålt, att representer för mjölkproducenter och mejeriorganisationer i Norrland hos svenska mejeriernas riksförening hemställt om en sådan höjning av de särskilda bidragen i norrlandsdistrikten, att de totala prisutjämningsbidragen i nämnda distrikt relativt till prisutjämningsbidragen i övriga distrikt bleve lika höga som under första halvåret 1939 eller tidigare, då de nordligaste distrikten erhöle särskilda bidragsbelopp såsom gottgörelse för distriktens andelar i exportkostnaderna för smör. Ifrågavarande hemställan har enligt vad kommissionen upplyst tillstyrkts av riksföreningen. Kommissionen, som icke kunnat biträda förslaget, har anfört:

Enahanda yrkande avslogs av 1940 års lagtima riksdag. En förnyad anhållan i samma riktning på hösten 1940 lämnades så sent som den 30 december 1940 utan åtgärd av Kungl. Maj:t. Dessförinnan hade livsmedelskommissionen verkställt en ingående utredning i ärendet, vilken visade att Norrland, om hänsyn toges till de utgående producentbidragen, intog en gynnsam position i förhållande till landet i övrigt. Norrlandsrepresentanterna vilja nu göra gällande, att de särskilda bidragen i Norrland icke få sammanställas med producentbidragen. De senare bidragen skulle enligt deras mening ha karaktären av individuell social hjälp, medan prisutjämningsbidragen skulle grunda sig på helt andra förutsättningar, nämligen förefintliga olikheter i produktionsbetingelserna. Häremot kan invändas, att producentbidragen på sin tid motiverades med att det mindre jordbruket i regel arbetade med ej obetydligt högre kostnader än det medelstora och större jord-

bruket. Även beträffande producentbidragen åberopade man sig således på olikheter ifråga om produktionsbetingelserna. Vidare må erinras om, att producentbidragen före krigets utbrott utgingo av de samlade prisutjämningsmedlen och således hade karaktär av verklig prisutjämning. Med hänsyn till vad nu anförts och då det enligt kommissionens mening synes riktigt att i detta sammanhang taga i betraktande den sammanlagda betalningen för produktmjölken, som producenterna erhålla, har kommissionen icke ansett sig kunna biträda förslaget om en höjning av de särskilda mjölkbidragen i Norrland.

Kommissionen har i anslutning till vad kommissionen anfört vid behandlingen av de allmänna riktlinjerna förordat, att prisutjämningsbidragets storlek fastställdes först vid en senare tidpunkt. På grund av vad kommissionen anfört angående det prisläge, som syntes kommissionen erforderligt för att vid normala väderleksförhållanden tillförsäkra jordbrukarna samma nettoinkomst som före kriget och därutöver en viss ökning, har kommissionen vid en riksnoteri för runmärkt smör av 4 kronor 5 öre per kilogram räknat med ett prisutjämningsbidrag av 1 öre för kilogram produktmjölk i genomsnitt för hela landet. Ett prisutjämningsbidrag av denna storlek och ett lika stort tillägg till konsumtionsmjölken skulle enligt kommissionens uppfattning komma att draga en kostnad av i runt tal 30 miljoner kronor, räknat på 1940 års mjölmängd. Kommissionen anser att i överensstämmelse med vad tidigare gällt riksföreningen borde äga innehålla viss del av prisutjämningsbidraget och konsumtionsmjölkstillägget för utjämning med hänsyn till mjölkproduktionens relativa storlek under olika årstider. Därest skördeförhållandena komme att gestalta sig väsentligt olika inom skilda delar av landet, borde en liknande utjämning få äga rum mellan olika områden. Det har icke synts kommissionen vara något att invända emot, att de av väderleken mera gynnade områdena finge dela med sig till områden, som drabbats av missväxt.

För att täcka de av produktionsminskningen föranledda ökade kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna har kommissionen föreslagit, att merfrakttillägg även under nästa år utbetalades. Likaså borde s. k. regleringskostnadstillägg kunna utgå till organisationerna i Stockholm och Göteborg. För dessa två ändamål borde ett sammanlagt belopp av högst 1 miljon kronor få tagas i anspråk. Kommissionen har även ansett, att möjlighet borde finnas att i särskilda fall, där en höjning av konsumtionsmjölkspriset skulle kunna godkännas, i stället utanordna ett bidrag såsom ersättning för prisökningen. Under regleringsåret 1941/42 borde dock sådana ersättningar icke utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t få utgå med större sammanlagt belopp än 2 miljoner kronor. I övrigt har kommissionen ansett det böra ankomma på livsmedelskommissionen att efter förslag av riksföreningen besluta angående den närmare användningen av de nu omförmälda anslagsbeloppen.

Kommissionen har förordat, att de förut berörda bidragen — prisutjämningsbidrag, pristillägg för konsumtionsmjölk och merfrakttillägg m. m. —

endast borde tillkomma mejerier. Såsom villkor för tillgodonjutande av bidragen syntes böra gälla dels att mejeriet ställde sig till noggrann efterrättelse de bestämmelser med avseende å prissättningen å konsumtionsmjölk och mejeriprodukter, som livsmedelskommissionen kunde komma att meddela, dels ock att mejeriet, om kommissionen på grund av försörjningsläget beträffande konsumtionsmjölk eller mejeriprodukter å viss ort eller visst område så funne påkallat, i den omfattning och på de villkor kommissionen efter förslag av riksföreningen föreskrev, levererade sådan mjölk eller sådana produkter till sagda ort eller område. Kommissionen har föreslagit, att den såsom villkor för erhållande av bidrag borde kunna uppställa, att mejeri icke verkställde leverans till återförsäljare, som överträdde av kommissionen eller priskontrollnämnden meddelade prisföreskrifter i fråga om berörda varor.

De under hösten utfärdade nya reglerna beträffande pristilllägg för lantsmör har kommissionen ansett böra gälla även under nästa år. Statsverkets kostnader för dessa pristilllägg och för omhändertagandet av lantsmör kunde för nästa budgetår skattas till i runt tal 2 miljoner kronor.

Rörande producentbidraget har kommissionen anfört.

För närvarande utgår producentbidrag till var och en, som levererar mjölk till mejeri eller mjölkhandlare. Bidraget, som till huvudsaklig del är av social natur, utgör 2 öre per kilogram för mjölk, som levereras under månaderna april—september, och 3 öre per kilogram för mjölk, som levereras under de övriga månaderna. Bidraget beräknas på en mjölkleverans av högst 650 kilogram per månad. Vid 1940 års lagtima riksdag ifrågasattes bl. a., att ifrågavarande bidrag skulle beräknas på en viss årlig mjölmängd i stället för på en månadskvantitet. Härigenom avsåg man vinna, att de producenter, som vissa månader levererade mindre mängd mjölk än den, å vilken bidrag utginge, skulle få tillgodoräkna sig de större leveranserna under andra månader. Vidare föreslogs, att bidraget skulle utgå med 3 öre för kilogram under hela året. Riksdagen avtog dessa yrkanden under åberopande av vissa utav livsmedelskommissionen och svenska mejeriernas riksförening anförda skäl. I motioner till innevarande års riksdag hava enahanda yrkanden på nytt framförts. Såsom riksföreningen i yttrande över dessa motioner anfört äga de föregående år mot förslaget gjorda invändningarna icke samma bärkraft nu som då. Särskilt må framhållas att det tidigare anförda argumentet att vinterproduktionen särskilt borde stimuleras icke nu kan åberopas med samma styrka. I nuvarande situation torde i stället gälla att produktionens tyngdpunkt bör förläggas till den årstid, då mjölkavkastningen kan förväntas bli störst per foderenhet räknat. Av de tidigare framförda invändningarna kvarstår emellertid, att förslagets genomförande i praktiken är förenat med vissa tekniska svårigheter. Vidare bör framhållas, att de högre produktionskostnaderna på vintern fortfarande kunna motivera en differentiering av bidraget på sätt som hittills skett. Då emellertid riksföreningen förklarar, att de tekniska svårigheterna kunna övervinnas, under förutsättning att bidraget endast utbetalas för till mejeri levererad mjölk, vill kommissionen numera icke motsätta sig förslaget. Kommissionen har härvid även beaktat, att de mindre jordbrukarna genom den ifrågasatta ändringen kunna beredas viss ersättning för de rabatter på fodermedel, som för närvarande utgå, men vilka i det följande föreslås slofade.

På grund av det anförda har kommissionen förordat, att producentbidragen under nästa regleringsår böra utgå med 3 öre per kilogram mjölk för en årsleverans av högst 7,800 kilogram. Såsom riksföreningen i sitt yttrande föreslagit syntes bidragen av tekniska skäl liksom nu böra utbetalas månadsvis på en levererad kvantitet av intill 650 kilogram, medan slutlig reglering intill 7,800 kilogram borde äga rum vid kalenderårsskiftet. Kommissionen har föreslagit, att denna ordning borde tillämpas för mjölk, som levererades från och med den 1 juli 1941. Då mjölkavgift numera icke utginge, borde bidragen i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts uttalande i jordbrukspropositionen till 1940 års lagtima riksdag endast utbetalas för mjölk, som levererades till mejeri. För bidragens utbetalande till mejeri borde gälla samma villkor som för tillgodonjutande av prisutjämningsbidrag. Kostnaderna för producentbidragens utbetalande enligt nu nämnda grunder har kommissionen beräknat till 42 miljoner kronor, vilket innebär en ökning av 8.5 miljoner kronor i förhållande till innevarande budgetår.

Beträffande mjölkavgiften har kommissionen anfört:

Om krisen fortsätter torde frågan om upptagande av mjölkavgift med all sannolikhet icke bli aktuell under nästa regleringsår. Såsom inledningsvis nämnts torde emellertid fullmakten för Kungl. Maj:t att upptaga sådan avgift böra förlängas under ytterligare ett år. I samband därmed torde vissa ändringar i förordningen om mjölkavgift böra vidtagas. Ändringarna innebära i huvudsak att avgiften på samma sätt som övriga avgifter inom jordbruksregleringen skall tillföras budgeten. Vidare har det tillagts Kungl. Maj:t att besluta om upptagande av mjölkavgift oberoende av framställning från mejerisammanslutning.

Rörande mjölkregleringen ha följande ledamöter av livsmedelskommissionens råd, nämligen herrar B. von Stockenström, G. Liedberg, C. Beck-Friis, J. H. Johansson, K. Lindström, C. G. Johansson, B. Blomkvist och H. G. Ringborg i *särskilt yttrande* till kommissionen uttalat:

Livsmedelskommissionen anför, att därest jordbrukets omkostnader ej mera väsentligt ökas, bör man på grundval av vissa gjorda beräkningar kunna antaga, att ett prisläge på jordbrukets produkter, som grundas på ett produktmjölkpris, beräknat med utgångspunkt från dels en smörnotering av 4 kronor 5 öre för kilogram, dels ett allmänt prisutjämningsbidrag av 1 öre per kilogram, dels ett skummjölksvärde av 3 öre för kilogram, är erforderligt för att vid normala väderleksbetingelser tillförsäkra jordbrukarna samma nettoinkomst som före kriget och därutöver en viss ökning. Beträffande det mjölkpris, som sålunda skulle komma att utgå till producenterna, vilja vi påpeka, att detta torde komma att ligga något under det pris, som för närvarande gäller, beroende på att det föreslagna prisutjämningsbidraget av 1 öre för kilogram jämte föreslaget lika stort tillägg för konsumtionsmjölken sammanlagt icke kommer att representera ett lika stort belopp som nu utgående prisutjämningsbidrag med tillägg av vad som månatligen fördelas av anslaget å 20 miljoner kronor. Även om skillnaden ej skulle komma att bli större än något mera än $\frac{1}{2}$ öre per kilogram mjölk, skulle det dock enligt vår mening vara betänkligt, om en sänkning av nu gällande priser till producenterna skulle äga rum.

Därest tillgången på fodermedel under produktionsåret 1941/42 kommer att bli en knapp och särskilt om användningen av äggviterikt kraftfoder måste

än mera inskränkas, kan det befaras, att mjölkproduktionen kommer att ligga på en låg nivå, varvid även bör beaktas, att av allt att döma några äldre reservförråd av stråfoder av skilda slag icke komma att finnas tillgängliga. Livsmedelskommissionen utgår ifrån att jordbrukets omkostnader ej skola mera väsentligt ökas, och även om detta i stort sett skulle kunna undvikas, föreligger ingen säkerhet för att icke viss fördyring kan komma att äga rum, i vilket sammanhang även bör erinras om att enligt uppgjort förslag till relationstal för olika produkter och varor priset å såväl kli som kraftfoderblandning skulle komma att höjas. På grund av det anförda vilja vi såsom vår mening uttala att, försåvitt ej någon påtaglig förändring i det allmänna läget i gynnsam riktning kommer att inträda, regleringsåtgärderna böra anordnas på sådant sätt, att i varje fall någon sänkning av de nu gällande, till mjölkproducenterna utgående priserna å mjölk icke kommer att ske.

Livsmedelskommissionen uttalar, att möjlighet bör finnas att i särskilda fall, där en höjning av konsumtionsmjölkpriset skulle godkännas, i stället utanordna ett bidrag såsom ersättning för prisökningen. Priser å konsumtionsmjölk å skilda platser ha tidigare med tillämpning av vedertagna beräkningsgrunder fastställts efter överläggningar mellan livsmedelskommissionen och svenska mejeriernas riksförening. Om enligt förslaget i vissa fall särskilda bidrag fortfarande skola kunna utgå såsom ersättning för en prisökning, som skulle kunnat godtagas, så innebär detta, att konsumenterna å dessa platser bliva i viss mån gynnade i förhållande till andra. Det synes oss synnerligen tveksamt, om det kan vara lämpligt att bibehålla en dylik anordning, utan torde i stället prisförhöjningar i föreliggande fall böra medgivas.

I fråga om de särskilda mjölk tilläggen, som utgå i de nordligaste distrikten, har livsmedelskommissionen föreslagit, att de skola utgå oförändrade. Då detta enligt vår uppfattning medför, att mjölkproducenterna i nämnda distrikt komma att stå i något sämre ställning i förhållande till övriga producenter än vad tidigare varit fallet, anse vi i anslutning till vad svenska mejeriernas riksförening härom anfört det vara skäligt, att nämnda bidrag undergå viss höjning.

I syfte att nedbringa livsmedelskostnaderna för de mindre bemedlade utdelas för närvarande rabattkort, gällande vid inköp av matfett, till vissa grupper av befolkningen. För erhållande av här avsedd rabattförmån, för närvarande utgörande 1 krona 50 öre för kilogram matfett, gäller en inkomstgräns av 1,000 kronor beskattningsbar inkomst och en förmögenhetsgräns av 20,000 kronor. Livsmedelskommissionen har utarbetat förslag rörande ett liknande rabatteringsförfarande även för konsumtionsmjölk. Detta förslag innebär, att rabattkort för inköp av mjölk skulle tilldelas barn under 16 år, vilkas föräldrar ej upptagits till högre beskattningsbar inkomst än förut nämnts och ej hade större förmögenhet än 20,000 kronor. Rabattkort skulle vidare utdelas till personer, som vore födda före den 1 januari 1874 eller som uppbure tilläggs pension eller invalidunderstöd. Vid sistnämnda utdelning skulle nyssnämnda inkomst- och förmögenhetsgränser jämväl gälla. Kommissionen har ansett, att rabattkort skulle berättiga till inköp av mjölk till en kvantitet, motsvarande $\frac{1}{2}$ liter om dagen, och till ett pris, som vore 10 öre per liter lägre än det i allmänna handeln eljest gällande. Barn under 1 år skulle enligt förslaget erhålla två rabattkort. Kommissionen har vidare avsett att ifrågavarande mjölk rabattering skulle träda i kraft snarast möjligt.

Kommissionen har föreslagit, att nu nämnda prisrabatteringar skulle vara i tillämpning även under nästa budgetår.

Kommissionen har föreslagit, att tillverkningen av bordsmargarin i likhet med föregående år förbjudes under det nu instundande sommarhalvåret. Såvitt nu kunde bedömas borde förbudets ikraftträdande infalla omkring den 1 maj 1941.

Såsom skäl för sitt förslag har kommissionen anfört:

Från mitten av maj till mitten av oktober 1940 var all tillverkning av bordsmargarin förbjuden. Detta förbud föranleddes i första hand av den plötsligt inträdande handelsavspärrningen västerut. Inom kommissionen har det varit ett önskemål att kunna undvika ett liknande förbud under instundande sommarhalvår, särskilt med hänsyn till dess sociala återverkningar. Det har emellertid icke visat sig praktiskt möjligt att realisera detta önskemål. Våra tillgängliga förråd av margarinråvaror måste nämligen till övervägande del sparas till vintern, då smörproduktionen kan förväntas bli låg. Det låter sig visserligen göra att i viss utsträckning täcka underskottet i smörproduktionen under vinterhalvåret med smör, som upplagrats under sommaren, men dylik upplagring kan på grund av våra begränsade lagringsmöjligheter för smör ännu icke ske i sådan omfattning, att utrymme beredes för en mera kontinuerlig margarintillverkning under sommaren. I detta sammanhang må även nämnas, att representanter för margarinindustrien ansett det ur industriens synpunkt förmånligast, att tillverkningen av bordsmargarin koncentreras till vintermånaderna.

I anslutning till detta tillverkningsförbud har kommissionen föreslagit, att matfetsrabatten under den tid bordsmargarin ej finnes i handeln höjdes från 1 krona 50 öre för kilogram till 2 kronor. Kommissionen har även ifrågasatt att inom sådana hushåll, för vilka den beskattningsbara inkomsten överstege 1,000 kronor men ej 1,500 kronor, barn under 16 år skulle komma i åtnjutande av rabattkort för matfett och mjölk. Såsom motivering har kommissionen anfört.

Införandet av nämnda tillverkningsförbud skulle under i övrigt oförändrade förhållanden med avseende å prissättningen och prisrabatteringen å matfett innebära en ej oväsentlig ökning av hushållsutgifterna för matfett. Innehavare av rabattkort, som hittills i sitt hushåll använt lika mycket smör som margarin, skulle exempelvis i genomsnitt få betala 3 kronor för kilogram för matfett mot för närvarande 2.25 kronor för kilogram. Andra hushåll, som begagnat smör och margarin i samma proportion, skulle få vidkännas en höjning av den genomsnittliga matfetskostnaden från 3.75 kronor för kilogram till 4.50 kronor för kilogram. Beträffande de hushåll, som nu komma i åtnjutande av rabatt å matfett, kan i vissa fall kostnadsökningen kompenseras därigenom att hushållen tilldelas rabattkort för inköp av mjölk. Då emellertid matfetsrabatteringen omfattar ett större antal hushållsmedlemmar (rabattkort för matfett tilldelas även föräldrar till barn) än mjölk-rabatteringen, har det synts kommissionen skäligt, att matfetsrabatten under den tid bordsmargarin ej finnes i handeln höjes från 1.50 kronor för kilogram till 2 kronor för kilogram. Vad angår de hushåll, som nu äro helt uteslutna från rabatt, tala enligt kommissionens mening flera skäl för att åtminstone de hushåll, som i inkomsthänseende ligga närmast över det nuvarande inkomststreckel, jämväl beredas någon kompensation för de ökade kostnader, som uppkomma med anledning av tillverkningsförbudet. En lämplig anordning i detta syfte skulle vara att inom hushåll, för vilka den

beskattningsbara inkomsten överstege 1,000 kronor men ej 1,500 kronor, barn under 16 år även finge komma i åtnjutande av rabattkort för matfett och mjölk. En dylik höjning av inkomstgränsen skulle också kunna motiveras av den allmänna prisstegringen. Med hänsyn till den ställning statsmakterna tidigare intagit till inom kommissionen väckta förslag rörande inkomstgränsens höjd har kommissionen emellertid icke ansett sig böra framföra förslag om en höjning av nämnda gräns.

I detta kommissionens yttrande har ledamoten av kommissionen fru Olivia Nordgren förklarat sig icke kunna oreserverat instämma. I *särskilt yttrande* har fru Nordgren anført:

Utan att vilja bestrida att det kan finnas visst fog för att utsträcka rabatteringen av matfett och mjölk till barn i en del fall, där föräldrarnas inkomst överstiger nu gällande inkomstgräns, ställer jag mig dock tveksam ifråga om införandet av en *generell* inkomstgräns av 1,500 kronors beskattningsbart belopp. En beskattningsbar inkomst av 1,500 kronor för en familj med exempelvis två barn är liktydigt med en taxerad inkomst av 4,680 kronor i lägsta ortgruppen, vilket särskilt på landsbygden betraktas som en ganska god inkomst. Det komme säkerligen — liksom tidigare visade sig vara fallet när 1,500-kronorsgränsen gällde — att te sig ganska egendomligt för dem, vars *taxerade* inkomst stannar vid nämnda belopp, eller kanske rent av understiger detsamma, att familjer med relativt goda inkomster tilldelades rabatt. Detta särskilt som de allra sämst ekonomiskt ställda, vilka uteslutande måste tillgodose sitt behov av matfett med margarin, genom margarinets indragande få sitt matfett fördyrat med inte mindre än 1 krona per kilogram, även om rabatten höjes från nuvarande 1 krona 50 öre till 2 kronor per kilogram.

I betraktande av att priserna på flertalet andra livsmedel avsevärt stigit senaste tiden, varigenom svårigheterna att kunna skaffa sig en ur närings-synpunkt tillfredsställande kost i hög grad ökats för de sämst ekonomiskt ställda, vore det önskvärt att rabatten för matfett kunde höjas från nuvarande 1.50 till 2.50 kronor, under den tid margarintillverkningen inställes. Detta för de grupper, som enligt nu gällande bestämmelser äro berättigade till rabatt, och vilka ändå själva komma att få bära en kostnadsökning av 50 öre per kilogram matfett, i de fall deras matfettskonsumtion bestått av enbart margarin. Under förutsättning av en matfettsrabatt på 2 kronor 50 öre per kilogram, varigenom matfettskostnaderna för de sämst ekonomiskt ställda inte bleve fullt så kännbara, kunde måhända ett utsträckande av rabatträtten till barn åt inkomstkategorien upp till 1,500 kronors beskattningsbart belopp väcka mindre betänkligheter. Om utsträckande av inkomstgränsen skulle avse att bereda lindring i försörjningsbördan åt s. k. barnrika familjer, borde enligt min mening rabattkort å matfett och mjölk, utgå endast i de fall barnantalet överstiger två inom inkomstgruppen mellan 1,000 och 1,500 kronors beskattningsbart belopp, då det inte kan finnas några talande skäl för att rabatt lämnas generellt åt familjer i dessa inkomstlägen, vilka endast ha ett eller två barn att sörja för. Vid gränsfall, eller då särskilda skäl tala härför, bör helt naturligt, efter särskild ansökan och prövning i varje enskilt fall av vederbörande kristidsnämnd, rabattkort å matfett och mjölk åt barn, kunna lämnas, oberoende av om inkomsten överstiger den fastställda.

Kommissionen har ytterligare föreslagit, att den jordbrukande befolkningen i stället för rabatt å mjölk och fett erhöles rabatt å kraftfodermedel. Kommissionen har härom yttrat:

I sin nuvarande utformning har rabatteringsanordningen för matfett endast i mycket begränsad omfattning kunnat göras tillämplig å den jordbrukande befolkningen och förslaget till prISRabattering å mjölk har måst helt begränsas till den icke jordbrukande befolkningen. Anledningen härtill har varit att jordbrukarna i regel icke äro i behov av att inköpa mjölk och smör. Det har emellertid varit ett önskemål att även jordbruksbefolkningen skulle kunna komma i åtnjutande av den ekonomiska förmån, som rabatterna innebär, i samma utsträckning som övriga befolkningsgrupper. I anslutning härtill har den tanken framkommit, att rabattkort för inköp av mjölk och matfett skulle tilldelas producenthushåll efter enahanda regler som gälla för befolkningen i övrigt men att medlemmar av producenthushåll skulle äga att helt eller delvis utbyta sina rabattkort mot rabattkuponger, gällande med samma värde för inköp av kraftfodermedel. Då en dylik anordning besitter en hög grad av smidighet och innebär full jämställdhet mellan alla befolkningsgrupper, vill kommissionen för sin del förorda den till genomförande. Samtidigt därmed torde den nuvarande förmögenhetsgränsen böra sänkas till 15,000 kronor. Härigenom skulle de mera bärkraftiga jordbruken komma att uteslutas från rabatt, vilket ur olika synpunkter måste anses riktigt. För den icke jordbrukande befolkningen saknar sänkningen av förmögenhetsgränsen däremot egentlig betydelse.

Därest statsmakterna godkänna den sålunda föreslagna utvidgningen av rabatteringarna, torde därav betingade ändringar i rabatteringsbestämmelserna böra träda i kraft efter ingången av nästa skördeår. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta rörande dagen för ikraftträdandet och bestämmelsernas närmare utformning.

Kommissionen har beräknat kostnaderna för matfettregleringen under nästa budgetår till i runt tal 65 miljoner kronor. Härav belöpte 5 å 6 miljoner kronor på höjningen av rabatten under sommarhalvåret (juli—oktober) samt omkring 10 miljoner kronor på den föreslagna utvidgningen i fråga om rabatteringens omfattning. Kostnaderna för mjölkrabatteringen kunde för budgetåret uppskattas till 25 miljoner kronor. Därest rabattkort utdelades jämväl till barn under 16 år inom inkomstgruppen 1,000—1,500 kronors beskattningsbar inkomst, skulle kostnaderna för båda rabatteringarna stiga med cirka 1.5 miljoner kronor.

Kommissionen har slutligen föreslagit vissa åtgärder för koncentreringsav margarinfabrikationen och clearing inom denna. Härutinnan har kommissionen anförat:

Kommissionen vill i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att nuvarande ordning med avseende å vår margarinindustri icke kan anses tillfredsställande. För närvarande sysselsättas ej mindre än omkring 25 fabriker med att förädla de begränsade kvantiteter råvaror, som kunna ställas till förfogande. Redan före kriget var en rationalisering av margarindustrien aktuell och är det givetvis ännu mera nu. Önskvärt är att industrien själv utan statens ingripande eller medverkan ordnar denna fråga på ett ur samhällets synpunkt tillfredsställande sätt. Därest detta ej låter sig göra, torde en lämplig form för statsingripande vara att göra rätten att tillverka margarin beroende av tillstånd av Kungl. Maj:t eller statlig myndighet. I dylikt fall kunde exempelvis såsom villkor för tillstånd uppställas, att industrien, där så ej redan skett, sammanslöte sig till vissa större enheter samt att inom dessa enheter driften koncentrerades till ett fåtal fabriker. Kommissionen torde visserligen redan nu ha formell möjlighet att uppsätta sådana villkor för erhållande

av tilldelning av margarinråvaror, men det har icke synts kommissionen riktigt att som stöd för ett ingripande i rationaliseringssyfte åberopa sig på befogenheter, som lämnats för annat ändamål. Med hänsyn till vad nu anförts vill kommissionen föreslå, att Kungl. Maj:t, om sådant av konstitutionella skäl anses erforderligt, lämnas bemyndigande att, därest så finnes påkallat, förordna om en reglering av margarintillverkningen i berörda syfte. För den händelse Kungl. Maj:t finner sig äga, respektive erhåller sådant bemyndigande, har kommissionen för avsikt att, om så erfordras, närmare behandla frågan om en dylik reglering samt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

Efter framställning av livsmedelskommissionen har Kungl. Maj:t den 10 januari 1941 beslutat, att en clearingkassa för reglering av priserna inom landet å fettvaror skall inrättas inom livsmedelskommissionen ävensom bemyndigat livsmedelskommissionen att med Svenska fettindustriernas råvaru- och importförening u. p. a., Aktiebolaget Karlshamns Oljefabriker och Linoljeslageriernas Försäljningsaktiebolag ingå avtal rörande reglering av marknadspriserna å fettvaror i enlighet med vissa i beslutet närmare angivna grunder. Dylika avtal ha därefter med stöd av bemyndigandet ingåtts av livsmedelskommissionen.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall med regleringen av marknadspriserna å fettvaror åsyftas ett sådant prisläge, att vad som med tillämpning av avtalen må komma att utbetalas av kommissionen icke överstiger vad som jämlikt samma avtal skall inlevereras till kommissionen.

Beträffande flertalet fettvaror, som omfattas av clearingförfarandet, gäller, att den inhemska prisnivån ligger väsentligt under importprisnivån. För att erforderlig utjämning mellan de båda prisnivåerna skall kunna komma till stånd har kommissionen, då clearingkassan enligt nyssnämnda föreskrift av Kungl. Maj:t i princip skall vara självförsörjande, från och med den 3 februari 1941 höjt de inom landet gällande priserna å vissa fettvaror. Höjningen avsåg sådana varor, som användas som råvara vid margarintillverkning, och uppgick till ett belopp av 36 öre per kilogram. Samtidigt har kommissionen föreskrivit skyldighet för säljarna av dylika varor att vid försäljning av sådana partier, som vid tiden för prishöjningen funnos i deras hand, inleverera ett mot prishöjningen svarande belopp till clearingkassan. Härigenom har clearingkassan tillförts medel, vilka kunnat användas för att sänka utförsäljningspriserna å importerade partier.

Den sålunda vidtagna prishöjningen har givetvis för margarinindustriens del medfört en ökning i tillverkningskostnaden. För att en häremot svarande höjning i utförsäljningspriset å margarin skulle kunna undvikas, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 31 januari 1941 förordnat om sänkning från och med den 3 februari 1941 av tilläggsaccisen å hushållsmargarin med 30 öre och av accisen å bagerimargarin med 21 öre per kilogram. Då denna sänkning gäller allt margarin, som tillverkas efter den 2 februari 1941, och således även sådant margarin, som tillverkas ur fabrikenas vid sagda tidpunkt ineliggande lager av till lägre pris inköpta margarinråvaror, skulle fabrikena, om ej särskilda åtgärder vidtagits, genom accissänkningen ha kommit att erhålla en ej avsedd vinst. Av denna anledning har livsmedelskommissionen, i samband med prishöjningen och accissänkningen, föreskrivit, att licens för fortsatt tilldelning av råvaror för margarintillverkning ej kommer att lämnas andra fabriker än sådana, som till livsmedelskommissionen avgiva förbindelse att för sina ineliggande lager av margarinråvaror till clearingkassan erlägga en särskild avgift, motsvarande prishöjningen. Dylika förbindelser hava även avgivits av samtliga margarinfabriker. Även en del andra personer och företag, vilka vid tiden för prishöjningen för till-

verknings- eller försäljningsändamål innehade lager av sådana varor, som omfattades av prishöjningen, hava avfordrats och jämväl avgivit liknande förbindelser.

Kommissionen förutsätter, att det nu beskrivna clearingförfarandet skall vara i tillämpning även under nästa budgetår.

Inom kommissionen har *skiljaktig mening* anförts av herr C. F. Cederlund och fru Olivia Nordgren, vilka ansett, att något statsingripande för koncentrerering av margarinindustrien icke bör ifrågakomma. Reservanterna ha anfört i huvudsak följande.

Vi äro i likhet med kommissionens majoritet av den uppfattningen, att en sådan rationalisering av margarinindustrien, varigenom den minskade tillverknings fördelas på ett färre antal fabriker, är ur samhällsekonomisk synpunkt synnerligen eftersträfvansvärd. Alla skäl tala emellertid enligt vårt förmenande för att ett dylikt förbilligande av tillverkningskostnaderna genom industriens egna åtgöranden skall komma att genomföras. Uppenbart är nämligen, att med det starka grepp såväl över prishöjningen på den färdiga produkten och råvarorna som även över själva råvarutilldelningen, statsmakterna nu besitta, ett direkt ekonomiskt intresse måste föreligga hos margarinfabrikanterna att på frivillighetens väg — inom ramen för de statligt bestämda priserna på råvaror och slutprodukter — åstadkomma en sänkning av tillverkningskostnaderna. I den mån tillverknings vid givna priser på råvarorna och slutprodukterna skall fördelas på flera produktionsenheter, kommer nämligen såväl de fasta som i viss utsträckning även de rörliga produktionskostnaderna per framställningsenhet att växa oproportionerligt starkt. Med hänsyn till vad nu anförts torde enligt vårt sätt att se skäl icke föreligga för statsmakterna att genom speciella, rent produktionsreglerande ingrepp på sätt, som av kommissionens majoritet ifrågasatts, med statliga tvångsmedel söka åvägabrinda den rationalisering av industrien, som här är i fråga. Under förutsättning att statens medverkan genom direkta produktionsreglerande ingrepp gäves till åstadkommandet av dylika fusionsbildningar, förefaller det oss tvärtom icke osannolikt, att en med hänsyn till det rådande läget alltför hög kostnadsnivå för margarinindustrien, tagen som en helhet, komme att utbildas. Det förtjänar enligt vår mening i detta sammanhang vidare erinras om hurusom efter krigsutbrottet inom andra områden av näringslivet produktionsinskränkningar framkallade av varuknapphet respektive bristande avsättningsmöjligheter, visat sig i praktiken kunna på ett tämligen friktionsfritt sätt föranleda en kostnadsminskande rationalisering av här ifrågasatt art, utan att direkta produktionsreglerande ingrepp från statsmakternas sida befunnits påkallade eller av näringslivets egna utöfvere ens betraktats som önskvärda.

Ledamoten av statens livsmedelskommissions råd fru Gertrud Wiklund har förklarat sig instämma i herr Cederlunds och fru Nordgrens reservation samt tillika yttrat:

Även om statsmakternas ingripande på föreslaget sätt endast är avsett att vara övergående och således att upphöra då krisen är slut och dess verkningar övervunnits anser jag att den princip som härigenom skulle fastslås kan bli en vittgående, farlig och mot den fria konkurrensen stridande princip. De rationaliseringsåtgärder som åsyftas äro visserligen sunda och riktiga, men att de skola åstadkommas genom statsingripande anser jag bryta mot en fri och demokratisk uppfattning. Dylika rationaliseringsåtgärder böra givetvis företagas av de intresserade industrierna själva. Om staten som i

detta fall bestämmer utförsäljningspriset på varan och accisens storlek är enligt min uppfattning gränsen nådd för ingripande och även förutsättningen given för den åsyftade rationaliseringen.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk. Till följd av nedgång i fläsk- och köttproduktionen har det under innevarande konsumtionsår blivit nödvändigt att införa konsumtionsregleringar för både fläsk- och köttvaror. Kommissionen framhåller, att med största sannolikhet dessa regleringar komme att behövas även under nästa konsumtionsår. Den nuvarande regleringsapparaten på förevarande område anser kommissionen i övrigt kunna bibehållas i stort sett oförändrad.

Sedan kommissionen i sin förevarande skrivelse omnämnt, att Sveriges lantbruksförbund och Sveriges slakteriförbund i yttranden till kommissionen framhållit vikten av att priskontrollen beträffande slaktdjursprodukter och ägg gjordes fullt effektivt samt att enligt förbundens åsikt en förbättring av de nuvarande förhållandena skulle ligga i en koncentration av saluförandet till färre enheter, har livsmedelskommissionen uttalat, att kommissionen vore väl medveten om svårigheterna men att man då konsumtionsreglering nu införts för både fläsk och nötkött kunde förvänta att en bättre ordning skulle kunna komma till stånd beträffande dessa produkter. I sådant syfte hade kommissionen bl. a. såsom villkor för tillgodonjutande av slakteritillstånd föreskrivit, att innehavaren skulle ställa sig till noggrann efterrättelse de bestämmelser angående priser å köttvaror, som kommissionen kunde komma att meddela. Kommissionen hade därjämte för avsikt att genom begränsning av slakteritillståndens antal i viss utsträckning genomföra en koncentration av slakten.

I fråga om äggmarknaden har kommissionen anført, att det vore väsentligt svårare att få ett tillfredsställande grepp om tillförseln och prissättningen. För att en rationell kontroll över tillgångarna och prissättningen skulle kunna ske erfordras en starkare inköps- och försäljningsorganisation än den som nu existerar på området. Kommissionen har för avsikt att närmare undersöka möjligheterna för att erhålla en bättre ordning i nämnda avseende. Kommissionen har härom vidare yttrat:

Såsom organ för den statliga regleringen på äggmarknadens område fungerar för närvarande äggintressentföreningen, u. p. a. Denna förening har tillkommit huvudsakligen med tanke på den tidigare exporten av ägg och har därför icke erhållit en för nuvarande förhållanden i allo lämplig organisation. Med hänsyn härtill anser sig kommissionen böra föreslå, att föreningen från och med ingången av nästa budgetår upphör med sin verksamhet och ersättes med en sammanslutning, liknande de på grund av krisen bildade importföreningarna. I samband härmed torde de uppgifter, som nu tillkomma föreningen, böra fördelas mellan kommissionen och den nya importörsammanslutningen. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av kommissionen besluta härom. Givetvis förutsätter kommissionen, att staten även i den nya sammanslutningen erhåller sådan representation, att de statliga intressena bliva i tillräcklig grad tillgodosedda.

Brödsäds- och fodermedelsregleringen. Kommissionens förslag rörande brödsädsregleringen innebär i huvudsak följande. Enligt kommissionens mening borde man utgå från att minst lika omfattande regleringsåtgärder som nu gälla även bli nödvändiga under nästa konsumtionsår. Förbrukningsreglering och beslag har kommissionen sålunda ansett böra upprätthållas. Ett centralorgan föreslås böra tillskapas för omhändertagande av inköps- och försäljningsverksamheten för såväl spannmål som kraftfoder och stråfoder. Kommissionen har emellertid förklarat sig icke beredd att avgiva närmare utformat förslag till den ifrågasatta omorganisationen. Med hänsyn härtill har kommissionen inskränkt sig till att förorda, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar bemyndigande att vidtaga erforderliga åtgärder härför. Enligt kommissionens uppfattning borde inlösningsförfarandet i fråga om brödsäd bibehållas under nästa konsumtionsår. Kommissionen har emellertid varit av den uppfattningen att inlösningspriset borde bli beroende av skördens storlek och därför ej borde fastställas förrän hösten 1941. Likställighet i pris mellan vete och råg har kommissionen ansett allttjämt böra eftersträvas. Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t utbetalas för närvarande s. k. förmalningsersättning. Förmalningsersättning utgår för såväl handelsförmalning som löneförmalning. Kommissionen har föreslagit, att ersättningen vid löneförmalning ej borde utgå med högre belopp än den lägsta av kommissionen fastställda mallönen, för närvarande utgörande 2 kronor för deciton. Förslag rörande den storlek förmalningsersättningen vid handelsförmalning bör erhålla under nästa konsumtionsår har kommissionen icke ansett kunna avgivas förrän brödsädspriset blivit fastställt. Räknade man med ett pris på höstvete och höstråg av 25 kronor för deciton och i stort sett samma mjölpriser som budgetåret 1940/41, kunde totala kostnaderna för förmalningsersättningens utbetalande för nästa budgetår uppskattas till i runt tal 33 miljoner kronor.

Rörande förslaget att tillskapa ett centralorgan för handhavande av inköps- och försäljningsverksamheten har kommissionen anfört följande:

För närvarande handhar svenska spannmålsaktiebolaget den med beslagen å brödsäd och fodersäd förenade inköps- och försäljningsverksamheten. Motsvarande verksamhet beträffande importerade fodermedel och fodercellulosa handhaves jämlikt avtal med staten av foderintressentföreningen. På frömarknadens område fungerar fröintressentföreningen, u. p. a., såsom centralorgan. Slutligen har ett särskilt monopolföretag, svenska stråfoderhandelsföreningen, u. p. a. bildats för inköp och distribution av stråfoder. Samtliga nämnda företag med undantag av fröintressentföreningen ha av staten erhållit garanti för att företagets omkostnader och eventuella förluster skola bli täckta. Å andra sidan åligger det företagen att inleverera uppkommen vinst å verksamheten till statsverket. Spannmålsaktiebolaget och foderintressentföreningen ha av staten erhållit vissa belopp såsom rörelsemedel (bolaget statsobligationer till ett sammanlagt nominellt värde av 150 miljoner kronor; föreningen 20 miljoner kronor kontant).

Omförmälda företag anlita samtliga de reguljära handlandena inom spannmåls- och fodermedelsbranschen såsom ombud eller kommissionärer, respektive förmedlare och underkommissionärer. En och samma handlande kan alltså genom avtal vara bunden såsom ombud eller förmedlare till spannmåls- och fodermedelsbranschen.

målsaktiebolaget, såsom kommissionär eller underkommissionär till foderintressentföreningen samt såsom kommissionär till stråfoderhandelsföreningen. I sådant fall föreligger redovisningsskyldighet till alla tre monopolföretagen.

Ur rent organisatoriska synpunkter skulle det erbjuda stora fördelar att ett enda centralorgan omhänderhade inköps- och försäljningsverksamheten för både spannmål, kraftfoder och stråfoder. En centralisation av verksamheten skulle med all säkerhet medföra ej oväsentliga inbesparingar på lagringsutrymmen samt frakter och andra kostnader för distribution. Det måste vidare anses vara en olägenhet att en och samma handlande i fråga om försäljningen av relativt likartade varor skall ha redovisningsskyldighet till tre skilda företag, särskilt som dessa företag tillämpa olika grunder för redovisningen. Om samtliga här avsedda varugrupper ginge in under en enda organisation, skulle givetvis även kontrollen kunna göras mera effektiv och även förenklas. I detta sammanhang kan nämnas att vissa svårigheter uppstått på grund av den schematiska gränsdragningen mellan spannmålsaktiebolaget och foderintressentföreningen. Enligt uppgjorda avtal skall bolaget ha hand om inom landet odlad spannmål och föreningen om importerade fodermedel, kli m. m. Vid utformandet av bestämmelserna för konsumtionsregleringarna har denna gränsdragnig varit svår att uppehålla, särskilt med hänsyn till att inhemsk fodersäd kan och vid myndigheternas tilldelning av fodermedel i vissa fall måste ersätta importerat foder och vice versa.

Det bör vidare framhållas att hela foderförsörjningen och i viss mån även brödsädsförsörjningen i regleringshänseende måste betraktas som en enhet. Då planering skall göras på ett område måste man ha en god överblick även beträffande andra hithörande områden. Den omständigheten, att de enskilda verkställighetsorganen saknat sådan allmän överblick, har medfört att organen endast i begränsad omfattning kunnat tillhandagå kommissionen med initiativ och förslag.

På grund av vad sålunda anförts anser kommissionen det böra övervägas att uppdraga verkställigheten av samtliga nu ifrågasattade regleringar till ett enda organ. Detta organ torde lämpligen böra bli en sammanslutning med ungefärligen samma organisation och samma ställning gentemot staten som spannmålsaktiebolaget. Därest det nya organet skall övertaga samtliga de statliga uppgifter, som nu tillhöra spannmålsaktiebolaget, foderintressentföreningen, fröintressentföreningen och stråfoderhandelsföreningen, bör det samma lämpligen uppdelas på sektioner, givetvis med en gemensam ledning (gemensam styrelse resp. verkställande utskott). Särskilt angeläget är att denna ledning tillföres personer med sakkunskap och praktisk erfarenhet på spannmåls- och foderämnesshandels område.

Kommissionen är icke nu beredd att avgiva ett närmare utformat förslag rörande den ifrågasatta omorganisationen. Med hänsyn härtill inskränker sig kommissionen för närvarande till att förorda, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar bemyndigande att vidtaga erforderliga åtgärder härför. Detta bemyndigande bör även omfatta befogenhet för Kungl. Maj:t att ställa de medel, som anvisats för foderintressentföreningens och spannmålsaktiebolagets verksamhet, till den nya sammanslutningens förfogande.

Ifråga om inlösningspriset har kommissionen framhållit i huvudsak följande.

Inlösningspriserna torde böra bli beroende av skördens storlek och kunna därför ej fastställas förrän i höst. Likställighet i pris mellan vete och råg synas alltjämt böra eftersträvas. Under tidigare regleringsår har det av statsmakterna fastställda inlösenpriset på brödsäd stigit från viss angiven dag

med belopp, som svarar mot kostnaderna för lagring, räntor o. s. v. Detta system har icke tillämpats under innevarande konsumtionsår. Vilket system som under nästa konsumtionsår bör tillämpas, är svårt att i nuvarande stund avgöra, då frågan väsentligen sammanhänger med skördeutfallet. Blir skörden riklig, kan ett återvändande till systemet med stigande inlösningspris vara lämpligt.

Beträffande sitt förslag om förmalningsersättningen har kommissionen anfört:

Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t utbetalas för närvarande s. k. förmalningsersättning till kvarnarna med 6 kronor 35 öre per deciton förmalen spannmål. Med denna anordning har man velat förhindra att de höjda producentpriserna å brödsäd medföra en stegring av mjölpriserna. Förmalningsersättning utgår såväl för handelsförmalning som för löneförmalning. I sistnämnda fall är kvarninnehavaren skyldig tillgodoföra mäldegaren ersättningen.

Kommissionen anser sig böra framhålla, att berörda system är behäftat med vissa olägenheter. Väsentligen hänföra sig dessa till de mindre kvarnarna, de s. k. tullkvarnarna. Sålunda är det mycket svårt att anordna en tillfredsställande kontroll över nämnda kvarnar. Vidare måste det betecknas såsom mindre tilltalande, att jordbrukarna i samband med förmalning för eget behov skola uppbära en kontant ersättning av staten. I detta sammanhang bör nämnas, att förmalningsersättningen numera som regel överstiger den till kvarnen utgående mallönen.

Huruvida berörda system bör bibehållas även under nästa konsumtionsår är väsentligen beroende av den prispolitik, som av statsmakterna kommer att föras i fråga om livsmedel. Om systemet nu slopades, skulle med sannolikhet priserna å de siktade mjölsorterna komma att stiga med cirka 10 öre för kilogram. Kommissionen anser sig böra utgå ifrån att en prishöjning av denna storleksordning bör undvikas, i varje fall för de mindre bemedlade befolkningsgrupperna.

Med hänsyn till de brister, som, enligt vad förut anförts, vidlåder det nuvarande systemet, har kommissionen övervägt att ersätta del samma med en prisrabattering å mjöl och bröd för de mindre bemedlade befolkningsgrupperna. En sådan rabattering är emellertid svår att tekniskt genomföra, om man fasthåller vid kravet att rabatten i likhet med vad fallet är vid övriga prisrabatteringar skall knytas till en viss mängd av varan. Därest rabatteringen inskränktes till mjöl och s. k. spisbröd skulle dock ett rabatteringsförfarande i likhet med det nu för matfett tillämpade kunna tänkas bliva genomfört. Under förutsättning av en viss, jämförelsevis långt gående standardisering med avseende å vikt och priser skulle en liknande rabattering kunna utvidgas till att omfatta åtminstone vissa typer av mjukt matbröd. Emellertid torde det vara klart, att en rabattering för bröd och mjöl, som bygger på att rabatten skall lämnas vid inköp av en viss mängd av varan, under alla förhållanden kommer att vara förenad med stora svårigheter. På grund härav har inom kommissionen den tanken diskuterats, att eventuella rabattkuponger på detta område skulle få gälla för hela sitt belopp, oberoende av huruvida innehavaren inköpt en större eller mindre kvantitet av varan. Innehavaren skulle med andra ord äga använda kupongerna såsom betalning för varans hela inköpskostnad. Med hänsyn särskilt till de konsekvenser som en dylik ordning skulle få för övriga rabatteringar har kommissionen icke ansett sig kunna acceptera ett sådant system. På i huvudsak de skäl, som ovan anförts, har kommissionen låtit tanken på prisrabattering för mjöl och bröd tills vidare falla.

Inom kommissionen har vidare övervägts att — med bibehållande i princip av det nuvarande systemet med förmalningsersättningar — utbetala dylik ersättning endast för handelsförmalning. Såsom kommissionen i annat sammanhang framhållit skulle emellertid nämnda begränsning under vissa förhållanden komma att drabba tullkvarnarna jämförelsevis hårt. Begränsningen kan nämligen befaras få till följd, att vissa jordbrukare anse det fördelaktigt att inköpa mjöl i allmänna handeln i stället för att sända spannmålen till kvarn för förmalning. Visserligen torde risken för en av sagda anledning väsentligen minskad förmalning hos tullkvarnarna vara mindre nu än tidigare. Härför talar bl. a. den omständigheten att jordbrukarna vid förmalning mot s. k. förmalningskort erhålla ej obetydligt större tilldelning av mjöl än vid inköp i allmänna handeln. Det skärpta försörjningsläget med avseende å kli synes också böra medverka till att jordbrukarna finna det förmånligt att fortsätta med sin löneförmalning. Den förutnämnda risken torde dock fortfarande vara av sådan storleksordning, att ett fullständigt slopande av förmalningsersättningen till tullkvarnarna icke kan tillrådas. Däremot vill kommissionen — för att borteliminera de mest stötande konsekvenserna av det nuvarande systemet — föreslå, att nämnda ersättning vid löneförmalning ej bör utgå med högre belopp än den lägsta av kommissionen fastställda mallönen (maximilön), för närvarande utgörande 2 kronor per deciton.

Vad angår regleringsåtgärderna på fodermedelsmarknadens område har kommissionen framhållit, att dessa under innevarande konsumtionsår i hög grad påverkats av den ogynnsamma skörden och svårigheterna att i förväg bedöma läget. Kommissionen har ansett, att åtgärderna i vissa hänseenden borde erhålla en ändrad utformning under nästa konsumtionsår. Kommissionen har härvid ämnat åstadkomma sådana normer för fördelningen av fodertillgången, att denna, med beaktande av småbrukets intressen, komme till bästa möjliga användning ur produktionsökonomisk synpunkt sett.

Kommissionen har — under framhållande, att det svaga skördeutfallet och de höga priserna å fodersäd och stråfoder i år nödvändiggjort införandet av ett vidlyftigt och komplicerat system med prisrabatter å nämnda varor — uttalat att det från kommissionens sida vore ett starkt önskemål, att dessa rabatter icke bibehölles under nästa konsumtionsår. Under den tid, rabatterna tillämpats, hade det visat sig, att mycket stora svårigheter föreläge att utöva kontroll över rabatteringsverksamheten; denna hade därjämte förorsakat kristidsnämnderna ett stort arbete och åtskilligt bekymmer. Med hänsyn härtill har kommissionen förordat, att de nuvarande fodermedelsrabatterna, därest ej särskilda omständigheter till annat föranleda, från och med ingången av nästa skördeår borde slopas. Kommissionen har framhållit, att därest kommissionens förslag, att rabattkort för matfett och mjölk finge utbytas mot rabattkuponer, gällande vid inköp av fodermedel, genomfördes, jordbrukarna skulle erhålla en kompensation för bortfallandet av de nuvarande fodermedelsrabatterna. Enligt kommissionens mening erbjöde nämnda utbytesförfarande i tekniskt hänseende stora fördelar i förhållande till det nu gällande rabatteringssystemet. Vilka slag av fodermedel de mot rabatt-

korten tillbytta kupongerna skola avse har kommissionen ansett böra avgöras först vid en senare tidpunkt.

Kommissionen har vidare uttalat, att därest skörden av fodersäd ej under nästa skördeår blev jämförelsevis stor, det torde liksom i år bli ofrånkomligt att kräva visst avstående av fodersäd till det allmänna. De grunder, som i år tillämpats för dylikt avstående, har kommissionen av flera skäl icke ansett böra bibehållas. Kommissionen har beträffande de regler, som i detta hänseende böra gälla, anfört följande:

Det måste betraktas som i hög grad angeläget, att principerna för ett eventuellt avstående under nästa skördeår utformas så, att den enskilde jordbrukaren redan vid produktionens planläggning kan bilda sig en uppfattning om i vilken utsträckning han kan bli skyldig att leverera fodersäd till det allmänna. I dylikt fall kan jordbrukaren planera sin produktion med hänsyn härtill, och utsikterna för staten att erhålla den önskade totalkvantiteten torde då även ökas. Vid principernas fastställande bör vidare tillses, att kravet på avstående icke medför en ur försörjningssynpunkt oförmånlig disposition av åkerarealen utan i stället medverkar till bästa möjliga utnyttjande av densamma. Det bör särskilt beaktas, att en utökning av sädesodlingen är högeligen önskvärd.

Utifrån nämnda synpunkter har kommissionen funnit det lämpligast att anknyta en eventuell leveransskyldighet till storleken av den åkerareal, på vilken den 3 juni 1941 (d. v. s. dagen för arealinventeringen) frambringas andra produkter än brödsäd, olje- och spånadsväxter samt vissa slag av fröer (framför allt köksväxt- och rotfruktsfröer). Vid planens utformande torde böra bortses från åkerarealen i Norrland med undantag av Gästrikland samt från brukningsdelar med en åkerareal av 10 hektar eller mindre. Leveransskyldighet torde nämligen endast böra ifrågakomma för Svealand, Götaland och Gästrikland samt för brukningsdelar med en åkerareal, överstigande 10 hektar. Planen går vidare ut på att kommissionen, sedan siffrorna för skördeuppskattningen i juli 1941 föreligga, med ledning av dessa siffror och det uppskattade behovet av fodersäd till fördelning genom det allmännas försorg, skall verkställa en beräkning av den sammanlagda kvantitet fodersäd, som anses behöva avstås. Sistnämnda myckenhet bör därefter slås ut på de olika häradena (ev. kristidsstyrelseområdena) på sådant sätt, att varje härad per hektar åkerareal, som enligt vad ovan sagts skall ligga till grund för avståendet, får avstå fodersäd i proportion till den för varje härad beräknade hektaravkastningen för fodersäd. De kvantiteter, som härigenom framkomma för de olika häradena, skola jordbruken (med en åkerareal, överstigande 10 hektar) inom respektive härad vara skyldiga att sammanlagt inleverera. Den slutliga fördelningen av sagda kvantiteter på de enskilda fastigheterna bör verkställas av kristidsnämnderna under ledning av kristidsstyrelsen och med biträde av skördeuppskattningsnämnder, som nedan omförmälas. Jämväl vid denna fördelning torde det i de flesta fall befinnas lämpligt att med vissa justeringar för bl. a. den faktiska fodersädsskördens avvikelser från juli-uppskattningen följa i stort sett samma principer som vid fördelningen mellan häradena. Emellertid bör hänsyn i möjligaste mån även tagas till brukningsdelarnas faktiska förmåga att avstå fodersäd.

Ett genomförande av förenämnda plan förutsätter, att skördeuppskattningen i juli 1941 blir så god som möjligt. För att skapa garanti härför har kommissionen som förut nämnts överenskommit med statistiska centralbyrån, att vid nämnda uppskattning skola inom varje kristidsnämndsområde

medverka, förutom de nuvarande sockenombuden, överblockledaren samt en av kristidsnämnden utsedd person (skördeuppskattningsnämnd).

Givetvis är det icke möjligt att nu säga, hur mycket fodersäd leveransskyldigheten kommer att behöva i genomsnitt för riket omfatta per hektar åkerareal, som skall ligga till grund för avstående (d. v. s. åkerareal, som användes för andra produkter än brödsäd, oljeväxter och vissa fröer).

Under innevarande produktionsår ha samtliga jordbrukare, som under år 1938 använt oljekraftfoder, erhållit tilldelning därav med 40 procent av deras förbrukning under nämnda år. Rätt avsevärda kvantiteter oljekraftfoder ha dessutom utlämnats i form av extra tilldelning. Kommissionen har ansett, att de myckenheter oljekraftfoder, som kunde disponeras för produktionen under nästa skördeår, måste bli väsentligt mindre än de mängder, som tilldelats jordbruket i år. Enligt gjorda beräkningar motsvarade de för 1941/42 disponibla tillgångarna oljekraftfoder 25 à 30 procent av den sammanlagda kvantitet som förbrukades 1938. Det vore därför av allra största vikt, att nämnda tillgångar fördelades efter ur produktionssynpunkt rationella grunder. Kommissionen har uttalat, att det borde övervägas att differentiera tilldelningen med hänsyn till det i olika delar av landet varierande behovet av oljekraftfoder. Då tilldelningen under alla förhållanden måste bli relativt liten, vore det angeläget, att jordbrukarna sökte planlägga sin odling så, att mesta möjliga ersättningsfoder erhöles.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut har inom kommissionen inrättats en särskild clearingkassa för reglering enligt Kungl. Maj:ts bestämmande av marknadspriserna inom landet å förnödenheter för jordbrukets behov. Clearingen är i huvudsak anordnad på följande sätt. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen med foderintressentföreningen och de större företagen inom konstgödselbranschen ingått särskilda avtal om reglering av marknadspriserna å kraftfoder och konstgödsel. Dessa avtal innebära i huvudsak, att kommissionen för varje med regleringen avsedd vara äger fastställa dels det utförsäljningspris, som företagen skola tillämpa för varan, dels ock de enskilda företagens tillverknings- eller anskaffningskostnader för varan. I tillverknings- eller anskaffningskostnaden inbegripes även skälig handelsvinst. Därest beträffande viss vara tillverknings- eller anskaffningskostnaderna understiga det av kommissionen fastställda utförsäljningspriset, skall företaget vara skyldigt att för den kvantitet av varan, som försäljes, inleverera skillnaden till kommissionen. I motsatt fall skall företaget vara berättigat att av kommissionen erhålla ersättning för skillnaden. Genom beslut den 27 september 1940 har Kungl. Maj:t förklarat, att med regleringen av marknadspriserna å kraftfoder och konstgödsel under tiden till och med den 30 juni 1941 skall åsyftas ett sådant prisläge, att vad som med tillämpning av ovannämnda avtal utbetalas av kommissionen efter avdrag av vad som enligt samma avtal skall inlevereras till kommissionen icke överstiger beträffande kraftfoder 1,800,000 kronor och beträffande konstgödsel 1,200,000 kronor.

Kommissionen har förklarat sig vara av den uppfattningen, att med hän-

syn till de alltmer stegrade importkostnaderna förenämnda clearingförfarande borde bibehållas även i fortsättningen. Att nu verkställa någon mera exakt uppskattning av clearingkostnaderna, har kommissionen ansett svårt, då utförsäljningspriserna borde stå i viss relation till priserna på jordbrukets produkter och därför ej kunde fastställas förrän vid en senare tidpunkt.

Rörande priserna å kraftfodermedel under nästa konsumtionsår har kommissionen anfört:

Förutsätter man, såsom tidigare anförts, en hushållning med de importerade fodermedlen och då i främsta rummet med oljekaksfoder över en tvåårsperiod och därvid beaktar dels storleken av samt priserna å inom landet befintligt oljekaksfoder samt de myckenheter, som, därest importplanerna kunna fullföljas, inkomma till landet under det närmaste året, erhålles följande ungefärliga resultat. För nämnda tvåårsperiod bör man totalt räkna med en myckenhet oljekaksfoder av cirka 180,000 ton. Utförsäljningspriset å oljekaksfoder i form av 48 procent kraftfoderblandning torde icke böra beräknas lägre än 27 kronor per deciton, vilket pris vid det förut angivna allmänna prisläget å jordbruksprodukter kan anses ungefärligen svara mot oljekakornas kalorivärde. På grund av oljekraftfodrets höga äggvitehalt borde priset i förhållande till övriga kraftfodermedel vara ej oväsentligt högre. Vid förenämnda pris av 27 kronor per deciton torde för sagda kvantitet av clearingmedel behöva tillskjutas cirka 7 miljoner kronor. Varje krona varmed detta utförsäljningspris förändras innebär ett ökat respektive minskat behov av clearingmedel av 1.8 miljoner kronor.

Utifrån hava vidare inköpts cirka 27,000 ton kli, som huvudsakligen torde komma att utförsälas under konsumtionsåret 1941/42. Utförsäljningspriset å detta kli synes vid förenämnda oljekakspris böra sättas till 18 kronor per deciton. I så fall krävas av clearingmedel för sagda parti cirka 2 miljoner kronor. Mot varje kronas skillnad i utförsäljningspris svarar i detta fall 270,000 kronor av clearingmedel. Härutöver hava inköpts cirka 11,000 ton fodervicker, varå bör beräknas en clearingkostnad av cirka 0.75 miljoner kronor. Under ovan angivna förutsättningar skulle således för fodermedelsclearingen erfordras inemot 10 miljoner kronor. Därvid skulle dock med avseende å oljekaksfodret kostnader bli täckta för två år framåt inom ovan angiven kvantitetsram.

Under innevarande konsumtionsår torde komma att förbrukas något över 100,000 ton fodercellulosa, vilken i rivet skick försålts till förbrukare till ett pris av 18 kronor för deciton. I stort sett torde detta försäljningspris täcka kostnaderna för cellulosan och dess distribution m. m. Enligt kommissionens mening kan fodercellulosan under konsumtionsåret 1941/42 vid en normal skörd icke åsättas ett högre pris än 15 kronor för deciton. Avsättningsmöjligheterna under nämnda konsumtionsår för fodercellulosa torde för närvarande böra uppskattas till cirka 150,000 ton. Skillnaden mellan anskaffningskostnaden och utförsäljningspriset kan för detta parti beräknas till 4.5 miljoner kronor. Sistnämnda belopp torde böra utgå av clearingmedel eller ersättas i annan ordning.

Vad angår de medel, som kunna bli erforderliga för konstgödsleclearingen under konsumtionsåret 1941/42, har kommissionen framhållit, att man ännu icke ägde någon bestämd kännedom om priserna å den konstgödsel, som komme att importeras. Otvivelaktigt finge man emellertid räkna med stigande priser. Detta gällde även inom landet framställt superfosfat. Sam-

tidigt finge det väl anses skäligt att priserna å konstgödselmedel till förbrukare något höjdes, ty ifrågavarande priser vore för närvarande jämförelsevis låga. Vid en förhöjning av dessa priser med cirka 10 procent kunde man approximativt ange behovet av clearingmedel till 4 å 5 miljoner kronor.

Enligt vad nu anförts har kommissionen uppskattat medelsbehovet för clearingändamål för nästa budgetår till sammanlagt omkring 20 miljoner kronor.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla två framställningar från *småbrukarnas riksförbund* dels den 17 augusti 1940 och dels den 3 december 1940 avseende vissa åtgärder ifråga om jordbruksregleringen. Över framställningarna har yttrande avgivits av livsmedelskommissionen den 25 februari 1941.

Anslagsäskanden. Till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har i statsverkspropositionen för budgetåret 1941/42 beräknats ett anslag av 74 miljoner kronor. Ifrågavarande belopp avsåg såsom inledningsvis nämnts att täcka kostnaderna för mjölkregleringens upprätthållande efter i huvudsak de grunder, som gällde under hösten 1940, samt vissa smärre kostnader för spannmåls-, foder-, ägg- och slaktdjursregleringarna. I beloppet inräknades icke några kostnader för utbetalande av förmalningsersättningar eller för prisclearing.

Kostnaderna för de av kommissionen nu föreslagna åtgärderna har kommissionen med utgångspunkt från det i det föregående angivna prisläget på jordbrukets produkter i runt tal uppskattat till sammanlagt 222 miljoner kronor. Följande av kommissionen uppgjorda sammanställning utvisar huru detta belopp fördelar sig på olika regleringsåtgärder.

Prisutjämningsbidrag	kronor	30,000,000
Särskilda mjölkersättningar (regleringstillägg m. m.) ..	»	3,000,000
Pristillägg för lantsmör m. m.	»	2,000,000
Producentbidrag	»	42,000,000
Matfettssrabatteringen	»	65,000,000
Mjölkrabatteringen	»	25,000,000
Förmalningsersättningar	»	33,000,000
Prisclearing för fodermedel m. m.	»	20,000,000
Diverse kostnader	»	2,000,000

Kronor 222,000,000.

I posten diverse kostnader ingå enligt vad kommissionen uppgivit bland annat ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettssregleringarna sammanhängande uppgifter samt vissa smärre kostnader i samband med foder-, ägg- och slaktdjursregleringarna.

Kostnadsberäkningarna ha uppgjorts under antagande, att större för-

ändringar i penningvärdet eller i produktionskostnaderna icke förekomme. Kommissionen har framhållit, att kostnaderna till väsentlig del avse åtgärder för av sociala hänsyn betingade prisnedsättningar å livsmedel.

Yttrande av statens priskontrollnämnd m. m.

Statens priskontrollnämnd har i infortrat yttrande den 8 maj 1941 anfört:

Priskontrollnämnden har begränsat sitt yttrande till endast de delar av kommissionens förslag, som avse prisernas avvägning. Härvid har nämnden icke funnit anledning att närmare granska kommissionens behandling av de mer speciella frågorna avseende de olika områdena av jordbruksregleringen. Med i det följande framförda synpunkter avser nämnden i främsta rummet att med utgångspunkt från principerna för den allmänna priskontroll, nämnden utövar, ange sin inställning till de principiella spørsmål kring prisregleringen för jordbruksprodukter, vartill kommissionen tagit ståndpunkt och som sedan ligga till grund för i skrivelsen framförda förslag till prisreglering.

Livsmedelskommissionen framhäver vikten av att riktlinjerna för jordbruksregleringen för nästa skördeår fastställas under beaktande av önskvärdheten av att statsmakernas strävanden att begränsa stegringen av den allmänna prisnivån icke motverkas. Uppmärksamheten fästes därvid särskilt på betydelsen av gällande löneuppgörelser på basis av ramavtalet. En förutsättning för att en lönepolitik efter dessa linjer även i fortsättningen skall kunna bedrivas är, såsom kommissionen framhåller, bl. a., att priserna på jordbrukets produkter ej stegras oskäligt.

Nämnden önskar understryka vikten av dessa synpunkter. Oaktat att prishöjningarna på jordbruksprodukter i deras effekt på konsumentpriserna i hög grad dämpats genom olika former av subventioner, förklaras en betydande del av levnadskostnadernas stegring sedan tiden före krigsutbrottet av prisstegringen på svenska jordbruksprodukter. De starka prishöjningarna under hösten 1940 efter den felsegna skörden, som för vissa områden även fortsatt under den gångna delen av 1941, hava kraftigt bidragit till den höjning i prisnivån, som ägt rum sedan juli 1940.

Prisstegringen på jordbrukets produkter under krigstiden har som bekant betingats dels av en uppgång i löpande kostnader för jordbruksdriften, dels av med den felsegna skörden sammanhängande förhållanden. Såsom livsmedelskommissionen framhåller, bör jordbruket i likhet med andra näringsgrenar få täckning för ökningen i löpande kostnader. Denna princip har nämnden i regel ansett sig kunna tillämpa vid kontrollen av industriens och handels prissättning. När tillåtna prishöjningar bygga på sedan tiden före kriget inträffade ökningar i löpande kostnader, innebär tillämpandet av denna norm, att nämnden icke ansett krigstiden böra utnyttjas för åstadkommandet av en medveten förändring av den inkomstfördelning mellan olika näringsgrenar, som rådde före kriget. Det bör dock härvid observeras, att nämnden icke under alla förhållanden ansett sig kunna acceptera under tiden före kriget rådande vinst- och inkomstläge inom en näringsgren såsom normerande vid prisbedömningen. Full kompensation för inträffade kostnadsökningar kan nämligen framstå som icke samhällsekonomiskt befogad, när landets totala försörjningsläge undergått en allvarlig försämring. Enligt nämndens uppfattning bör prispolitiken i möjlig mån styras på sådant sätt,

att den samhällsekonomiska förlusten av en väsentlig försämring av försörjningsläget, den må ha uppstått genom beskuren import, sänkt produktivitet eller minskad skörd, efter visst system fördelas på olika samhällsgrupper och näringsgrenar.

Med utgångspunkt från dessa allmänna, samhällsekonomiskt betingade synpunkter på prispolitikens utformning anser sig nämnden icke på alla punkter helt kunna instämma i livsmedelskommissionens mening om de allmänna riktlinjerna för prissättningen på jordbrukets produkter. Nämnden finner det riktigt, att kommissionen i enlighet med riksdagens beslut rörande jordbruksregleringen under budgetåret 1940/41 som generell princip fasthåller vid att priserna på jordbruksprodukter avvägas så, att jordbrukarna vid normala väderleksbetingelser erhålla full täckning för inträffade kostnadsstegringar. Den konkreta innebörden av denna — om man betraktar jordbruket som helhet — ytterst abstrakta regel torde dock icke vara fullt klar och därför lämna utrymme för olika tolkningar. Detta torde komma att framgå av den följande diskussionen av tillämpningen av denna regel vid prisernas fastställande.

Riktlinjerna för prissättningen kompletteras i punkterna 2) och 3) i livsmedelskommissionens skrivelse. I punkt 2) framhålles, att utöver det prisläge, som må befinnas skäligt med hänsyn till under kriget inträffade kostnadsökningar, en ytterligare prishöjning framstår som motiverad i syfte att stimulera till största möjliga produktion. Nämnden har i sin skrivelse till Kungl. Maj:t angående ny prisregleringslag framhållit, att detta motiv för en prishöjning lätt kan överskattas. Vid behandlingen i statsrådet av nämndens förslag till ny sådan lag har departementschefen förklarat sig dela nämndens uppfattning på denna punkt. Stimulanssynpunkten torde ha sin givna betydelse, då det gäller avvägningen mellan priserna på olika jordbruksprodukter i avsikt att styra produktionsinriktningen. Effekten av en allmän prishöjning på jordbruksprodukterna, företagen i avsikt att uppmuntra till ökade produktionsansträngningar över hela linjen av jordbrukets mångskiftande verksamhetsgrenar framstår i varje fall som oviss. Inför vikten av att alla icke oundgängligen nödvändiga prishöjningar hållas tillbaka, anser sig nämnden icke kunna tillstyrka en sådan utformning av prisregleringen för jordbruksprodukter, att priserna fastställas högre än som skäliga kan visas vara berättigat med hänsyn till kostnadsläget. Enligt nämndens mening böra, liksom inom andra näringsgrenar, sådana extra prisökningar, som dikteras av stimulanshänsyn, företagas endast när den produktionsökande effekten av prisstegringen kan förutses med stor visshet.

Priskontrollnämnden är ense med livsmedelskommissionen beträffande nödvändigheten av att prishöjningarna ge viss kompensation åt jordbrukarna vid en minskning av produktionen under det för normala väderleksförhållanden beräknade produktionsresultatet. Nämnden anser dock att visst förtydligande av kommissionens uttalande på denna punkt är nödvändigt. Som torde kunna utläsas ur kommissionens skrivelse, bör som logisk konsekvens av denna riktpunkt för prispolitiken med avseende på förhållandena vid undernormal skörd motsvarande regel tillämpas, när produktionsresultatet visar sig vara större än det beräknade normala. Med tillämpande av de normer för prispolitiken, som ovan uppställts, bör enligt nämndens mening den samhälleliga vinsten av en ökad skörd och större produktion av jordbruksprodukter genom prissänkningar även komma övriga samhällsgrupper till godo.

Det vore enligt nämndens mening önskvärt, att de under denna punkt inkluderade normerna för prisregleringen i möjlig mån preciserades. I princip kan detta tänkas ske på följande vis. Därest skördeuthytet blir avsevärt

mindre än normalt, bör vid tidpunkten för prisernas fastställande detta beaktas på sådant sätt, att den samhällsekonomiska förlusten av den dåliga skörden genom prisavvägningen fördelas med skäliga anpartar på såväl jordbrukarna som övriga samhällsgrupper. En skälig fördelningsgrund vore, att jordbrukarna bure en anpart av skördeminskningen motsvarande denna samhällsgrupps andel av totalbefolkningen. Vid riklig skörd, jämfört med normalskörd, bör reciprokt vid tidpunkten för prisernas fastställande gälla, att den samhällsekonomiska vinsten av den övernormala skörden genom prisavvägningen fördelas efter samma grunder på såväl jordbrukarna som övriga samhällsgrupper. Tillämpandet av denna norm skulle alltså betyda, att visst stimulansmoment kvarstår; en ökad produktion av jordbruksprodukter skulle medföra en höjd nettointkomst för jordbruket, ehuru denna dock ej ökas proportionellt med produktionsvolymen.

Såsom visas i särskild utredning, verkställd av en av livsmedelskommissionen tillsatt delegation, vilken utredning bifogats kommissionens skrivelse, har den faktiska inkomst- och kostnadsutvecklingen resulterat i att jordbruket taget som helhet under innevarande produktionsår sannolikt icke behövt bära någon andel av den samhällsekonomiska förlust, som följt av förra årets skörde- och produktionsminskning. Utredningen visar, att stegringen av inkomsterna till följd av att produktionens nedgång blivit mindre och vissa priser blivit högre än beräknats helt kompenserat de ökade produktionskostnaderna. Såsom kommissionen framhåller, har man dock räknat med att verkningarna av den fellsagna skörden på jordbrukets totala produktionsvolym skall komma att göra sig fullt gällande först efter någon tids förlopp.

Nämnden är givetvis medveten om svårigheterna att vid prisavvägningen tillämpa de diskuterade riktlinjerna för jordbrukets compensation. Beräkningar över utvecklingen av inkomster och kostnader för det svenska jordbruket räknat som helhet kunna aldrig fylla krav på exakthet. Kalkylerna måste alltid innehålla element av uppskattning och förutberäkning, som icke ens i efterhand kunna fullständigt verifieras. Därtill komma de vanskligheter, som ligga i att beräkningarna utföras på jordbruket som helhet, medan jordbruksföretagens produktionsinriktning, storlek och kostnadsförhållanden visa mycket stora variationer. Enligt nämndens mening böra dock kalkyler, uppgjorda efter huvudsakligen de grunder, livsmedelskommissionen framlagt, accepteras som basis för prisavvägningen vid det nya skördeårets ingång. Så länge beräkningarna väntas slå någorlunda rätt, utgör en accepterad kalkylgrundval en viktig förutsättning för att en fast norm för prispolitiken vad beträffar jordbruksprodukter skall kunna tillämpas.

De priser, som skola gälla för det nya skördeåret, torde, såsom livsmedelskommissionen framhåller, icke böra fastställas, förrän skördeutsikterna kunna närmare överblickas. För att ge en uppfattning om den skäliga prisenivån under nästkommande skördeår har kommissionen dock låtit verkställa vissa preliminära beräkningar rörande det sannolika produktionsresultatet under förutsättning av normala väderleksförhållanden. Resultatet av denna beräkning blir, att med tillämpande av de av kommissionen uppställda riktlinjerna för prisavvägningen prisläget för vegetabilier bör grundas på ett pris för höstvetet av 25 kronor för deciton och prisläget på animalier på ett produktmjölkpris motsvarande den nu gällande smörnoteringen av 4 kronor 5 öre för kilogram och ett prisutjämningsbidrag av 1 öre för kilogram. Dessa priser utgöra som ovan nämnts icke förslag till prissättning för det kommande året; de tjäna endast som grund för den utformning av pris- och handelsregleringarna för jordbrukets delområden, som kommissionen framlagt i sin skrivelse. Nämnden önskar dock i detta sammanhang fram-

häva vikten av att angivna priser icke ges karaktären av någon sorts normala priser, varpå förväntningarna kunna inställas. De modifikationer av och kompletteringar till av kommissionen uppdragna riktlinjer för prisavvägningen, som nämnden förordat, böra, om skörden icke slår fel, för olika områden av jordbrukets produktion ge utrymme för mer väsentliga justeringar av det nu gällande, av förra årets felslagna skörd betingade prisläget än kommissionen angivit. Vid avvägningen av jordbrukets kompensation för inträffade kostnadsökningar bör vid sidan av de reservationer med avseende på variationer i skördens storlek och en genom prishöjningar erforderlig stimulans, som nämnden framfört, jämväl beaktas, att kommissionen i grunderna för kostnadsberäkningarna inkluderar ersättning åt jordbrukaren och dennes familj för utfört arbete efter samma normer som lönerna för anställd arbetskraft. Härigenom komma de sammanlagda arbetskostnaderna, som ju samtidigt utgöra huvuddelen av jordbruksbefolkningens nettoinkomst, att undergå en ökning, som knappast torde ha motsvarighet i inkomstutvecklingen inom näringsgrenar, som omfattas av nämndens priskontrollerande verksamhet. Man finner, att de på detta sätt beräknade arbetskostnaderna mellan åren 1938/39 och 1940/41 stigit från 792 till 964 miljoner kronor eller med 22 procent. Lägges härtil den ökning av jordbrukets nettoinkomster, som uppstått tack vare de starkt ökade vedavverkningarna, torde under förutsättning av att årets skörd icke åter slår fel och att mer väsentliga stegringar i produktionskostnaderna icke inträffa, möjligheter finnas att genomföra prissänkningar under den av kommissionen angivna nivån, utan att jordbruket som helhet därför torde tvingas bära en större andel av minskningen i landets reala nationalinkomst än samtliga övriga samhällsgrupper.

När nämnden vid granskningen av de i livsmedelskommissionens skrivelse framlagda riktlinjerna för jordbrukets prisreglering hävdar en stramare prispolitik än den kommissionen förordat, sker detta i överensstämmelse med principerna för nämndens direkta kontroll av prisbildningen inom industri och handel. På dessa områden har nämnden med hänsyn till den ökade knappheten och dess konsekvenser för prisutvecklingen tvingats att väsentligt skärpa priskontrollen. Denna skärpning bör givetvis om möjligt gälla samtliga näringsgrenar och samhällsgrupper. Enligt nämndens mening bör jordbruket även med beaktande av dess utomordentliga betydelse för vår försörjning icke undantagas från denna ökade hårdhet i priskontrollen. Den reglering av handeln med och konsumtionen av jordbruksprodukter, som nu gäller och som kommissionen föreslår ytterligare utbyggd, kommer att utgöra ett nödvändigt komplement till en sådan prispolitik.

Ledamoten av priskontrollnämnden herr Johansson har i *särskilt yttrande*, som fogats till nämndens utlåtande, anfördt:

I de allmänna synpunkter om önskvärdheten av strävandena att begränsa stegringen av den allmänna prisnivån samt i nämndens synpunkter på en väsentligt skärpt kontroll över all prisutveckling, däri också inräknat jordbrukspriserna, är jag fullt ense med nämndens majoritet.

Den prissättning, som hittills skett å jordbrukets produkter, är i full överensstämmelse med den mellan regeringen och lantbrukets organisationer träffade överenskommelsen.

Stimulanssynpunkten för ökad produktion, som i nämndens remiss blivit föremål för överväganden och positiva uttalanden, bör givetvis ej överskattas, men i ett försörjningsläge, då varje åkerteg bör omhändertagas för odling — även sådana, som i ett normalt läge ej anses vara ur ekonomisk synpunkt odlingsbara — synes det försörjningsmässigt sett vara klokt att följa livsmedelskommissionens ståndpunkt i berörda hänseende.

Det framstår för mig som nödvändigare än någonting annat just nu att inom ramen av det möjliga få fram största tänkbara skörd samt produkter därav, och att åtgärder vidtagas, som skärpa intresset och omtanken hos jordbrukarna för detta måls vinnande.

Nämndens majoritet är heller inte främmande för tanken om extra pris-höjningar dikterade av stimulanshänsyn, då den produktionsökande effekten av prisstegringen kan förutses med stor visshet.

Det synes mig som detta vore en omdömesfråga av stora mått och där en felbedömning av läget kan bli ödesdiger för folkhushållet.

De principiella synpunkter, som nämndens majoritet anför i remissen rörande prisregleringen å jordbrukets produkter vid normal, under och över normalskörd, synes mig väl kategoriska, men som hela resonemanget i huvudsak utmynnar i anslutning till av livsmedelskommissionen framlagt förslag och vilket förslag biträdades av mig, ingår jag här inte närmare på detta.

Vid yttrandet fanns fogat en inom Sveriges lantbruksförbund utarbetad promemoria angående den inverkan på levnadskostnadsindex förändringen av de egentliga producentpriserna på jordbruksprodukter haft sedan krigsutbrottet, vilken promemoria såsom *bilaga 3* torde fogas till detta protokoll.

I en den 16 maj 1941 dagtecknad skrivelse ha *kooperativa förbundet, landsorganisationen i Sverige, Daco* samt *tjänstemännens centralorganisation* rörande de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område anfört följande.

Föranledda av den oro inför den fortgående prisstegringen på livsmedel, som kommit till uttryck inom vida kretsar i landet, beslöto kooperativa förbundet, landsorganisationen, Daco och tjänstemännens centralorganisation i slutet av november månad 1940 att låta företaga en utredning rörande den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket och prisstegringen på jordbruksprodukter. Detta beslut grundade sig på den övertygelsen, att krislägets bördor borde bäras av alla medborgare och så rättvist som möjligt fördelas på skilda befolkningsgrupper. Om undersökningens resultat visade, att prisutvecklingen ifråga om jordbruksprodukter varit välmotiverad, kunde man vänta, att densamma lättare skulle accepteras och mindre än dittills varit fallet vålla kritik och oenighet.

Sedan utredningsarbetet igångsatts, har på initiativ av statens livsmedelskommission den anordningen träffats, att de inom kommissionen bedrivna undersökningarna rörande förändringarna i jordbrukets inkomster och utgifter efter krigsutbrottet av densamma ställts till förfogande för den av oss tillsatta utredningen, samtidigt som den sistnämnda beretts tillfälle att för kommissionens utredningsbyrå framlägga sina synpunkter på materialet. Den redogörelse för utredningens resultat, som inom de närmaste dagarna kommer att framläggas, grundar sig till följd härav på det siffermaterial, som återfinnes i den »P. M. rörande jordbrukets inkomster och kostnader», som framlagts av en inom statens livsmedelskommission tillsatt delegation.

Enligt dessa undersökningar har förhållandet mellan inkomster och kostnader inom jordbruket kunnat bevaras i stort sett oförändrat under tiden efter krigsutbrottet. Detta innebär, att jordbruket såsom näring erhållit full kompensation för såväl den stora skördeminskningen 1940 som den inträdda stegringen av produktionskostnaderna. En på uppdrag av organisationerna av professor Th. Streyffert företagen undersökning visar, att jordbruket därutöver i jämförelse med produktionsåret 1938/39 erhållit en viss ökning av inkomsterna från skogsavverkningar och skogskörslor.

Beträffande själva jordbruksdriften kan undersökningens resultat även

uttryckas på det sättet, att de nu rådande priserna på jordbruksprodukter vid normal produktion skulle ha givit jordbruket en betydande ökning i nettoinkomsterna, jämfört med sista förkrigsåret.

Vid utformningen av den fortsatta prisregleringen på jordbruksprodukter bör enligt vår mening hänsyn tagas till å ena sidan angelägenheten av att sänka de nu högt uppdrivna levnadskostnaderna eller åtminstone begränsa prisstegringen och å andra sidan nödvändigheten av att trygga landets försörjning med livsmedel.

Den sammanlagda stegringen av partipriserna efter krigsutbrottet uppgår nu indexmässigt till ungefär 50 procent och stegringen av konsumtionspriser och levnadskostnader till cirka 30 procent. För konsumenterna har denna prisstegring, trots de åtgärder som vidtagits för att mildra densamma, inneburit en betydande påfrestning. Vi ha därför med största tillfredsställelse mottagit underrättelsen om det förslag till en ny prisregleringslag, som nyligen framlagts för riksdagen. Arbetare och tjänstemän ha för sin del velat bidra till att motverka en ur hela samhällets synpunkt skadlig prisstegring genom att godtaga en långt gående begränsning av lönekomensationen för den inträdda levnadskostnadsökningen.

En effektiv begränsning av prisstegringen förutsätter emellertid även, att priserna på jordbruksprodukter ej tillåtas stiga mer utöver förkrignivån än vad som med hänsyn till förändringarna i jordbrukets kostnader är ofrånkomligt. Jordbruket har hittills erhållit full komensation för kostnadsstegringen, och det är vår uppfattning, att en dylik inkomstgaranti även i fortsättningen bör lämnas såsom säkerhet för livsmedelsproduktionens upprätthållande i största möjliga omfattning. Detta innebär, att priserna på jordbruksprodukter för nästa produktionsår böra fastställas, först då en något så när säker överblick kan vinnas över skörderesultatet, och att prissättningen då bör ske på sådant sätt, att relationen mellan jordbrukets inkomster och kostnader kan bibehållas i stort sett oförändrad.

Vid normal skörd eller däröver bör detta föranleda en sänkning av priserna under förutsättning av ett i stort sett oförändrat kostnadsläge. En dylik sänkning kommer icke att innebära någon försämring av jordbrukets ekonomiske läge utan endast ett bevarande av nu rådande relation mellan inkomster och utgifter. Däremot skulle ett bibehållande av nu gällande priser vid normal skörd innebära en avsevärd ökning av jordbrukets nettoinkomster i förhållande till förkrignivån.

Stannar skörden under det normala, bör däremot komensation lämnas för skördeminskningen. I detta fall bör det emellertid enligt vår mening tagas under överbäggande, huruvida en allmän prishöjning på jordbruksprodukter är den mest ändamålsenliga metoden att bemästra de av skördeminskningen föranledda svårigheterna. En allmän prisstegring leder å ena sidan till en betydande ökning av utgifterna för livsmedelsförbrukningen, vilken blir särskilt kännbar för de mindre bemedlade, och ger å andra sidan ökade inkomster framför allt åt dem, som lidit minst av skördeminskningen. Med hänsyn härtill torde i detta fall ett subventionsförfarande innebära dels lägre utgifter för folkhushållet, dels effektivare hjälp åt de av skördeminskningen drabbade.

Det bör i detta sammanhang även framhållas, att sådana åtgärder från det allmännas sida, som taga sikte på att öka tillgången på driftsförnödenheter och till ett lågt pris ställa dessa till jordbrukets förfogande, även innebära en ökning av produktionsmöjligheterna. Genom dylika åtgärder kunna sålunda återverkningarna av en skördeminskning på jordbrukarnas inkomster effektivt motverkas, samtidigt som den samlade tillgången på jordbruksprodukter ökas.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,
att den statliga prisavvägningen för jordbruksprodukterna med avseende på kommande produktionsår uppskjutes, till dess en något så när tillförlitlig uppfattning om skörderesultatet kan vinnas,
att vid normal skörd eller däröver en sådan justering nedåt av nu rådande priser vidtages, att relationen mellan jordbrukets inkomster och kostnader bevaras i huvudsak oförändrad, samt
att i den händelse skörden skulle stanna under det normala i första hand sådana åtgärder vidtagas, genom vilka produktionsmedel av olika slag kunna för lågt pris ställas till jordbrukets förfogande.

I anledning av framställning av livsmedelskommissionen i skrivelse den 22 april 1941 har Kungl. Maj:t enligt kungörelse den 9 maj 1941 (nr 233) förordnat, att hushållsmargarin från och med den 12 maj 1941 och tills vidare icke må tillverkas för avsalu. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t i syfte att begränsa den höjning av konsumenternas kostnader för matfettförsörjningen, som följer av att tillverkningen av hushållsmargarin upphör, bemyndigat livsmedelskommissionen att under förutsättning att svenska mejeriernas riksförening u. p. a. från och med den 26 maj 1941 sänker riksnoteringsen å runmärkt smör med 50 öre per kilogram — utbetala ersättning till mejeri, som är berättigat till prisutjämningsbidrag, med 50 öre per kilogram smör, som efter den 25 maj 1941 tillverkas vid mejeriet. För täckande av kostnaderna för dessa ersättningar skall anlitas det för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget av 120,000,000 kronor till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

För åstadkommande av mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordliga delarna av riket har ur jordbrukets prisregleringsfond för budgetåren 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500,000, 600,000 och 900,000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För budgetåret 1940/41 har medgivits att ett belopp av 900,000 kronor för ändamålet må utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Medlen ha av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i nyssnämnda landsdelar.

I skrivelse den 16 september 1940 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att å riksstaten för budgetåret 1941/42 måtte anvisas ett särskilt reservationsanslag av 900,000 kronor till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av landet.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla, att *styrelsen för svenska vall- och mosskulturföreningen* — med förmälan att föreningen i samverkan med vederbörande hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser samt ledningen för landets försöksverksamhet, egnahemsstyrelsen och Sveriges lantbruksförbund hade för avsikt att igångsätta verksamhet med studieegendomar

i de nordliga delarna av landet — dels i skrivelse den 22 augusti 1940 hemställt om ett anslag för budgetåret 1941/42 av 40,000 kronor för täckande av kostnaderna för verksamhetens ledning, dels ock i skrivelse den 26 oktober 1940 anhållit att Kungl. Maj:t måtte förklara hinder icke möta för egna-hemsstyrelsen att ställa ett antal jordbruksfastigheter till föreningens förfogande för nämnda verksamhet. Vid skrivelserna fanns fogat utformat förslag rörande verksamhetens bedrivande.

I anledning av föreningens förstberörda skrivelse har lantbruksstyrelsen i skrivelsen den 16 september 1940 tillstyrkt att ett belopp av 37,000 kronor ur nu ifrågavarande anslag måtte för ändamålet ställas till förfogande. Över föreningens skrivelse den 26 oktober 1940 ha yttranden inhämtats av *lantbruksstyrelsen*, *egnahemsstyrelsen* och *domänstyrelsen*. I yttrandena har förslaget om verksamhetens igångsättande i huvudsak tillstyrkts. Domänstyrelsen har ifrågasatt att medel för studiegårdarnas anskaffande kunde erhållas ur markinköpsfonden.

Styrelsen för svenska vall- och mosskulturföreningen har sedermera i skrivelse den 15 november 1940 anmält, att föreningen av styrelsen för Wenner-Grenska samfundet tilldelats ett anslag av 100,000 kronor för anskaffande av inventarier och förråd m. m. till ifrågavarande studiegårdar. I skrivelse den 11 december 1940 har styrelsen därefter hemställt, att vid fördelningen av de för budgetåret 1940/41 beviljade medlen till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av riket föreningen måtte tilldelas ett anslag av 21,000 kronor för att sättas i tillfälle att organisera och utöva ledningen vid ett antal studiegårdar i Norrland under kalenderåret 1941. Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt denna hemställan.

Vid flera tillfällen under senare tiden ha gjorts framställningar om anslag till utvidgade forsknings- och upplysningsarbeten angående utrotande av ogräs. I skrivelse den 13 november 1940 har *föreståndaren för tekniska högskolans institution för jordbrukslära A. Åslander* hemställt om medel för möjliggörande av dylika arbeten vid institutionen. Över framställningen ha yttranden avgivits den 20 januari 1941 av föreningen Sveriges jordbrukskonsulenter. I skrivelse den 3 mars 1941 har professorn vid lantbrukshögskolan H. Osvald anhållit om ett anslag av 6,200 kronor för att kunna i utvidgad omfattning vid institutionen för växtodlingslära vid högskolan bedriva undersökningar rörande kampen mot ogräs m. m. Över Åslanders och Osvalds framställningar ha yttrande den 11 mars 1941 avgivits av lantbrukshögskolans styrelse. Vid styrelsens yttrande fanns fogat utlåtanden av lantbrukshögskolans försöksnämnd och föreståndaren för jordbruksförsöksanstalten vid högskolan.

Föreningen Sveriges jordbrukskonsulenter har i sitt yttrande tillstyrkt föreståndaren Åslanders framställning.

Professor H. Osvald har i sin skrivelse bland annat anfört följande.

Det praktiskt ekonomiska resultatet av kampen mot ogräset efter olika metoder prövas givetvis bäst i fältförsök spridda över hela landet, men för

en riktig tolkning av de resultat, som därvid erhållas, är det nödvändigt att vid sidan av dylika lokala försök också ha sådana, som kunna stå under ständig observation, och därjämte är det önskvärt att genom undersökningar på laboratoriet under noggrant kontrollerade betingelser söka komma de faktorer på spåren, som i första hand äro bestämmande för verkningarna av olika metoder. Genom en kombination av en fördjupad forskning på detta område och noggrant kontrollerade försök får man större möjlighet att tolka de resultat, som nås i praktiken.

Under förutsättning att erforderliga medel kunna erhållas, är lantbruks-högskolans institution för växtodlingslära genom de arbeten den hittills utfört redo att högst väsentligt utvidga den forsknings- och försöksverksamhet, som är erforderlig för att komma till rätta med ogräsfrågorna. Programmet för en dylik utvidgad forskning skulle i korthet kunna formuleras på följande sätt:

1. Jämförelse mellan olika mekaniska metoder för ogräskampen.
2. Studium av olika kemikaliers verkan, då kemikalierna givits
 - a) på olika kulturväxter och ogräsarter,
 - b) före, vid eller efter sådden,
 - c) i växlande mängder,
 - d) på olika jordarter,
 - e) under olika yttre betingelser (t. ex. olika temperatur).
3. Jämförelse mellan mekaniska och kemiska metoder ur biologisk och ekonomisk synpunkt.

Skall arbetet rörande de här behandlade problemen kunna göras tillräckligt effektivt, synes en särskild assistent böra anställas för ändamålet med uteslutande uppgift att ägna sig åt ogräsförsöken. Det synes skäligt, att lönen för en dylik assistent beräknas efter samma grunder som övriga assistenters vid lantbrukshögskolan. Därutöver måste man räkna med en del övriga kostnader, t. ex. arbetskostnader för utförande av försöken, kostnader för anskaffning av maskiner och redskap, material m. m. De assistentlöner, som här avses, utgå för närvarande med 300 kronor + dyrtidstillägg 78 kronor. Jag har vid kalkylen räknat med en lön av 375 kronor per månad. Kostnaderna för den här ifrågasatta verksamheten skulle förslagsvis belöpa sig till per år

Assistentlön	kronor 4,500
Arbetskostnader	» 1,000
Maskiner och redskap	» 500
Administrationskostnader	» 200

Summa kronor 6,200.

Lantbrukshögskolans försöksnämnd har i sitt utlåtande anfört bland annat:

Enligt försöksnämndens mening bör kampen mot ogräset intensifieras bland annat genom en utvidgad forsknings- och försöksverksamhet och erforderliga statsmedel böra för detta ändamål ställas till förfogande. Nämnden kan icke tillstyrka det av Åslander framlagda förslaget att tekniska högskolans institution för jordbrukslära utvecklas till en speciell institution för forsknings- och försöksverksamhet rörande ogräsfrågor. I stället bör den verksamhet, som redan nu bedrivs vid lantbrukshögskolans institution för växtodlingslära och vid dess jordbruksförsöksanstalt, utvidgas. För detta ändamål bör det av professor Osvald sökta anslaget på 6,200 kronor för innevarande år ställas till lantbrukshögskolans förfogande, och därutöver

erfordras ytterligare ett anslag på 6,750 kronor för utvidgad försöksverksamhet vid jordbruksförsöksanstalten. Ett särskilt anslag bör ställas till lantbrukshögskolans förfogande för att bereda Åslander möjlighet att i samarbete med och inom ramen för jordbruksförsöksanstaltens verksamhet behandla vissa specialfrågor rörande kampen mot ogräset.

Lantbrukshögskolans styrelse har instämt i försöksnämndens utlåtande.

I skrivelse den 5 april 1941 har Åslander hemställt att ett belopp av 5,000 kronor måtte ställas till förfogande för hans ifrågasatta arbeten.

*Departements-
chefen.*

Vid utformningen av statsmakternas ekonomiska politik efter utbrottet av det nu pågående kriget har enighet rått därom, att under rådande svårigheter med avseende å importen och det till följd därav försämrade försörjningsläget prisutvecklingen med nödvändighet måste kontrolleras och priserna förhindras att stiga utöver den nivå, som är nödvändig för att de ökade produktionskostnaderna skola kunna tänkas. Vid statsmakternas strävanden att bemästra den ekonomiska utvecklingen i enlighet med vad nu nämnts måste även prisnivån å jordbrukets produkter hållas inom sådana gränser att en inflationsartad utveckling förhindras. En förutsättning härför är emellertid att prisutvecklingen å jordbrukets förnödenheter noga övervakas. För att kontrollera prisutvecklingen har man hittills i huvudsak jämfört produktionskostnadskalkyler, vilka uppgjorts före och efter krigsutbrottet. Härvid har emellertid icke någon närmare undersökning verkställts, huruvida de produktionsområden som jämförts i och för sig haft en god räntabilitet och huruvida man varit i stånd att inom vissa produktionsgrenar betala väsentligt högre reallöner för i produktionen utfört arbete än inom andra. För att syftet med priskontrollen skall kunna tillgodoses, nämligen att hindra levnadskostnadernas alltför kraftiga stegring, är det icke tillräckligt att endast kontrollera partipriserna å produktionsförnödenheter och konsumtionsvaror utan det är också nödvändigt att övervaka de med transport och övrig distribution förenade kostnaderna.

De regleringsåtgärder, som på jordbrukets område vidtagits under åren före krigsutbrottet, ha ökat produktionskraften hos jordbruket och gett landet vissa livsmedelsreserver som kommit väl till pass under nuvarande avspärrning, ävensom möjliggjort en förbättrad löneställning för de i jordbruket anställda, vilket samtidigt inneburit, att en högre ersättning utgått för jordbrukarnas eget arbete. Även om löneläget höjts för andra arbetargrupper, torde jordbruksarbetarnas lönestandard likväl nu vara bättre än den var för några år sedan i förhållande till andra arbetares löner. Den förbättring, som ägt rum i fråga om ersättningen för jordbrukarens arbete, är delvis beroende på de priser, som betalats för jordbrukets produkter, men i än högre grad en följd av jordbrukets rationalisering och produktionens tekniska utveckling. De sålunda berörda gynnsamma produktionsförhållandena inom jordbruket och de relativt goda skörderesultaten under de senaste förkrigsåren ha varit grunden till den förbättrade räntabilitet, som kännetecknar dessa år. Verkställda räntabilitetsundersökningar utvisa emel-

lertid även, att inom områden eller brukningsdelar med sämre skörderesultat räntabiliteten icke varit tillfredsställande. Löpande skördeårs ekonomiska resultat torde i viss utsträckning ha påverkats av att från föregående år inneliggande lager försålts eller förbrukats för den animaliska produktionen.

Priserna på jordbruksprodukterna måste självfallet i hög grad bliva beroende av vilka priser de förnödenheter, som erfordras för en intensiv jordbruksproduktion, betinga samt av kostnaderna för transporter och dylikt. Den rationalisering, som på sätt jag förut berört bidragit till en förbättring av det ekonomiska utbytet av jordbruket, måste fortgå och maskindriften vid jordbruket upprätthållas, detta icke minst på grund av den bristande tillgången på arbetskraft, som blivit en följd av den militära beredskapen. Det är att märka, att väsentliga fördyringar i driftkostnaderna ha sedan förra årets lagtima riksdag behandlade frågan om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område inträtt genom prishöjningar å bland annat motorbrännolja i den mån sådan kan erhållas. Bristen på dylik olja har nödvändiggjort anskaffande av gengasaggregat, vilket för jordbruket dragit avsevärda kostnader. Även kostnaderna för transport av jordbruksprodukterna från produktionsställena till förädlings- och distributionsplatserna ha i hög grad ökats.

Avvägningen av priset på jordbrukets produkter måste ske under beaktande av nödvändigheten att dels under nu rådande avspärrning upprätthålla jordbrukets produktion och räntabilitet, dels ock kunna erbjuda den i jordbruket verksamma arbetskraften likvärdiga ekonomiska förmåner med dem som erbjudas inom andra verksamhetsområden. Hänsyn måste därför vid prissättningen tagas till de ökade produktionskostnaderna. Tillika synes skörderesultatet i viss mån böra påverka fastställandet av prisnivån på jordbruksprodukterna. Såsom framgår av vad jag förut anfört är jag av den uppfattningen, att vid fastställandet av prisnivån för jordbruket under nu rådande utomordentliga förhållanden det är av stort intresse för jordbrukets utöware, och därvid icke minst för dem som nu eller under de senaste åren börjat såsom egna företagare, att förebygga en inflationsartad utveckling av landets penningväsende. Jag utgår emellertid samtidigt från att, då fredliga förhållanden inträda, de svenska statsmakterna äro beredda att föra en jordbrukspolitik, som skänker vårt lands jordbruk, bedrivet efter rationella metoder, full lönsamhet under för utövarna i samverkan friast möjliga former.

Efter inträdet av den nuvarande krisen har en förändring ägt rum i syftet med regleringsåtgärderna på jordbrukets område. Före krisen hade åtgärderna till huvudsakligt ändamål att stödja den inhemska marknaden mot en ohämmad konkurrens från utlandet eller ett pristryckande överflöd inom landet. Sedan avspärrningen av importen av livsförnödenheter och vissa produktionsmedel medfört att vårt folks behov av livsmedel måste till största delen tillgodoses inom landet, ha regleringsåtgärderna kommit att avse framför allt att söka vidmakthålla produktionen på jordbrukets område. En ytterligare förskjutning har under det senaste året framträtt i fråga om regleringsåtgärdernas ändamål. För regleringen på ifrågavarande område har nu

tillika framträtt syftet att tillhandahålla konsumtionsvaror till lägre priser än som betingas av rådande produktionskostnader. Jag vill erinra om de beslut som meddelats rörande anvisande av medel för nedbringande av vissa kostnader för bland annat tillgodoseende av de största städernas behov av konsumtionsmjölk samt beträffande rabatter på smör och margarin. Den nu berörda tendensen i fråga om regleringen har ytterligare framträtt i livsmedelskommissionens nu föreliggande förslag till regleringsåtgärder på jordbrukets område. I sitt förslag till regleringsåtgärder har livsmedelskommissionen uppdragit vissa huvudlinjer för prispolitiken rörande jordbruksprodukter. Några mera djupgående skiljaktigheter synas icke förefinnas i fråga om bestämmandet av prisnivån för jordbruksprodukter under nästa konsumtionsår mellan å ena sidan livsmedelskommissionen och å andra sidan priskontrollnämnden och de sammanslutningar och föreningar, vilka avgivit ett gemensamt yttrande i frågan. På sistnämnda håll synas dock vissa farhågor föreligga att vid en normal eller bättre skörd under nästa regleringsår livsmedelskommissionens förslag icke skulle innebära, att en viss justering nedåt skulle ske av priserna å jordbruksprodukter. Givet är att skördeutfallet i ena eller andra riktningen bör inverka på prisnivån, vilket även torde överensstämma med livsmedelskommissionens förslag. Priskontrollnämnden ställer sig även i viss mån tveksam till frågan om en höjning av priserna i stimulerande syfte. Beträffande själva prissättningen synes emellertid full enighet råda därom, att den bör få anstå till dess det kommande skörderesultatet för hela landet kan överblickas. Även jag delar denna mening. Någon möjlighet att bedöma skördeutfallet finnes givetvis icke för närvarande. Icke heller kan den blivande utvecklingen av jordbrukets omkostnader med någon grad av säkerhet förutses. Vid fastställandet av priserna för olika produkter torde liksom hittills en viss avvägning böra ske med hänsyn till de olika intressen, som äga giltighet inom skilda delar av landet, samt under beaktande tillika av de olika förhållanden som råda i fråga om större och mindre brukningsdelar.

Såsom grundval vid prisernas bestämmande torde böra användas en för hela landet beräknad medelskörd. Därest inom vissa delar skörderesultatet skulle bli mindre gynnsamt, lär detta förhållande, där sociala eller andra skäl det påkalla, böra kompenseras på annat sätt än genom över lag höjda priser. Jag är tillika ense med livsmedelskommissionen därom, att med hänsyn till försörjningsläget det vore ekonomiskt riktigt, att priserna å såväl produkter som förnödenheter sattes enhetligt. Av de skäl, som förut varit avgörande, såsom t. ex. landets många alltför små brukningsdelar, biträder jag emellertid kommissionens förslag rörande extra prisutjämningsbidrag och producentbidrag.

I livsmedelskommissionens skrivelse omförmälda relationstal för bedömande av priserna för olika växtslag ha redan genom pressen och på annat sätt delgivits landets jordbrukare. Dessa ha sålunda i god tid haft möjlighet att överblicka huru produktionen lämpligen bör inriktas.

Till försörjningens trygghet torde även under nästa konsumtionsår be-

slag bli erforderligt å olika produkter ävensom en fördelning av produkterna så att därigenom största möjliga rättvisa och det lämpligaste utnyttjandet för folkhushållet åstadkommas.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att uppskattningen av skörderesultaten bör ske under medverkan av det praktiska jordbrukets utöware ävensom att omfattningen av uttagandet av de produkter, som jordbrukarna utöver brödspannmål skola sälja till staten, bestämmas i så god tid att det blir känt vid början av det nya regleringsåret.

Enär jordbrukarnas ekonomiska organisationer visat sig vara av stort värde vid jordbruksprodukternas distribution och försäljning, förutsätter jag, att en fortsatt god samverkan skall äga rum mellan staten och dem ävensom andra organisationer för produktförädling och distribution.

Under den tid som förflutit sedan krigets utbrott har Kungl. Maj:t haft stora befogenheter i fråga om handhavandet av regleringen på jordbrukets område. I likhet med vad som föreslogs i propositionerna till 1939 års urtima riksdag och 1940 års lagtima riksdag förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att utan hinder av meddelade beslut eller gjorda uttalanden handhava jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma.

Då några som helst möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke förefinnas, anser jag lämpligast att liksom hittills skett samtliga nu gällande regleringsanordningar på ifrågavarande område bibehållas, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Jag förordar därför, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna ävensom andra av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas på ytterligare ett år.

Efter denna översikt av min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen torde jag få övergå till att lämna en redogörelse för de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande regleringen av priserna å vissa viktigare jordbruksprodukter. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna befinnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjolk- och matfettsregleringen.

De mest betydelsefulla regleringsåtgärderna äro de som beröra marknaden för mjolk och mejeriprodukter. I fråga om bestämmelserna rörande mjolkregleringen har livsmedelskommissionen icke föreslagit några mera genomgripande förändringar i förhållande till vad för närvarande gäller.

Enligt nu gällande bestämmelser för mjolkregleringen utbetalas till producenterna dels allmänt prisutjämningsbidrag för produktmjolk med i genomsnitt ett öre för kilogram för hela riket, dels pristillägg för s. k. lantsmör, dels ock producentbidrag jämlikt kungörelsen den 12 januari 1940.

Det allmänna prisutjämningsbidraget utgår med varierande belopp för de olika prisutjämningsdistrikten under det att de särskilda norrlandsbidragen äro fasta och utgöra 1,5, 2 och 3 öre för de respektive tre norra distrikten. Såsom framgår av vad förut anförts ha enligt beslut den 16 november 1940 utbetalats följande bidrag till mejerierna i syfte att förhindra höjning av konsumtionsmjölkpriset, nämligen dels allmänt mjölkstillägg, dels särskilt konsumtionsmjölkstillägg, dels s. k. merfrakttillägg till mejerier i de största städerna, dels ock s. k. regleringskostnadstillägg till vissa försäljningsorganisationer i Stockholm och Göteborg. Därjämte har livsmedelskommissionen bemyndigats att i speciella fall till förhindrande av en eljest befogad prishöjning å konsumtionsmjölk till vederbörande mejeri utanordna erforderligt belopp såsom ersättning för prisökningen.

Genom att de beslutade utbyggnaderna av regleringsåtgärderna tillkommit vid skilda tillfällen ha desamma blivit mindre enhetliga och onödigt komplicerade. En viss förenkling i åtgärderna synes därför nu böra eftersträvas.

Någon rubbning i principerna för prisutjämningsbidraget för produktmjölken synes emellertid icke böra ske under nästa konsumtionsår. Bidraget torde böra bestämmas på samma sätt som hittills. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att även de extra prisutjämningsbidragen för de nordligaste distrikten böra för närvarande utgå efter samma grunder som nu. Det torde dock böra övervägas huruvida någon ytterligare ökning kan vara befogad.

För att motverka en allmän höjning av konsumtionsmjölkpriserna torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit i syfte att uppnå paritet mellan nämnda priser och produktmjölkpriset för konsumtionsmjölken böra utbetalas ett lika stort tillägg för kilogram som i genomsnitt för hela riket utgår i prisutjämningsbidrag för produktmjölk. Detta tillägg synes böra vara lika i samtliga distrikt. Vinner det av mig nu framlagda förslaget bifall, torde de enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 november 1940 för närvarande utgående mjölkstilläggen böra upphöra.

I överensstämmelse med vad jag tidigare anfört rörande bestämmandet av prisnivån för jordbruksprodukter synes prisutjämningsbidragets storlek böra fastställas först vid en senare tidpunkt. Man torde emellertid böra vid anslagets bestämmande räkna med ett prisutjämningsbidrag av ett öre för kilogram i genomsnitt för hela riket. Med hänsyn till vad jag nyss anfört lär man även böra räkna med ett lika stort tillägg för konsumtionsmjölken. I anslutning till vad tidigare gällt bör mejeriernas riksförening äga innehålla viss del av nu nämnda bidrag och tillägg för utjämning med hänsyn till mjölkproduktionens relativa storlek under olika årstider. En utjämning mellan olika orter med hänsyn till skördeförhållandena medelst nu ifrågasatta prisutjämningsbidrag synes däremot icke böra ifrågakomma. Räknat på 1940 års mjölmängd har kommissionen antagit, att kostnaderna för prisutjämningsbidragen och konsumtionsmjölkstilläggen skulle uppgå till i runt tal 30 miljoner kronor.

De enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 november 1940 utgående merfrakts-tilläggen och regleringskostnadstilläggen, vilka utbetalas för att täcka de av produktionsminskningen föranledda ökade kostnaderna, synas i överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag allttjämt böra utgå. För dessa bidrag har livsmedelskommissionen ansett att högst en miljon kronor böra få tagas i anspråk. Liksom för närvarande bör även i fortsättningen möjlighet stå öppen att i särskilda fall, där en höjning av konsumtionsmjölkpriset skulle kunna godkännas, i stället utbetala ett bidrag såsom ersättning för prisökningen. Dylika bidrag torde dock icke böra få användas för att åstadkomma en i och för sig önskvärd likformighet i prisförhållandena inom visst område. Livsmedelskommissionen bör efter förslag av mejeriernas riksförening äga besluta angående nu berörda bidrag. Utan Kungl. Maj:ts medgivande bör dock icke för sistberörda ändamål få användas större belopp än sammanlagt 2 miljoner kronor. Samtliga nu omförmälda bidrag och tillägg böra såsom livsmedelskommissionen föreslagit endast tillkomma mejerier. De av kommissionen ifrågasatta villkoren för att bidragen och tilläggen skola få åtnjutas av mejerierna synas kunna godtagas.

Även systemet med pristillägg för lantsmör torde böra gälla under nästa konsumtionsår. Kostnaderna för dessa pristillägg och omhändertagandet av lantsmör torde kunna uppskattas till i runt tal 3 miljoner kronor.

Vad angår bestämmelserna om producentbidragen har kommissionen i sin skrivelse upptagit ett sedan länge framfört önskemål om att producentbidrag skall räknas å en årskvantitet levererad mjölk av högst 7,800 kilogram. För närvarande utgå bidragen å en månadskvantitet av 650 kilogram. Därjämte har kommissionen föreslagit en höjning av bidraget till 3 öre per kilogram för hela året. Enligt gällande bestämmelser utgör bidraget 2 öre för mjölk, som levereras under månaderna april—september och 3 öre för mjölk, som levereras under övriga månader. Såsom livsmedelskommissionen framhållit lära de skäl, som tidigare framförts mot ifrågasatt förslag, numera ha förlorat sin bärkraft. Med hänsyn härtill tillstyrker jag förslagets realiserande. Såsom kommissionen föreslagit bör den nya ordningen för producentbidragens beräkning tillämpas för mjölk, som levereras från och med den 1 juli 1941. Producentbidraget bör endast utgå för mjölk, som levereras till mejeri, och för bidragens utbetalande böra gälla samma villkor som för tillgodonjutande av prisutjämningsbidrag. Bidragen ha av livsmedelskommissionen beräknats komma att draga en kostnad av 42 miljoner kronor, vilket innebär en kostnadsökning av 8.5 miljoner kronor i förhållande till de för innevarande budgetår beräknade kostnaderna.

Såsom livsmedelskommissionen yttrat torde man kunna utgå från att någon mjölkavgift icke kommer att uttagas under nästa regleringsår. Emellertid bör, såsom jag förut framhållit, fullmakten för Kungl. Maj:t att upptaga sådan avgift förlängas under ytterligare ett år. I anslutning härtill har kommissionen förordat vissa ändringar i förordningen om mjölkavgift. Mot kommissionens förslag har jag intet att erinra. Förslaget innebär i huvudsak, att mjölkavgiften på samma sätt som övriga avgifter inom jordbruks-

regleringen skall tillföras budgeten. Kungl. Maj:t bör kunna besluta om uttagande av mjölkavgift oberoende av framställning från mejerisammanslutning.

Livsmedelskommissionen har i sammanhang med frågan om matfettsregleringen jämväl upptagit till behandling spörsmålet om en rationalisering av margarinindustrien. För närvarande torde omkring 25 fabriker vara sysselsatta med förädling av de förhållandevis begränsade kvantiteter råvaror, som kunna ställas till förfogande. Uppenbarligen kan detta icke anses vara en rationell ordning för margarinindustriens bedrivande. Huruvida ett staligt ingripande i syfte att få till stånd en rationalisering av industrien bör företagas är särskilt med hänsyn till nu rådande förhållanden tveksamt. Utan att sådan reglering av margarintillverkningen som livsmedelskommissionen ifrågasatt kommer till stånd bör dock kommissionen vid fördelning av befintliga tillgångar av råvaror för margarintillverkning beakta angelägenheten av att tillverkning äger rum vid fabriker, som visa sig i stånd att på ett ur kostnadssynpunkt och i övrigt tillfredsställande sätt besörja framställningen av margarin.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk.

Livsmedelskommissionen har i fråga om fläsk- och köttregleringen icke framfört några nya förslag. De nuvarande regleringsåtgärderna torde böra äga tillämpning även under nästa regleringsår. Såsom kommissionen framhållit bör en effektiv priskontroll utövas och i den mån det visar sig erforderligt för uppnående av det med priskontrollen och regleringsåtgärderna i övrigt avsedda syftet, bör frågan om ytterligare koncentration av slakten tagas under övervägande.

I fråga om regleringen av äggmarknaden har livsmedelskommissionen föreslagit en viss förändring beträffande det organ, äggintressentföreningen u. p. a., som fungerar på detta område. I likhet med kommissionen finner jag böra övervägas att åtgärder i rationaliserande syfte på detta område vidtagas. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att under beaktande av läget på äggmarknaden vidtaga erforderliga organisatoriska förändringar beträffande äggmarknadens reglering.

Brödsäds- och fodermedelsregleringen.

De förändringar som livsmedelskommissionen föreslagit beträffande brödsäds- och fodermedelsregleringen beröra huvudsakligen de organisatoriska förhållandena på detta område. Såsom kommissionen framhållit handhavas de nuvarande regleringsåtgärderna av ett flertal olika organ. Sålunda handhar svenska spannmålsaktiebolaget den med beslagen å brödsäd och foder-

säd förenade inköps- och försäljningsverksamheten. Motsvarande verksamhet i fråga om importerade fodermedel och fodercellulosa utövas av foderintressentföreningen. För inköp och distribution av stråfoder fungerar svenska stråfoderhandelsföreningen u. p. a. Uppenbarligen skulle betydande fördelar och förenklingar ur organisatorisk synpunkt kunna vinnas, därest en centralisering kunde äga rum av dessa olika företags verksamhet till ett gemensamt organ. Detta organ torde även böra handha de statliga uppgifter som tillkomma fröintressentföreningen. Besparingar på lagringsutrymmen samt på frakter och andra kostnader torde därigenom kunna ernås. Såsom kommissionen påpekat är det en olägenhet att en och samma handlande beträffande försäljning av så förhållandevis likartade varor, som här är i fråga, skall ha redovisningsskyldighet till tre olika företag. Förenklingar i den statliga kontrollen skulle även kunna ske, därest ett gemensamt företag handhade verksamheten. Det är även att märka, att hela fodermedels- och brödsädsförsörjningen i regleringshänseende torde i viss mån få betraktas som en enhet. Med hänsyn härtill finner jag i likhet med livsmedelskommissionen, att handhavandet av nu ifrågavarande regleringar bör sammanföras till ett gemensamt organ. Detta organ synes lämpligen kunna organiseras i huvudsak på samma sätt som spannmålsbolaget och få samma ställning till staten som detta bolag. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas att vidtaga erforderliga åtgärder för den nu uppskisserade omorganisationen. I samband härmed bör Kungl. Maj:t även erhålla befogenhet att ställa de medel, som anvisats till spannmålsbolaget och foderintressentföreningen för dess verksamhet, till det nya organets förfogande.

Även under nästa regleringsår torde inlösningsförfarandet i fråga om brödsäd böra bibehållas. I anslutning till vad jag förut anfört torde inlösningspriset icke nu böra bestämmas utan detsamma torde böra bli beroende av skördens storlek. Liksom hittills torde likställighet i pris mellan vete och råg böra råda. Frågan huruvida det under vissa tidigare regleringsår använda systemet med stegring i inlösningspriset på brödsäd från viss dag med belopp, som svarar mot kostnaden för lagring och räntor m. m., vilket system torde innebära vissa fördelar, bör komma till användning under kommande konsumtionsår torde få avgöras senare under beaktande av skördeutfallet.

I fråga om regleringsåtgärderna på fodermarknadens område ha dessa såsom livsmedelskommissionen påpekat i hög grad påverkats av den ogynnsamma skörden. Ett ganska komplicerat system med prisrabatter å fodersäd och stråfoder har under innevarande regleringsår kommit till användning. I möjligaste mån böra dessa nu avvecklas. Därest förslaget om rabatteringsanordningen för mjölk och matfett vinner bifall, enligt vilket jordbrukarna skulle kunna utbyta rabattkortet för dylika livsmedel mot sådana för inköp av fodermedel, erhålla jordbrukarna kompensation för de nuvarande prisrabbatterna.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att principerna för ett av-

stående av foder under nästa regleringsår böra så utformas, att den enskilde jordbrukaren redan vid produktionsårets början kan bilda sig en uppfattning rörande den utsträckning i vilken han kan bli skyldig att leverera fodersäd till staten. Det bör därvid beaktas, att kravet på avstående icke får medföra en ur försörjningssynpunkt oförmånlig disposition av åkerarealen.

Den av kommissionen framlagda planen för avståendet av fodermedel kan jag i huvudsak godkänna. Leveransskyldigheten synes sålunda böra anknyttas till storleken av den åkerareal, på vilken frambringas andra produkter än brödsäd, olje- och spånadsväxter samt vissa slag av fröer. Vid planens utformande torde på sätt kommissionen föreslagit böra bortses från åkerarealen i Norrland med undantag av Gästrikland samt från brukningsdelar med en åkerareal av 10 hektar eller därunder. Under hänsynstagande till det beräknade skördeutfallet av fodersäd samt till animalieproduktionens omfattning bör för varje större område uppskattas huru mycket fodersäd som i medeltal bör avstås per hektar av först angivna åkerareal. Leveransskyldighetens fördelning å de enskilda brukningsdelarna bör sedan ske med beaktande av den faktiska leveransförmågan, vilken bör bedömas med hänsyn till djurantalet och tillgången till andra fodermedel, bland andra fodercellulosa.

Clearingkassan för fodermedel m. m.

Under innevarande regleringsår beslöts inrättande inom livsmedelskommissionen av en clearingkassa i fråga om fodermedel, konstgödsel och andra jordbruksförnödenheter. Denna verksamhet synes böra fortsättas efter i huvudsak samma principer som hittills i syfte att hålla priserna på den nivå som finnes önskvärd. Kostnaderna för verksamheten ha av livsmedelskommissionen beräknats till i runt tal 20 miljoner kronor.

Jag torde i detta sammanhang böra erinra därom, att Kungl. Maj:t genom beslut den 31 januari 1941 funnit skäl medgiva, att av det av 1940 års 17:e riksdag anvisade reservationsanslaget å 2,000,000 kronor till statsbidrag för inköp av stråfoder (prop. nr 28; r. skr. nr 43) finge — utan hinder av stadgandet i 7 § kungörelsen den 25 oktober 1940 (nr 898) — utlämnas statsbidrag utan återbetalningsskyldighet för inköp av jämväl cellulosafoder.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett

fikartad med den i Norrland. För innevarande budgetår medgavs, att ett belopp av 900,000 kronor finge utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår medel böra finnas tillgängliga för ifrågasatt ändamål. Ett belopp av 900,000 kronor torde vara lämpligt. Då det torde vara till gagn för jordbruket i nyssnämnda landsända, att den av styrelsen för svenska vall- och mosskulturföreningen föreslagna verksamheten med studieegendomar i de nordliga delarna av landet kommer till stånd, vill jag förorda att av nyssberörda medel måtte för detta ändamål få disponeras ett belopp av 21,000 kronor. Erinras må att för ändamålet från Wenner-Grenska samfundet erhållits ett anslag av 100,000 kronor. Därest riksdagen icke har något att erinra, torde såsom domänstyrelsen föreslagit erforderliga medel för studiegårdarnas anskaffande få disponeras ur markinköpsfonden. Likaledes är jag av den uppfattningen, att de ifrågasatta arbetena rörande ogräsets bekämpande böra komma till utförande. För detta ändamål synes ett belopp av högst 15,000 kronor vara behöfligt. Hinder synas icke böra möta att detta belopp må disponeras från de medel, som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för de föreslagna reglerings- och rabatteringsåtgärderna torde kunna beräknas till 231 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 30 miljoner på prisutjämningsbidragen, 3 miljoner å de särskilda mjölkersättningsarna, 3 miljoner å pristillägget för lantsmör m. m., 42 miljoner å producentbidraget, 73 miljoner å matfetsrabatteringen m. m., 25 miljoner å mjölk-rabatteringen, 33 miljoner å förmalningsersättningar samt 2 miljoner å diverse kostnader. Till Prisclearing för fodermedel m. m. torde ett särskilt reservationsanslag å 20 miljoner kronor böra uppföras. Kostnadsberäkningarna äro uppgjorda under antagande att större förändringar i penningvärdet eller produktionskostnaderna icke förekomma. Såsom kommissionen framhållit avse kostnaderna till väsentlig del åtgärder för prisnedsättningar å livsmedel. Rörande medel, som må erfordras för prisrabatterande åtgärder, sammanlagt 131 miljoner kronor, kommer chefen för folkhushållningsdepartementet att förelägga Kungl. Maj:t förslag.

Genom beslut vid 1940 års lagtima riksdag (prop. 276; r. skr. nr 427) beslöts, att de medel, som enligt gällande bestämmelser skola ingå i jordbrukets prisregleringsfond efter utgången av juni 1940 ej längre skulle över vederbörande avsättningsanslag tillföras nämnda fond. Enligt tidigare beslut av riksdagen (prop. 230/1939; r. skr. nr 353) må de margarinaccismedel, som influtit före den 1 juli 1935 och av vilka för närvarande återstå cirka 150,000 kronor, användas för utdelning gratis eller till nedsatt pris till hjälpbehövan-

de av jordbruksprodukter, i främsta rummet mjöl och smör, eller av andra inhemska förnödenheter såsom frukt och fisk. Då det torde vara önskvärt att berörda prisregleringsfond slutligt avvecklas och de å fonden alltjämt disponibla medlen därför ej böra tagas i anspråk, synes Kungl. Maj:t nu böra erhålla bemyndigande att av medel som anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område disponera intill ett belopp av 500,000 kronor för nu ifrågavarande ändamål.

På sätt jag förut anfört är avsett att hittills gällande bestämmelser rörande jordbruksregleringen hållas vid makt, även om de i viss utsträckning icke för närvarande komma att tillämpas. Giltigheten av vissa av dessa bestämmelser utgår den 1 juli eller 1 september 1941. I anslutning härtill har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, dels ock förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete*. Dessa förslag liksom det förut omförmälda förslaget till förordning angående mjölkavgift torde böra underställas riksdagen för antagande. Chefen för finansdepartementet kommer att anmäla förslag om ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att fastställa accis å margarin och vissa andra fettvaror. Övriga bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom till Kungl. Maj:ts övervägande.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels antaga nyssnämnda tre författningsförslag,
dels ock*

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer, samt

2) för budgetåret 1941/42 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av kronor 80,000,000;*

b) till *Prisclearing för fodermedel m. m. ett reservationsanslag av kronor 20,000,000.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Per Eldin.

Bilaga 1.

P. M.

rörande jordbrukets inkomster och kostnader.

Jordbrukets inkomster.

Brödsäd.

Som beräkningsgrund för jordbrukets inkomster av brödsäd ha tidigare begagnats de årligen återkommande spannmålsinventeringarna. Dessa ha i regel ägt rum den 2 januari resp. år. Denna regel bröts emellertid vid inventeringen av saluöverskottet av 1939 års brödsädsskörd, vilken inventering ägde rum redan den 10 oktober samma år. Liknande har varit fallet vid motsvarande inventering av 1940 års brödsädsskörd.

Vid dessa inventeringar har det totala saluöverskottet redovisats såsom dels sålt före inventeringsdatum, dels kvarliggande på gården eller annan plats. Den förstnämnda av dessa uppgifter torde vara ganska tillförlitlig, något som däremot kanske icke är fallet med den senare. Speciellt måste detta komma att gälla de inventeringar, som företogos i oktober 1939 och 1940, vartill dessutom kommer den omständigheten, att endast en mindre del av skörden vid dessa tillfällen torde ha varit tröskad. Den sista omständigheten bör givetvis ha verkat synnerligen försvårande vid kvantitetsbedömningen.

Det har därför synts önskvärt att försöka beräkna saluöverskottet enligt en annan metod. Härvid ha använts handelskvarnarnas månatliga rapporter till jordbruksnämnden, sedermera livsmedelskommissionen, samt uppgifter erhållna från svenska spannmålsaktiebolaget.

För att erhålla kvarnarnas inköp för egen del av ny skörd ha följande uppgifter begagnats. Fr. o. m. augusti t. o. m. december redovisas i kvarnrapporterna samtliga uppgifter med fördelning på ny och gammal skörd. Det är emellertid att märka, att under rubriken mottagen spannmål även redovisas sådan, som mottagits av kvarnarna för svenska spannmålsaktiebolagets räkning. Dessa uppgifter kunna därför icke användas. I stället har gjorts en sammanställning över kvarnarnas förmalning av ny skörd under månaderna augusti—december. Till denna kvantitet har sedan lagts kvarnarnas innehav av ny skörd per den sista december. Den senare siffran har fr. o. m. 1938 kunnat justeras med hänsyn till spannmålsaktiebolagets lager hos kvarnarna av ny skörd. Den slutsumma, som så framräknats, torde tämligen nära ansluta sig till av kvarnarna mottagna kvantiteter för egen räkning av ny skörd under nämnda period. För perioden januari—augusti ha sammanställts kvarnarnas totala inköp, vilka, som sagt, under denna period ej redovisats med fördelning på ny och gammal skörd. För att franskilja inköpen av gammal skörd ha kvarnarnas totala inköp minskats med inköpen från spannmålsaktiebolaget, detta under antagande att kvarnarnas huvudsakliga inköp av gammal skörd härstammat från spannmålsaktiebolaget. De två på så sätt erhållna inköpssummorna för de båda perioderna ha sedan sammanslagits och ansetts representera kvarnarnas totala inköp av ny skörd under resp. produktionsår. Till den så erhållna summan har lagts spannmålsaktiebolagets inköp under resp. produktionsår, varvid medtagits såväl stödköp som inköp i och för ut-

byte. För produktionsåret 1937/38 har härtill lagts en summa av 40,000 ton vete, som exporterats på privat väg. De på ovan beskrivet sätt erhållna salukvantiteterna skulle då komma att omfatta jordbrukarnas försäljning till handelskvarnarna samt till spannmålsaktiebolaget. Hur de på nämnda sätt framräknade kvantiteterna korrespondera med de kvantiteter, vilka erhållits vid de årliga brödsädsinventeringarna, framgår av nedanstående tablå.

Jämförelse mellan ett framräknat saluöverskott av brödsäd samt saluöverskottet enligt spannmålsinventeringarna:

Vete	Beräknat saluöverskott	Saluöverskott enl. brödsädsinvent.
1936 års skörd	345,700	368,900
1937 » »	462,600	450,700
1938 » »	590,500	588,200
1939 » »	540,000	571,600
1940 » »	289,100	246,900
<i>Råg</i>		
1936 års skörd	107,100	119,800
1937 » »	163,800	155,500
1938 » »	172,000	166,400
1939 » »	138,900	141,400
1940 » »	125,700	111,300

Till ovannämnda kvantiteter har för åren 1938/39 och 1939/40 lagts en beräknad förmalning vid tullkvarnarna av 70,000 ton vete och 75,000 ton råg jämte en hemmaförmalning av råg av beräknade 25,000 ton. För 1940/41 har beräknats en tullförmalning av 55,000 ton vete och 65,000 ton råg. Detta med ledning av hittills kända kvantiteter rörande tullförmalningen. Någon hemmaförmalning av råg har ej beräknats för det sista året.

Vidare har en fördelning av kvantiteten vete verkställt på vår- resp. höst-vete. Fördelningen har tillgått på följande sätt. Vårveteskörden har betraktats såsom odlad helt för avsalu. För att erhålla saluöverskottet av vårvete, har skörden av detsamma minskats med 10 procent, som ansetts ha gått förlorat till följd av dålig bärning, svinn etc. Återstoden har minskats med utsäde, vilken kvantitet beräknats på nästföljande års vårveteareal, för åren 1938/39 och 1939/40 enligt skördestatistiken, för år 1940/41 enligt uppgifterna i spannmålsinventeringen den 10 oktober 1940. Den så erhållna kvantiteten har betraktats såsom saluöverskott av vårvete. Sedan totala saluöverskottet — enligt tidigare beräkningar — minskats härmed, har återstoden ansetts utgöra saluöverskottet och hemmaförbrukningen av höstvete.

Övrig vårsäd.

Kvantiteten *korn* har uppskattats till 40,000 ton årligen t. o. m. 1939/40 vartill lagts maltkorn enligt »Accispliktiga näringar». För 1940/41 ha motsvarande kvantiteter beräknats till 50,000 ton resp. 20,000 ton.

Följande kvantiteter *svensk havre* ha förmalts resp. beräknats att förmalas.

	1938/39	1939/40	1940/41
ton	40,000	43,000	15,000

Vad beträffar försäljningen av havre till armén samt till åkerihästar och skogsdrivningar, ha särskilda beräkningar och uppskattningar verkställt, dels enligt uppgifter om arméns normala behov, dels med ledning av vissa beräkningar rörande behovet under 1939/40 och 1940/41, verkställda inom

livsmedelskommissionen. Då skogsbruket ej medtagits i inkomst- och kostnadsberäkningarna, har det ansetts riktigt att även medräkna den kvantitet havre, som för nämnda ändamål beräknats komma till användning av egen skörd. Samma beräkningssätt har använts för hö och halm i det följande. De lägre siffrorna i nedanstående tablå för 1940/41 bero på att en del av fodersädsbehovet under detta år fått utfyllas med fodercellulosa. De nämnda kvantiteterna kunna redovisas på följande sätt.

ton	1938/39	1939/40	1940/41
Armén	25,000	45,000	40,000
Åkerihästar	15,000	20,000	10,000
Skogsdrivningar	50,000	50,000	35,000

Även i fråga om *hö och halm* ha förelegat vissa uppgifter rörande arméns normalstat, vilken legat till grund för uppskattningar för åren 1939/40 och 1940/41. Härvid har hänsyn tagits till den hittills under år 1940/41 minskade uttagningen av beredskapshästar jämfört med året tidigare. De olika kvantiteterna ha uppskattats på följande sätt i ton:

Hö	1938/39	1939/40	1940/41
Armén	10	60	45
Åkeri- och skogskörslor	60	70	60
Summa	70	130	105
Halm			
Armén	10	100	85
Åkeri- och skogskörslor	30	40	30
Summa	40	140	115

Vid beräkningen av kvantiteten *ärter* har skörden enligt den officiella skördestatistiken reducerats för utsäde. Av den återstående kvantiteten har $\frac{2}{3}$ ansetts utgöra matärter. Den så erhållna kvantiteten matärter har ytterligare reducerats med 20 %, utgörande beräknad frånrens.

Rotfrukter.

Kvantiteten matpotatis har t. o. m. 1939/40 beräknats till 750,000 ton; 1940/41 beräknas kvantiteten stiga till cirka 800,000 ton.

Kvantiteten fabrikspotatis har upptagits enligt »Accispliktiga näringar» samt uppgifter från statens potatismjölslämnd.

Socketbeter.

Totalskörden för resp. år enligt den officiella skördestatistiken har använts.

Ägg.

Äggkvantiteterna ha för åren 1938/39 och 1939/40 beräknats till 50,000 ton samt för året 1940/41 till 40,000 ton. En viss ledning vid dessa beräkningar har erhållits genom uppgifter från svenska ägghandelsförbundet.

Mjölproduktion och -konsumtion 1935—1941.

I nedanstående beräkning av totalförbrukningen har den försålda konsumtionsmjölken korrigerats för nytillkomna leverantörer (3 procent årligen), medan invägnings-siffrorna för produktmjölk bibehållits oförändrade. I stäl-

let har räknats med en årligen sjunkande kvantitet lantsmör.¹ Alla kvantiteter i 1,000 ton.

	Total mjölk- produk- tion ²	1935 = 100	L.K.s beräk- ning av totalför- brukn.	1935 = 100	Smör- export omräk- nad i mjölk	Foder- mjölk m. m. 1—3	1935 = 100	Kon- sumtion inom landet 3—5	1935 = 100
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1935—36	4,684	100.0	3,878	100.0	424	806	100.0	3,454	100.0
36—37	4,737	101.1	4,025	103.8	551	712	88.8	3,474	100.6
37—38	4,864	103.8	4,175	107.7	704	689	85.5	3,471	100.5
38—39	4,834	104.3	4,219	108.8	632	665	82.5	3,587	103.9
39—40	—	—	4,145	106.9	411	—	—	3,734	108.1 ³
40—41	—	—	3,541	91.3	—	—	—	3,598	104.2

Beräkning av lantsmörsproduktionen.

För att belysa den inverkan, som olika antaganden med avseende på lantsmörskvantiteterna kunna medföra vid beräkningen av smörförbrukningen, dels för jordbrukarbefolkningen och den övriga befolkningen var för sig, dels för den totala konsumtionen inom landet, lämnas här tre alternativa förslag. Enligt det första av dessa räknas med en konstant kvantitet lantsmör av 15,000 ton.⁴ I alternativ II sjunker kvantiteten 1,000 ton årligen och i alternativ III 1,500 ton årligen.

De använda kvantiteterna i 1,000 ton äro följande:

	1935	1936	1937	1938	1939
Alt. I	15	15	15	15	15
Alt. II	17	16	15	14	13
Alt. III	22	20.5	19	17.5	16

Vid alla tre förslagen har hälften av kvantiteterna ansetts gå till hemmaförbrukning och resten till försäljning. Nästföljande sida upptager en sammanställning av den beräknade smörkonsumtionen i 1,000 ton enligt de tre alternativen.

Alt. III visar en någorlunda likartad ökning av konsumtionen hos jordbrukare och den övriga befolkningen. Emellertid kan samstämmigheten mellan konsumtionsökningen hos jordbrukarna och den övriga befolkningen erhållas utan att man behöver räkna med en större nedgång av lantsmörskvantiteten än i alt. II. Det kan sålunda tänkas, att fördelningen av lantsmör på lika kvantiteter hemmaförbrukning och försäljning ej är korrekt.

¹ Lantsmör har för åren 1935—1941 med anledning av den årliga ökningen i antalet mejerileverantörer beräknats sjunka kontinuerligt samt enligt denna förutsättning ha uppgått till följande kvantiteter för de resp. åren 22,000, 20,500, 19,000, 17,500, 16,000, 14,500 och 13,000. För de två senaste åren får dock beräknas en ytterligare nedgång i förhållande till minskningen under dessa år i den totala mjölkproduktionen. Hänsyn härtill har tagits i följande beräkningar.

² Beräkningssätt: Mjölproduktionens utveckling beräknad med utgångspunkt från dels överdirektör E. Højers undersökning rörande animaliska produktionens storlek åren 1924—28, dels statistiska centralbyråns undersökning av den animaliska produktionen 1937—38. Variationerna år från år ha beräknats med ledning av medelproduktionen per ko hos de kontrollerade besättningarna.

³ Därav cirka 5.7 enheter på grund av ökad smörkonsumtion under månaderna juni—augusti, under vilken del av produktionsåret försäljning av hushållsmargarin icke förekommit.

⁴ Enligt 1938 års jordbruksutredning producerades 1937—38 18,400 ton lantsmör, varav 9,600 ton till hemmaförbrukning och 8,800 ton till avsalu.

	Jordbrukar- nas åter- tagning av mejerismör samt $\frac{1}{2}$ lantsmörs- kvantitet	1935 = 100	Mejerismör till icke jordbrukare samt $\frac{1}{2}$ lantsmörs- kvantitet	1935 = 100	Total konsumtion 1 + 3	1935 = 100
	1	2	3	4	5	6
Alt. I 1935	15.4	100.0	43.2	100.0	58.6	100.0
36	16.7	108.4	46.5	107.6	65.2	107.9
37	17.7	114.9	46.4	107.4	64.1	109.4
38	18.7	121.4	47.8	110.6	66.5	113.5
39	19.8	128.6	49.5	114.6	69.3	118.3
Alt. II 1935	16.4	100.0	44.2	100.0	60.6	100.0
36	17.2	104.9	47.0	106.3	64.2	105.9
37	17.7	107.9	46.4	105.0	64.1	105.8
38	18.2	111.0	47.3	107.0	65.5	108.1
39	18.8	114.6	48.5	109.7	67.3	111.1
Alt. III 1935	18.9	100.0	46.7	100.0	65.6	100.0
36	19.4	102.6	49.3	105.6	68.7	104.7
37	19.7	104.2	48.4	103.6	68.1	103.8
38	20.0	105.8	49.0	104.9	69.0	105.2
39	20.3	107.4	50.0	107.1	70.3	107.2

En förskjutning av kvantiteterna till hemmaförbrukningens fördel medför dock en relativt obetydlig förbättring av kvantitetsserierna. Det är emellertid av större betydelse, om nedgången av hemmaförbrukat lantsmör kan anses vara kraftigare än för avsalukvantiteterna. En justering av konsumtionsökningen hos jordbrukarna till samma nivå som hos den övriga befolkningen fordrar dock, att den årliga minskningen av lantsmör på 1,000 ton enligt alt. II nästan helt skulle gå ut över hemmaförbrukningen, medan den försålda kvantiteten i det närmaste måste hållas konstant. Vid de beräkningar, som ligga till grund för slutresultaten å sid. 10, har alt. III såsom mest överensstämmande med 1938 års jordbruksutrednings undersökningar använts.

Beräknad invägning 1940/41.

Under månaderna september 1940—februari 1941 har invägningen av mjölk uppgått till 1,281,000 ton, d. v. s. 87.0 procent av kvantiteten för motsvarande månader ett år tidigare. För månaderna mars—augusti 1941 har verkställt beräkningar enligt tre alternativ, vilka redovisas nedan. I de tre alternativen ingår då även ovannämnda invägning under september 1940—februari 1941.

	Invägning 1 000 ton	1939/40 = 100
1939—40	3,112	100.0
1940—41, alt. I	2,736	87.9
» II	2,458	79.0
» III	2,624	84.3

En korrektion för nytillkomna leverantörer 1940—41 skulle för samma år medföra en ytterligare sänkning med cirka 1.9 enheter.

Vid de beräkningar, som ligga till grund för slutresultaten å sid. 10, har alt. III kommit till användning.

Jordbrukarnas egen förbrukning.

	Konsumtions- mjölk 1,000 ton	Hälften av lant- smörmjölken 1,000 ton	Återtaget mejeri- smör omräknat till mjölk 1,000 ton	Summa 1,000 ton
1935	515	275	200	990
36	515	256	230	1,001
37	515	238	255	1,008
38	515	219	280	1,014
39	515	200	308	1,023
40	515	181	338	1,034
41	515	120	325	960

Kvantiteten konsumtionsmjölk har erhållits från 1938 års jordbruksutrednings undersökningar. Härmed kan jämföras socialstyrelsens undersökningar rörande konsumtionen hos lant- och skogsarbetare samt mindre jordbrukare, som ge till resultat 494,000 ton. Lantsmörmjölken = 25 gånger kvantiteten lantsmör. Av lantsmöret har hälften antagits gå till jordbrukarnas egen förbrukning.

Försålda kvantiteter.

	Konsumtions- mjölk 1,000 ton	Produktmjölk 1,000 ton	Hälften av lantsmörs- mjölken 1,000 ton	Återtaget mejerismör omräknat till mjölk 1,000 ton	Total försälj- ning av produktmjölk 2 + 3—4 1,000 ton
	1	2	3	4	5
1935—36	930	1,907	262	218	1,951
36—37	932	2,091	244	248	2,087
37—38	928	2,279	225	269	2,235
38—39	958	2,335	206	300	2,241
39—40	955	2,297	187	324	2,160
40—41	810	1,930	140	324	1,746

Kol. 1 omfattar invägd konsumtionsmjölk, korrigerad för nytillkomna leverantörer, samt dessutom 140,000 ton årligen, motsvarande den beräknade försäljningen utanför mejerier år 1940. Kol. 2 redovisar invägd produktmjölk.

Skummjölk till ost.

Med ledning av den officiella mejeristatistiken samt uppgifter från S. M. R. har beräknats den medelkvantitet skummjölk, som åtgår per kilogram tillverkad ost av olika fetthalt. De enligt S. M. R:s statistik tillverkade kvantiteterna olika slags ost ha multiplicerats med nämnda medeltal, varigenom erhållits den kvantitet skummjölk, som åtgått vid osttillverkningen. För året 1940/41 har fr. o. m. mars 1941 antagits en månadskvantitet av 1,800 ton. Beräkningarna redovisas i nedanstående tablå.

S k u m m j ö l k			
	Kvantitet, ton	Öre/kg	Värde, 1,000 kr.
1938/39	97,657	2.9	2,832
1939/40	92,341	3.1	2,862
1940/41	164,329	5.1	8,381

Kött och fläsk.

Till grund för beräkningarna av kött- och fläskproduktionen ligger den besiktigade slakten. Under åren 1938—1940 har antalet kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer ständigt stigit. Emellertid torde man i fortsättningen ej behöva räkna med någon nämnvärd ökning av antalet kontrollslakterier, då denna organisation nu får anses nästan helt utbyggd. Däremot torde antalet köttbesiktningsbyråer stiga under ytterligare några år framåt. Med hänsyn till ovan sagda kunna de okorrigerade besiktningssiffrorna ej direkt användas som ett mått på de årliga förändringarna i produktionens storlek.

Då någon överflyttning av slakt från äldre till nytillkomna kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer i märkbar omfattning ej synes ha ägt rum, har trenden ansetts kunna elimineras enligt följande metod:

Besiktningssiffrorna från de vid ett visst års början verksamma slakthusen, kontrollslakterierna samt köttbesiktningsbyråerna ha följts under två år. Den procentuella förändringen mellan de två åren har tagits som mått på förändringen i den totala produktionen. Med utgångspunkt från 1940 har sedan en korrigering bakåt i tiden företagits. Tillvägagångssättet belyses i följande sammanställning för storboskap.

	Total besiktning ($\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{2}$ kroppar)	Besiktning vid nytillkomna kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer	1—2	Index	Korrigerat antal
	1	2	3	4	5
1938	380,489	8,341	372,148	101.20	425,100
39	400,547	32,794	367,753	100.00	420,100
1939	400,547	17,495	383,052	77.22	420,100
40	544,017	47,947	496,070	100.00	544,000

De justerade besiktningssiffrorna torde rätt väl följa de årliga förändringarna i totalproduktionen. Siffrorna måste emellertid betraktas som minimisiffror, då försäljning av obesiktigat kött fortfarande äger rum, i synnerhet i Norrland, där en ytterligare ökning i antalet köttbesiktningsbyråer är att vänta. Därjämte tillkommer hemslakten, vilken särskilt beträffande svin, spädkalv och får är betydande. Vissa beräkningar angående hemslaktens storlek ha kunnat göras med ledning av socialstyrelsens undersökningar av hushållsvanorna på landsbygden.

Den besiktigade slakten kan följas månad för månad, varför en övergång från kalenderår till produktionsår (september—augusti) lätt kan utföras på de ojusterade siffrorna. Emellertid skulle det erfordras ett omfattande arbete att genomföra den nyss beskrivna korrektionen per produktionsår på samma sätt som per kalenderår. Följande approximativa tillvägagångssätt torde dock kunna användas.

De årliga kvoterna mellan kol. 5 och 1 i tabellen ovan kan sägas beskriva trenden i materialet. Då trenden i stort sett har ett lineärt förlopp, kan man interpolera rätlinigt mellan kvoterna, varefter de så erhållna talen användas som korrektionsfaktorer för den besiktigade slakten under produktionsåret.

Nedan följer en sammanfattning av de kvantitativa beräkningarna för olika köttslag.

	Korrigerad besiktning, antal djur	Slaktad vikt, 1,000 ton	Hemslakt, 1,000 ton	Total produktion, 1,000 ton
<i>Storboskap</i> (sl. vikt = 198 kg).				
1938—39	420,500	83.3	—	83.3
39—40	457,400	90.6	—	90.6
40—41	478,700	94.3	—	94.3
<i>Större kalv</i> (sl. vikt = 55 kg).				
1938—39	561,400	30.9	—	30.9
39—40	519,000	28.5	—	28.5
40—41	425,400	23.4	—	23.4
<i>Mindre kalv</i> (sl. vikt = 20 kg).				
1938—39	480,900	9.6	4.0	13.6
39—40	512,900	10.3	4.0	14.3
40—41	513,400	10.3	4.0	14.3
<i>Får</i> (sl. vikt = 17 kg).				
1938—39	162,700	2.8	0.8	3.6
39—40	115,600	2.0	0.8	2.8
40—41	98,900	1.7	0.8	2.5
<i>Häst</i> (sl. vikt = 298 kg).				
1938—39	38,100	11.4	—	11.4
39—40	35,700	10.6	—	10.6
40—41	47,400	14.1	—	14.1
<i>Svin</i> (sl. vikt = 73 kg).				
1938—39	1,683,200	122.9	35.0	157.9
39—40	1,650,000	120.4	35.0	155.4
40—41	1,172,000	91.4 ¹	35.0	126.4

I ovanstående siffror har hänsyn icke tagits till exporten av levande djur. Korrektion härför torde vara nödvändig endast för svin och nötkreatur.

Exporten av svin, levande vikt, har direkt erhållits ur handelsstatistiken. För nötkreatur redovisas endast antalet djur. Medelvikten per produktionsår har erhållits ur jordbruksnämndens, sedermera livsmedelskommissionens, statistik över exporten av nötkreatur till Tyskland. Värdet har beräknats enligt levandeviktspriset för svin samt kor, kl. I.

	Värde, miljoner kronor		
	Svin	Nötkreatur	Tillsammans
1938/39	3.2	2.4	5.6
1939/40	2.4	3.5	5.9
1940/41	0.1	2.5	2.6

Vid beräkningen av slakten 1940/41 ha siffrorna över den besiktigade slakten t. o. m. februari 1941 varit tillgängliga. För återstoden av året ha vissa antaganden gjorts beträffande storboskap, slutande i en väntad ökning för hela produktionsåret 1940/41, jämfört med året 1938/39, på något över 13 procent eller från 83 till 94 miljoner kilogram slaktad vikt.

¹ Slaktvikt = 78 kg.

Såsom ett första alternativ i tablån över jordbrukets inkomster har emellertid räknats med en konstant siffra för slakten av storboskap. Härvid ha för åren 1939/40 resp. 1940/41 kvantiteterna reducerats med resp. 8 och 11 miljoner kilogram eller till 1938/39 års nivå.

Beträffande mindre kalv och häst kan slakten under månaderna februari—augusti 1941 väntas bli av ungefär samma storlek som under februari—augusti 1940, medan slakten av större kalv, får och svin beräknats nedgå till resp. 75, 80 och 70 procent av besiktningen under motsvarande månader 1940.

Ull.

Från lantbruksstyrelsen ha erhållits uppgifter rörande kvantiteterna saluförd ull jämte ullpriser vid olika tillfällen. Priserna ha vägts i förhållande till den tid, de gällt.

Priser.

För vete, råg, korn, havre och ärter ha för åren 1938/39 och 1939/40 använts ett enkelt medeltal av noteringarna under månaderna september—maj. För året 1940/41 har för de fyra förstnämnda sädesslagen använts inlösningspriset vid frivillig överlåtelse före den 1 februari resp. 1 mars 1941. För ärter har sista noteringen i mars 1941 antagits gälla oförändrad under återstoden av produktionsåret.

Beträffande priset på vete kan dessutom följande anföras. De för åren 1938/39 och 1939/40 använda noteringarna gälla höstvetete. Dessa noteringar torde ej inkludera kvalitetstillägg. Detta är icke heller fallet med inlösningspriset för år 1940/41 (27 kronor/deciton), varför ett tillägg för år 1939/40 av 50 öre samt för år 1940/41 av 1 krona per deciton för högre proteinhalt gjorts. För vårvetete har under åren 1938/39 och 1939/40 utgått ett vårvetetillägg av 50 öre/deciton, vilket för år 1940/41 höjts till 1 krona 50 öre/deciton. Priset på vårvetete har erhållits genom att öka höstvetepriserna med nyssnämnda tillägg.

För sockerbeter har använts det i publikationen »Årsväxten» angivna medelpriset för resp. skördar.

Priserna på matpotatis, fabrikspotatis, hö samt ägg ha erhållits från lantbruksförbundet. Ifråga om matpotatis har sista noteringen i mars antagits konstant för återstoden av produktionsåret, för fabrikspotatis medelpriset för februari. Ifråga om hö och halm ha de statligt fastställda priserna ansetts konstanta under återstoden av året.

För ägg har samma prisskillnad antagits gälla för återstoden av produktionsåret som under månaderna september 1940—januari 1941 jämfört med samma period ett år tidigare. Vad slutligen köttpriserna beträffa, ha vissa slakteriföreningars genomsnittliga avräkningspriser kommit till användning fram t. o. m. mars 1941. För återstoden av produktionsåret ha avräkningspriserna för sista veckan före kötttransoneringens införande fått gälla för återstoden av produktionsåret. Samtliga priser för kött och fläsk ha vägts med månadskvantiteterna. I fråga om alt. I för storboskap ha kvantiteterna reducerats för de månader, under vilka en övernormal utslaktning ägt rum.

I fråga om mjölkpriserna kan följande anföras:

Produktmjölkpriset har beräknats såsom en kvot mellan smörnoteringen och den mängd mjölk, som vid smörtillverkningen använts per kilogram smör under resp. år, varom uppgifter erhållits ur S. M. R:s statistik. Till

den så erhållna kvoten har lagts nettoprisutjämningsbidrag samt frändragts beräknade mejerikostnader.

Värdet av den inom jordbruket till direkt konsumtion använda mjölken har beräknats såsom produktmjölkpriset ökat med skummjölksvärdet under resp. år.¹

Priset på saluförd konsumtionsmjölk har beräknats av lantbruksförbundet, varvid för tiden intill den 1 juli 1939 socialstyrelsens detaljpris å oskummad mjölk legat till grund. För tiden därefter har begagnats inom S. M. R. uträknat minutpris. Dessa priser ha minskats med detaljhandelskostnader, mjölkavgift, mejerikostnader och extra frakter, varjämte korrigerats för 2 procent svinn. Därpå har en omräkning skett från liter- till kilopris.

Priset på skummjölk till ost har beräknats med ledning av en inom S. M. R. verkställd utredning angående skummjölakens värde vid osttillverkningen.

Beräkning över jordbrukets inkomster.

	1938—1939			1939—1940			1940—1941		
	Kvant. 1,000 ton	Pris öre/ kg	Värde milj. kr.	Kvant. 1,000 ton	Pris öre/ kg	Värde milj. kr.	Kvant. 1,000 ton	Pris öre/ kg	Värde milj. kr.
Höstvete.....	552	17.28	95.4	489	20.44	100.0	225	28.—	63.0
Vårvete	108	17.78	19.2	121	20.94	25.3	119	29.50	35.1
Råg	272	16.32	44.4	239	19.85	47.4	191	27.—	51.6
Korn	84	14.02	11.8	77	17.34	13.4	70	25.—	17.5
Havre	130	11.57	15.0	160	16.72	26.8	100	23.—	23.0
Ärtor	16	19.14	3.1	10	38.86	3.9	17	49.65	8.4
Potatis, mat-	750	6.03	45.2	750	10.09	75.7	800	7.84	62.7
» , fabriks-	260	4.93	12.8	271	4.95	13.4	266	5.95	15.8
Sockerbetor	1,834	3.05	55.9	1,900	3.09	58.7	1,859	3.58	66.6
Hö	70	5.69	4.0	130	8.34	10.8	105	23.63	24.8
Halm	40	2.59	1.0	140	3.63	5.1	115	7.15	8.2
K-mjölk till avsalu.....	958	14.99	143.6	955	15.45	147.5	810	18.45	149.4
K-mjölk till hemmaför- brukning ¹	515	13.84	71.3	515	15.74	81.1	515	18.96	97.6
P-mjölk ²	2,746	11.84	325.1	2,675	13.64	362.2	2,216	16.26	360.3
Skummjölk till ost	98	2.90	2.8	92	3.10	2.9	164	5.10	8.4
Producentbidrag	—	—	3.5	—	—	25.0	—	—	33.4
Mejerikostnadsbidrag	—	—	—	—	—	—	—	—	15.9
Ägg	50	142	71.0	50	159	79.5	40	203	81.2
Storboskap, alt. I	83	106	88.0	83	125	103.8	83	149	123.7
» , II	83	106	88.0	91	125	113.8	94	147	138.2
Kalv, större	31	171	53.0	29	191	55.4	23	232	53.4
» , mindre	14	98	13.7	14	105	14.7	14	147	20.6
Får	4	174	7.0	3	196	5.9	2	250	5.0
Häst	11	50	5.5	11	66	7.3	14	82	11.5
Svin	158	135	213.3	155	146	226.3	126	184	231.8
Ull	0.7	175	1.2	0.7	278	1.9	0.7	457	3.2
Export av levande djur:									
Nötkreatur	—	—	2.4	—	—	3.5	—	—	2.5
Svin	—	—	3.2	—	—	2.4	—	—	0.1
Summa: alt. I	—	—	1,312.4	—	—	1,499.9	—	—	1,574.7
» II	—	—	1,312.4	—	—	1,509.9	—	—	1,589.2
1938/39 = 100, alt. I	—	—	100.0	—	—	114.3	—	—	120.0
» II	—	—	100.0	—	—	115.0	—	—	121.1

¹ Med användning av priserna för »K-mjölk till avsalu» erhålles alternativt för resp. produktionsår följande värdesummor: 77.2, 79.6 och 95.0 miljoner kronor.

² Priserna beräknade exklusive skummjölksvärde (som de tre åren beräknats till resp. 2.0, 2.2 och 2.7 öre/kg).

Jordbrukets kostnader.**Köpgödsel och kalk.**

Konstgödsel förbrukningen under åren 1938/39—1940/41 beräknas uppgå till följande kvantiteter.

	1938/39 ton	1939/40 ton	1940/41 ton
Chilesalpeter	45,000	33,000	20,000
Kalksalpeter	65,000	105,000	125,000
Kalkkväve	28,000	27,000	32,250
Svavelsyrad ammoniak	20,000	17,000	18,650
Ljungasalpeter	5,000	2,500	—
Kalisalt 40 %	80,000	77,000	80,000
Superfostat	280,000	247,500	186,000
Benmjöl	5,000	4,000	3,000
Thomasfosfat	17,000	14,000	10,000

Omräknas ovanstående mängder till rent kväve, kali och fosforsyra erhålles för resp. år (inom parentes priset i kronor/ton):

Kväve	25,570 (1,072.10)	30,643 (1,093.30)	32,620 (1,309.00)
Kali	32,000 (309.30)	30,800 (383.30)	32,000 (394.50)
Fosforsyra	60,575 (362.50)	53,230 (484.30)	39,910 (543.40)

Den förbrukade kalkmängden har beräknats uppgå till 180,000 ton per år. Värdet av köpgödsel och kalk blir följande, räknat i miljoner kronor.

Köpgödsel	61.41	71.09	77.01
Kalk, ab fabrik	5.03	5.48	5.99
Summa	66.44	76.57	83.00

Utsädesrabatter.

Rabatt å inköp av kontrollerat utsäde har för året 1940/41 beräknats utgå med 4.0 miljoner kronor, varmed utgiftssidan minskas.

Köpfodermedel.

Förbrukningen av köpsfodermedel beräknas uppgå till följande.

	1938/39		1939/40		1940/41	
	ton	kr/dt	ton	kr/dt	ton	kr/dt
Majs	95,300	17.76	73,500	19.11	3,000	18.50
Kli	170,000	12.77	155,000	16.43	125,000	16.50
Linkakor o. -mjöl ..	21,000	20.47	20,800	23.41	20,000	23.50
Övrigt oljekaksfoder	220,200	21.52	184,200	23.92	150,000	24.00
Fodercellulosa	—	—	—	—	75,000	18.00

Förutom dessa foderslag förbrukas även vissa mängder sockerbetsavfall och animaliskt foder.

Köpfodrets värde i miljoner kronor.

	1938/39	1939/40	1940/41
Summa majs, kli, linkakor och övrigt oljekaksfoder	90.32	88.44	61.88
Sockerbetsavfall m. m.	9.00	8.57	9.89
Animaliskt foder	5.85	6.40	6.48
Fodercellulosa.....	—	—	13.50
	105.17	103.41	91.75
Avgår rabatter: å fodersäd och fodercellulosa samt stråfoder	—	—	11.00
Totalutgift för köpfoder	105.17	103.41	80.75

Maskiner och redskap.

Med tillämpande av lantbruksförbundets index för maskiner och redskap erhållas följande kostnadssummor:

	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41
Miljoner kronor...	65.78	70.60	75.87	72.81	83.20	93.84

Dessa kostnadssummor ha erhållits genom att beräkna årskostnaden för en genomsnittlig, oförändrad inköpsvolym samt underhållskostnaden för ett genomsnittligt maskinbestånd. I verkligheten varierar inköpsvolymen mer eller mindre från år till år. Man skulle därför kunna tänka sig att beräkna de verkliga inköpskostnaderna de olika åren. Som anskaffade maskiner emellertid skola användas under ett flertal år, torde det vara riktigare att räkna kostnaderna med utgångspunkt från en genomsnittlig årlig förbrukning.

Till jämförelse med ovanstående siffror skall anföras följande, vilka grundar sig på industri- och handelsstatistikens uppgifter för de skilda åren och som bättre återspegla de variationer, som verkligen förekommit i maskininköpen.

	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41
Miljoner kronor...	63.39	74.76	80.97	85.64	—	—

Dessa uppgifter giva vid handen, att maskinanskaffningen, från att under förra delen av 1930-talet ha varit relativt liten, väsentligt stegrades under 1937—1939 och då var väsentligt större än den genomsnittliga. För år 1940 finnas motsvarande siffror ej tillgängliga. Enligt uppgifter från större maskinföretag skulle emellertid en minskning av 20 à 30 procent under nämnda år ha ägt rum i försäljningsvolymen, varigenom denna bragts ned till ungefär genomsnittsvolymen för den senaste 10 årsperioden. Någon berättigad erinran mot att beräkna kostnaderna enligt den först anförda på genomsnittsanskaffningen grundade sifferserien torde därför icke kunna göras, detta så mycket mindre som underhållskostnaden stegras icke blott på grund av höjda materialpriser och arbetskostnader utan även genom maskinbeståndets tillväxt.

Traktorkostnader.

Beräkningen av traktorkostnadernas storlek har skett med utgångspunkt från traktorräkningarna 1937, 1940 och 1941. Med ledning av dessa samt uppgifter om årliga försäljningar av traktorer till jordbruket även som årlig utträngning av gamla maskiner beräknas traktorbeståndet under åren 1938/39—1940/41 uppgå till följande storlek:

	Totalantal vanl. traktorer	Därav gen- gasdrivna	Dragbilar
1938/39	17,800	—	4,000
1939/40	19,680	—	5,500
1940/41	20,250	3,870	4,500

Under åren 1938/39 och 1939/40 har användningstiden per år och traktor beräknats till 450 timmar för vanliga traktorer och 225 timmar för dragbilar. Under år 1940/41 beräknas användningstiden minska till 320 resp. 160 timmar.

Totalantalet driftstimmar respektive år utgör

	Vanl. trakt. milj. tim.	Dragbilar milj. tim.	Summa milj. tim.
1938/39	8.01	0.90	8.91
1939/40	8.86	1.24	10.10
1940/41	¹ 6.01	0.72	6.73

Kostnaden per driftstimme, innefattande avskrivning och förräntning av investerat kapital, reservdels- och reparationskostnader samt utgifter för driv- och smörjmedel, har beräknats till

	Vanl. traktorer kr/tim.	Dragbilar kr/tim.
1938/39	2.04	1.92
1939/40	2.55	2.32
1940/41	² 4.36	4.10

För de gengasdrivna traktorerna har en särskild beräkning utförts dels över bränslekostnaderna (vilka alltså icke inkluderas i timkostnaden för »vanliga traktorer») dels över de extrakostnader som uppstå, och vilka utgöras av förräntning och avskrivning på gengasaggregat, samt underhåll och extra skötselkostnader för desamma. Per driftstimme beräknas samtliga dessa kostnader uppgå till 2 kronor 28 öre och för samtliga traktorer under den 1940/41 beräknade användningstiden (250 tim./traktor) till sammanlagt 2.20 miljoner kronor.

Sammanställningen av årskostnaden för samtliga traktorslag.

	1938/39 milj. kr.	1939/40 milj. kr.	1940/41 milj. kr.
Vanliga traktorer	16.34	22.58	26.92
Extra kostnader för gengasverk samt bränslekostnad för gengas- drivna traktorer	—	—	2.20
Dragbilar	1.73	2.87	2.95
Summa	18.07	25.45	32.07

¹ Antalet driftstimmar vid beräkning av total drivmedelskostnad; antalet driftstimmar vid beräkning av övriga kostnader utgör 6.48 milj. timmar.

² Därav: drivmedel 2.87 kr., övriga kostnader 1.49 kr.

Diverse kostnader.

I denna kostnadsgrupp ingå två större poster, nämligen frakter och elkraft, samt ett antal mindre, exempelvis hösalt, hästskor, betningsmedel och torvströ. Det är ej sannolikt, att man här kan räkna med några större volymförskjutningar från år till år. Årskostnaderna vid oförändrad volym äro följande:

	1938/39	1939/40	1940/41
Värde, miljoner kronor	73.93	94.34	117.20

Ekonomibyggnader.

De årliga utgifterna för underhåll och avskrivning av ekonomibyggnader ha beräknats till följande belopp:

	1938/39	1939/40	1940/41
Avskrivning, miljoner kronor.....	62.04	62.04	62.04
Underhåll, miljoner kronor	22.38	25.84	27.92
Summa	84.42	87.88	89.96

I detta fall ligger också en fast volymberäkning som grundval, nämligen den nybyggnadsvolym och det underhåll, som kräves för att upprätthålla ett normalt byggnadsbestånd. Emellertid ha för de här redovisade åren endast underhållskostnaderna fått följa med i den prisstegring, som ägt rum sedan 1938/39. Däremot har den prisnivå, på vilken avskrivningen bygger, fastlåtts vid det prisläge, som gällde under året före kriget. Detta har skett med hänsyn till att det byggnadsbestånd, på vilket avskrivningarna skall ske, i huvudsak tillkommit före krigsutbrottet. Omfattningen av nybyggnadsverksamheten är för närvarande betydligt minskad och torde bli tämligen begränsad till dess en återgång i kostnaderna inträtt eller en mera definitiv stabilisering ägt rum. Därest en sådan stabilisering sker vid ett högre kostnads-läge än det under åren 1938/39 rådande, måste givetvis även kostnadsberäkningen för amorteringarna senare vidgå en motsvarande höjning.

Ovanstående beräkningar, som grunda sig på det material, som samlats inom lantbruksförbundet, bygga på förutsättningen av ett tidsenligt byggnadsbestånd. Emellertid har härvid ingen hänsyn tagits till alltjämt fortlöpande standardförbättring eller ökad användning av ackordslönesystemet på landsbygden med därav följande kostnadsökningar. Enligt 1940 års byggnadskostnadssakkunniga äro sistnämnda kostnadsökningar ganska betydande.

Grundförbättringar.

Kostnaderna ha beräknats till följande belopp i miljoner kronor:

	1938/39	1939/40	1940/41
	7.54	7.88	8.53

Någon större anledning att räkna med en stagnation i grundförbättringsarbeten på grund av kriget finnes knappast, då propagandan för en utvidgad och intensifierad produktion snarare torde medföra en viss ökning i verksamheten.

Arbetskostnader.

Man torde få räkna med en viss nedgång i arbetareantalet under krigsåren på grund av mobiliseringsåtgärderna. Men nedgången i numerär har sannolikt tillfullo ersatts med förlängd arbetstid för de hemmavarande (speciellt familjens egen arbetskraft.) De totala arbetskostnaderna, med vilka

lantbruksförbundet räknat, torde därför ur denna synpunkt kunna försvaras.

Det bör i detta samband påpekas, att lantbruksförbundet i sin index räknar med en genomsnittlig total lönesumma på 700 miljoner kronor under kalenderåren 1935—1937. Denna är emellertid beräknad på löneförhållandena avtalsåren 1935/36—1937/38, och på grund av den kontinuerliga lönestegring, som skett, kommer därför denna summa att uppgå till ett högre belopp än det, som verkligen motsvarar kalenderåren 1935—1937. En justering med hänsyn härtill sänker basårens arbetskostnader från 700 till 675 miljoner kronor. En dylik justering är här vidtagen och därigenom sänkas arbetskostnaderna åren 1938/39—1940/41 med respektive 29, 33 och 36 miljoner kronor.

Det är sannolikt att de sista årens mekanisering inom jordbruket medfört en viss nedgång i totala arbetarantalet, trots den inskränkning av arbetstiden, som genomfördes för några år sedan. Detta framgår av en särskild av amanuens L. Juréen inom livsmedelskommissionen verkställd utredning. I avvaktan på en undersökning, som kommer att utföras av socialstyrelsen på grundval av det material, som inhämtats för dess lönestatistik, har tills vidare räknats med en nedgång av 1 procent per år räknat från produktionsåret 1938/39.

De sålunda beräknade arbetskostnaderna uppgå till följande belopp räknat i miljoner kronor:

1938/39	1939/40	1940/41
791.71	875.02	964.06

Kapitalkostnader.

Någon tillgänglig statistik för att bedöma det i jordbruket investerade kapitalets storleksförändring under de sista åren finnes ej och man är därför nödsakad utgå från förutsättningen av en oförändrad kapitalinvestering. Vid bedömandet av siffrorna får dock icke förbises, att bl. a. de sista årens mekanisering av jordbruket medfört en betydande investeringsökning. Vid en vanlig indexberäkning böra dylika förändringar ej tagas i betraktande, men då, som här skett, inkomsterna beräknats på föränderliga kvantiteter borde hänsyn även tagas till kapitalförändringarna.

Enligt beräkningarna bli räntekostnaderna med oförändrad kapitalvolym följande:

	1938/39	1939/40	1940/41
Miljoner kronor.....	202.30	213.48	220.65

Jordbrukets kostnader, sammandrag.

	1938/39	1939/40	1940/41
Köpgödsel.....	66.44	76.54	83.00 ¹
Köpfodermedel.....	105.17	103.41	80.75 ¹
Maskiner och redskap.....	72.81	83.20	93.84
Traktorkostnader.....	18.07	25.45	32.07
Diverse kostnader.....	73.93	94.34	117.20
Byggnader.....	84.42	87.88	89.96
Grundförbättringar.....	7.54	7.88	8.53
Arbetskostnader.....	791.71	875.02	964.06
Kapitalkostnader.....	202.30	213.48	220.65
Summa	1,422.39	1,567.23	1,686.06 ²
	100.0	110.2	118.5

¹ I dessa båda fall räknas marspriserna gälla för resten av produktionsåret; i övriga fall ingå i stor utsträckning endast februaripriser.

² Nedsummeringen gör 1,690.06 miljoner kronor men har minskats med 4.0 milj. kronor, utgörande rabatt å utsäde (se härom i texten).

Sammandrag av inkomster och kostnader.

	1938/39	1939/40	1940/41
Inkomster. alt. I miljoner kronor....	1,312.4	1,499.9	1,574.7
index	100.0	114.3	120.0
alt. II miljoner kronor....	1,312.4	1,509.9	1,589.2
index	100.0	115.0	121.1
Kostnader, miljoner kronor.....	1,422.39	1,567.23	1,686.06
index	100.0	110.2	118.5

Bilaga 2.

Till statens livsmedelskommission.

Delegationen för utredning av förändringarna i jordbrukets inkomst- och utgiftsvolymer får härmed till statens livsmedelskommission överlämna en P. M. rörande jordbrukets inkomster och utgifter. P. M. i fråga har utarbetats i samråd mellan livsmedelskommissionens utredningsbyrå och Sveriges lantbruksförbund. Vid utredningsarbetet har kontakt upprätthållits med Kooperativa förbundet och Landsorganisationen. Arbetet har i huvudsak bedrivits så, att livsmedelskommissionens utredningsbyrå verkställt detaljberäkningarna rörande inkomstsidan, medan lantbruksförbundet i huvudsak verkställt beräkningarna över utgifternas förändringar. Delegationen får i fråga om principerna för det utförda räknearbetet hänvisa till den förut nämnda bifogade P. M.

Härutöver önskar delegationen i korthet framhålla följande.

Undersökningar över utvecklingstendenserna för jordbrukets inkomster och kostnader bli med nödvändighet på grund av det statistiska materialets ofullständighet på några områden behäftade med vissa osäkerhetsmarginaler. Detta omdöme har alltjämt generell giltighet, även om särskilt under senare tid osäkerhetsmarginalerna avsevärt reducerats i samband med den utökade statistiska kartläggning, som äger rum vid de statliga regleringsåtgärdernas successiva utbyggande. Trots utvidgningen av det statistiska materialet och ökningen av dettas tillförlitlighetsgrad måste alltjämt inkomst- och kostnadsberäkningarna på vissa områden fotas på sannolika antaganden och uppskattningar.

Vid beräkningarna över inkomstvolymerna har delegationen eftersträvat att i största möjliga utsträckning fixera de verkliga avsalu- och förbrukningskvantiteterna för de tre undersökningsåren (produktionsåren $\frac{1}{9}$ 1938— $\frac{31}{8}$ 1939, 1939/40 och 1940/41). För animalieproduktionens vidkommande ha för de av produktionsåret 1940/41 återstående månaderna vissa i P. M. närmare specificerade antaganden om utvecklingen gjorts. Osäkerhetsmarginalerna i dessa antaganden torde emellertid icke vara av sådan storleksordning, att det allmänna resultatet av utredningen härigenom kan komma att i någon större utsträckning förändras. Såsom prissiffror för tiden efter den 1 april 1941 ha på sådana jordbruksprodukter, ifråga om vilkas prisbildning regleringsorganen under året medgivit en viss rörelsefrihet, de senast tillgängliga noteringarna använts. Innebörden härav är sålunda, att senast tillgängliga noteringar antagits komma att gälla även för återstoden av innevarande produktionsår.

Då det gällt att vinna ett möjligast tillförlitligt mått på jordbrukets kostnadsutveckling har delegationen gått fram på två olika vägar för skilda slag av kostnadselement. För sådana kostnader, där detta överhuvud med nuvarande statistiska resurser visat sig möjligt, har ett försök gjorts att beräkna jordbrukets totala utgiftssummor för de ifrågavarande jämförelseåren. Detta gäller i främsta rummet om de rörliga produktionsmedlen: köpgödsel och köpfodermedel. För dessa förbrukningsvaror ha de verkliga inköpta kvantiteterna för resp. produktionsår beräknats och multiplicerats med resp. årspriser. Även för traktorkostnaderna har på sätt närmare framgå av bilagda

promemoria årliga utgiftssummor kunnat beräknas, vilka nära torde ansluta sig till jordbrukets faktiska kostnadsutbetalningar för detta ändamål. Ifråga om övriga poster, vilka i årskalkyler av den art, det här gäller, i största utsträckning måste redovisas i form av beräknade, från ett år till ett annat relativt litet föränderliga normalkostnader, ha något varierande tillvägagångssätt praktiserats. För posten byggnader har beräkningen skett på följande sätt: Som mått på det årliga nybyggnadsbehovet har efter krigsutbrottet tagits den beräknade utgiftssumman för produktionsåret 1938/39, vilken därefter bibehållits som en konstant; endast underhållskostnadernas värdesumma har antagits stiga under jämförelseåren i relation till uppgången i byggnadskostnaderna. Ifråga om posten maskiner och redskap däremot har på i promemorian anförda grunder med användande av Lantbruksförbundets prisindex för maskiner och redskap de årliga kostnadssummorna erhållits genom att beräkna årskostnaden för en genomsnittlig, oförändrad inköpsvolym samt underhållskostnaden för ett genomsnittligt maskinbestånd.

För arbetskraftsvolymen har på grundval av statistiskt material, som redovisas i en särskild bilaga en årlig reduktion med en procent verkställt för tiden efter produktionsåret 1938/39. Detta reduktionstal för arbetskraftsanvändningen är att betrakta som preliminärt. På delegationens begäran kommer Kungl. socialstyrelsen att på grundval av inom styrelsen tillgängligt statistiskt material företaga en undersökning om nu berörda förhållanden. Vid bedömandet av de beräknade utgifterna bör vidare beaktas, att arbetskostnaderna nu liksom tidigare innefatta ersättning åt jordbrukaren och dennes familj för utfört arbete efter samma normer, som lönerna för anställd arbetskraft jämte visst tillägg som ersättning för jordbrukarens funktion som driftsledare. För återstående poster, nämligen grundförbättringar, kapitalkostnader och diverse kostnader har beräkningen skett med utgångspunkt från fasta kvantiteter, på sätt närmare framgår av den bilagda promemorian.

Såsom redan i fjol vid framläggandet av lantbruksförbundets nya prisindex framhölls, kunna de absoluta talen för inkomsterna och kostnaderna av olika skäl icke sägas vara kommensurabla. Utgiftssidan är bl. a. fullständigare genomarbetad än inkomstsidan. Jämförelserna mellan inkomst- och kostnadsutvecklingen bör därför liksom tidigare grundas på indextalen för dels jordbrukets kostnader, dels jordbrukets inkomster. Nedan anföras dessa indextal med produktionsåret 1938/39 såsom bas.

	1938/39	1939/40	1940/41
Inkomster, miljoner kronor.....	1,312.4	1,499.9	1,574.7
index	100.0	114.3	120.0
Kostnader, miljoner kronor.....	1,422.4	1,567.2	1,686.1
index.....	100.0	110.2	118.5

Enligt denna sammanställning har inkomststegringen efter krigsutbrottet fram t. o. m. produktionsåret 1940/41 procentuellt blivit något större än ökningen i produktionskostnaderna under samma tid. I inkomstberäkningen har därvid *icke* inräknats den kapitalrealisation, som de onormala nedslaktningarna av storboskap i viss mån kunna sägas innebära. Beräkningen har tillgått så att slaktvolymen för storboskap under produktionsåret 1938/39 betraktats som en konstant, vilken fått representera storboskapsslakten för de båda följande produktionsåren. Begagnar man i stället de faktiska slaktvolymerna för storboskapen erhålles som totalindex för inkomsterna följande serie:

	1938/39	1939/40	1940/41
Inkomster, miljoner kronor.....	1,312.4	1,509.9	1,589.2
index.....	100.0	115.0	121.1

Det bör i detta sammanhang framhållas, att jordbruket i dess helhet innevarande produktionsår fått sina produktionsbetingelser försvagade i viss utsträckning, ehuru detta icke indexmässigt låter sig fastställas. Sålunda har otvivelaktigt det kvarvarande kreatursbeståndet på många håll undergått en försämring genom underutfodring. Möjligen kan också jordens produktivitet tänkas komma att så småningom undergå en minskning på grund av minskad gödsling. Vidare kommer den normala lagerbehållningen inom jordbruket ifråga om kraftfoder och andra foderslag under innevarande produktionsår med all sannolikhet att uttömmas. Det är bland annat mot bakgrunden av nu anförda företeelser man har att bedöma den relativt väl hävdade animalieproduktionen under vinter- och vårmånaderna.

För att något belysa betydelsen av att man på sätt här skett räknar med föränderliga kvantiteter i stället för att framräkna en ren prisindex med fast bas i fråga om kvantiteterna för såväl produkter som produktionsmedel, önskar delegationen här nämna ett par siffror. Om en prisindex skulle uppgjorts för produkterna med kvantiteterna för produktionsåret 1938/39 såsom bas, skulle prisindextalet för produktionsåret 1940/41 ha stigit till 144.1. En motsvarande beräkning för produktionsmedlen (sålunda med kvantiteterna 1938/39 såsom bas) skulle — med bortseende från fodermedels- och utsädesrabatterna — ha givit ett prisindextal för 1940/41 av 125.0. Att beräkningar över de verkliga inkomstvolymerna innevarande produktionsår inverka kraftigt sänkande på inkomstindex, medan förändringarna i fråga om jordbrukets kostnader bli betydligt mindre framträdande, framgår direkt av en jämförelse mellan de nyss anförda prisindextalerna och de ovan i tabellform sammanställda indextalerna över inkomst- och kostnadsvolymerens förändringar.

Delegationen önskar framhålla, att det här gjorda försöket till en beräkning av förändringarna i jordbrukets inkomst- och kostnadsvolymer efter krigsutbrottet icke kan läggas till grund för några uttalanden om jordbruksdriftens lönsamhet överhuvud taget. Beräkningarna ge endast ett mått på de ungefärliga förändringarna i lönsamhetsgraden för det svenska jordbruket taget som en helhet under tiden efter krigsutbrottet. Ej heller kunna de framlagda beräkningarna sägas ge ett mått på jordbrukarnas totala inkomstsituation och ekonomiska läge i och för sig. För ett bedömande av jordbrukarbefolkningens nuvarande inkomster tarvas bland annat att hänsyn även tas till vissa andra betydelsefulla inkomstkällor. Det bör sålunda observeras att ingen hänsyn tagits till jordbrukarnas inkomster av försålda skogsprodukter. Icke heller jordbrukarnas inkomster av trädgårdsskötsel samt av körslor för andra ändamål än jordbruksdriften ha medtagits. Vissa andra smärre inkomstposter saknas ävenledes.

Till delegationen har bland annat överlämnats en motion nr 99 i riksdagens andra kammare, vari begärts, att genom Kungl. Maj:ts försorg en redovisning skulle lämnas över huru de av Sveriges lantbruksförbund verkställda förhandsberäkningarna över 1940 års dåliga skördeutfall och dettas inverkan på jordbrukets produktionsvolym gestalta sig i jämförelse med det säkrare mått på produktionsutfallet, som nu kan vinnas. Delegationen får i anledning av denna begäran framhålla följande. Enligt lantbruksförbundets prognos, vilken givetvis vid den tidpunkt, då den framlades, måste arbeta med betydande osäkerhetsmarginaler, beräknades i jämförelse med regleringsåret 1938/39 för jordbruket uppstå ett nettoinkomstbortfall av c:a 190 miljoner kronor (avsett att i större eller mindre utsträckning täckas genom statliga åtgärder). Detta inkomstbortfall beräknades av Lantbruksförbundet komma att till ett belopp av inemot 100 miljoner kronor täckas genom det s. k. mejerikostnadsbidraget samt genom de prisförhöjningar, som skett eller beräknades ske under tiden närmast före och på grund av den mellan Kungl.

Maj:t och jordbrukets riksorganisationer sistlidna höst träffade särskilda prisöverenskommelsen. Av Lantbruksförbundet förutsattes vidare enligt en preliminär förhandsuppskattning inemot 30 miljoner kronor ytterligare skola komma att tillföras jordbruket i form av rabatter på vissa fodermedel och utsäde. Genom prishöjningar och olika slags subventioner åt jordbruket beräknades sålunda det förhandskalkylerade nettointkomstbortfallet skola täckas intill ett belopp av inemot 130 miljoner kronor. Jordbrukets andel av det dåliga skördeutfallets samhällsekonomiska belastning förutsattes sålunda av Lantbruksförbundet komma att bli c:a 60 miljoner kronor, d. v. s. omkring $\frac{1}{3}$ av det förut nämnda totalbeloppet på 190 miljoner kronor.

Av det material, som delegationen här ovan framlagt, synes framgå, att jordbruket i dess helhet, såsom förut sagts, efter krigsutbrottet genom inträdda prisförhöjningar kompenserats för de ökade produktionskostnaderna. Den slutsatsen synes även grundad, att jordbruket taget som en helhet icke behövt bära någon andel av skörde- och produktionsminskningen, givetvis i den mån denna tagit sig uttryck i försäljningarna och de gjorda antagandena rörande återstoden av produktionsåret visa sig hållbara.

Skiljaktigheterna mellan Lantbruksförbundets prognos från i höstas och de tillförlitligare beräkningar, som nu kunnat verkställas betingas främst därav, dels att vissa priser kommit att ökas något starkare än vad av Lantbruksförbundet förutsattes, dels att produktionsminskningen för vissa produkter, främst mjölk och fläsk, blivit åtskilligt mindre än vad förbundets prognos syntes häntyda på. Det bör emellertid samtidigt framhållas, att Lantbruksförbundet i sin skrivelse räknade med att effekten av den dåliga skörden på jordbrukets samlade produktionsvolym först efter någon tids förlopp skulle göra sig fullt gällande.

Delegationen önskar slutligen erinra om hurusom ett bedömande av jordbrukets inkomst- och utgiftsutveckling i dess helhet för produktionsåret 1940/41 erbjuder större vanskligheter än vanligt med hänsyn till de onormalt stora variationerna i skördeutfallet mellan olika landsdelar o. s. v. Innebörden av slutsatsen, att jordbruket i dess helhet erhållit full kompensation är sålunda den, att vissa jordbrukare med förhållandevis normal skörd åtnjtit relativt stora nettointkomsttillskott i jämförelse med förkrigstiden, medan andra jordbrukare, trots vidtagna speciella subventionsåtgärder, otvivelaktigt fått vidkännas rätt avsevärda reduktioner i förkrigstidens nettointkomster. Det bör i detta sammanhang även betonas, att det med hänsyn till den begränsade tid, som stått till förfogande, ej varit möjligt för delegationen att verkställa beräkningar, ägnade att belysa inkomst- och kostnadsutvecklingen i olika landsändar samt för skilda storleksgrupper av jordbruk. En närmare undersökning av dessa olikartade utvecklingstendenser med avseende på nettointkomsterna för olika jordbrukarkategorier har även mött svårigheten, att ett tillräckligt omfattande statistiskt material ej förelegat. Delegationen har den bestämda uppfattningen, att en undersökning av antydd art skulle vara av synnerligt värde såsom ett hjälpmedel att till nästföljande år säkrare bedöma verkningarna av de statliga regleringsåtgärderna på jordbrukets område.»

Bilaga 3.

P. M.

**angående den inverkan på levnadskostnadsindex förändringen av
de egentliga producentpriserna på jordbruksprodukter haft
sedan krigsutbrottet.**

För att utröna hur mycket av levnadskostnadsstegringen sedan krigsutbrottet, som är att hänföra till ökade *producentpriser* på jordbruksprodukter har vissa beräkningar verkställt, varvid eftersträfvats att såvitt möjligt uppnå jämförbarhet med de av socialstyrelsen på grundval av detaljpriserna verkställda indexberäkningarna.

I efterföljande tabell 1 har företagits en beräkning av den totala kostnadsstegringen, som är en följd av producentprisernas höjning å olika i livsmedelsindex ingående jordbruksprodukter från juni 1939 till och med mars 1941. Vad de anförda priserna beträffar, äro dessa i flertalet fall verkliga producentpriser. Förädlings- och distributionskostnaderna äro sålunda frändragna marknadspriserna. Dock har, för erhållande av överensstämmelse med socialstyrelsens beräkningar, vissa avvikelser därifrån skett. Så är förhållandet för mjölk, smör, ost, ägg samt vete och råg.

Tab. 1. Producentprisstegringens totalvärde i livsmedelsbudgeten.

I socialstyrelsens livsmedelsindex ingående varuslag	Kvantitet	Pris i kronor pr kg		Prisdifferens i kronor	
		Juni 1939	mars 1941	pr kg	total
Mjölk.....	1,043.3 lit.	0.1669	0.2020	0.0351	36.62
Smör.....	32.5 kg	2.7750	3.7250	0.9500	30.88
Ost.....	22.4 »	1.2560	1.7000	0.4440	9.95
Ägg.....	41.5 »	1.5720	2.6420	1.0700	44.41
Potatis.....	350.3 »	0.0590	0.0797	0.0207	7.25
Ärter.....	13.6 »	0.1950	0.5200	0.3250	4.42
Vete (kärnmjöl).....	163.2 kg				
Råg (rågsikt).....	47.6 »				
Havre (havregryn).....	31.6 »				
Råg (spis- o. knäckebröd).....	34.8 »				
» (sötlimpa).....	42.3 »				
» (grovbröd).....	31.2 »				
Vete (skorpor ord.).....	10.1 »				
» (mjukt matbröd).....	10.0 »				
» (mjukt kaffebröd).....	28.0 »				
Nötkött, färskt.....	25.8 kg	1.100	1.680	0.580	14.96
Kalvkött, stek.....	20.0 »	1.543	2.303	0.760	15.20
Malet nötkött.....	20.2 »	1.100	1.680	0.580	11.72
Fläsk, färskt sidfläsk.....	43.7 »				
» salt.....	13.5 »				
Fläskkorv, 25.7 kg; motsvarar i fläsk c:a 20 % tillägg å kött och fläsk.....	11.2 »	1.260	1.840	0.580	39.67
Socker (bit) 130.0 kg; motsvarar i betor c:a	785 »	0.0270	0.0310	0.0040	3.14
Margarinaccis å 35.8 kg margarin.....		0.6000	1.2800	0.6800	24.84
Summa ökning					274.29

Från *mjölkspriset* har sålunda mjölkavgiften icke fråndragits, ej heller ha producent- och mejerikostnadsbidrag tillagts detsamma. Vid beräkning av producentpriset på *smör* juni 1939 har julinoteringen 1939 legat som grund, då därigenom större överensstämmelse erhålles med tiden strax före krigsutbrottet. De utgående prisutjämnings-, producent- och mejerikostnadsbidragen ha ej tillagts smörpriset. För jämförbarhet med socialstyrelsens index borde egentligen jordbrukets producentpriser dessutom ha reducerats för det avdrag (den reduktion) å detaljpriserna, som göres med hänsyn till smör- och margarinrabatterna. Vad *ostpriset* beträffar gäller samma förhållande som för smör med undantag av att junipriset 1939 bygger på samma månads ostnotering.

Äggpriserna ha säsongrensats, vilket ansetts nödvändigt med hänsyn till de starka fluktuationer, som ägt rum under den tid beräkningarna omfatta.

Från *brödspannmålspriserna* har förmalningersättningen (6.35 kronor) fråndragits, då denna ej påverkar mjölpriserna. Vad pris- och kvantitetsberäkningarna beträffar, hänvisas till bilagorna a och b.

För *kött* och *fläsk* äro beräkningarna mera summariska, då någon detaljerad beräkning ej kunnat verkställas rörande den del av minutpriset på varje särskild köttort, som ingår i producentpriset. Därför har slaktviktsnoteringen lagts som grund och till slutsumman har sedan lagts 20 procent, för att eliminera det fel, som kan uppstå, genom att slaktviktsnoteringen avser priset på hela djur, medan den köttvikt, som ingår i socialstyrelsens beräkningar, huvudsakligen torde avse benfritt kött.

Då margarinaccisen, samtidigt som den tillfört medel till jordbruket, också påverkat detaljhandelspriserna, har den medtagits i beräkningen. För den gäller detsamma som för smöret i juni 1939, nämligen att den under juli samma år utgående accisen lagts till grund.

Den mellan juni 1939—mars 1941 på grund av höjda producentpriser förorsakade livsmedelsfördyringens inverkan på livsmedels- och levnadskostnadsindex, framgår av följande.

Livsmedel och summa levnadskostnader enligt socialstyrelsens beräkningar.

	1935	1 juli 1939	1 april 1941
Livsmedel, värde i kronor	1,192.00	1,369.24	1,824.97
Index	100	114.8	153.1
Summa levnadskostnader, värde i kronor ..	3,434.35	3,726.18	4,802.32
Index	100	108.5	139.8

Livsmedelsindex har enligt ovanstående beräkning ökat med 38.3 enheter (33 %) från 1 juli 1939 till 1 april 1941; samtidigt har levnadskostnadsindex ökat med 31.3 enheter (29 %).

Den i tabell 1 sedan 1 juli 1939 konstaterade ökningen av livsmedelskostnaderna på grund av höjda producentpriser, 274.29 kronor, motsvarar 23.0 enheter i livsmedelsindex, vilket innebär att av den totala stegringen (38.3 enheter) 15.3 enheter eller 40 procent faller dels på kostnader för förädling och distribution (transporter, handelskostnader) av jordbruksprodukter, dels på livsmedel, som äro importvaror eller eljest ej härstamma från det inhemska jordbruket. Ävenså kan en icke obetydlig del hänföras till omsättningsskatten.

Till levnadskostnadsindex stegring medverkar livsmedlen med 13.3 enheter (42 %) men av detta orsakas endast 8.0 enheter (26 %) av höjda producentpriser på jordbruksprodukter.

Jordbruksprodukternas andel i ökningen av levnadskostnadsindex kommer säkerligen att stiga, om man även inräknar de särskilda bidrag, som i ovanstående beräkning förbigåtts, nämligen prisutjämnings-, producent- och mejerikostnadsbidrag samt förmalningsersättning — huru mycket har för närvarande icke kunnat undersökas. I levnadskostnadsindex ingå dessa ökningar emellertid icke under gruppen livsmedel utan i skatterna.

Bilaga a.

Vid förmalning utvinnes:

Ur 100 kg vete c:a 70 kg kärnmjöl, 30 kg kli och eftermjöl
 » » » råg » 75 » rågsikt, 25 » » » »
 » » » havre » 50 » havregryn, 40 » » 10 kg vatten

Rågbröd:	Olika brödsorters sammansättning kg mjöl/kg bröd	Procentuell sammansättning	
		1939	1941
Sötlimpor	0.670	50 % rågsikt	25 % rågsikt
		50 % vetemjöl	75 % vetemjöl
Grovlimpor	0.700	100 % rågsikt	25 % rågsikt
			75 % vetemjöl

Vetebröd:

Mjukt matbröd	0.760	100 % vete	100 % vete
» kaffebröd	0.650	100 % »	100 % »
skorpor	0.950	100 % »	100 % »

Med stöd av ovanstående uppgifter omräknas de mjöl-, bröd- och grynkvantiteter, som ingå i livsmedelsbudgeten, till vete, råg och havre.

Vetemjöl:	1939 kg	1941 kg
163.2 kg kärnmjöl.....	163.2	163.2
42.3 » sötlimpa = 28.4 kg mjöl; därav vetemjöl	14.2	21.3
34.8 » grovbröd = 24.4 » » ; »	—	18.3
10.0 » mjukt matbröd	7.6	7.6
28.0 » kaffebröd	18.2	18.2
10.1 » skorpor	9.6	9.6
	212.8	238.2

Rågsikt:

	kg	kg
47.6 kg rågsikt	47.6	47.6
42.3 » sötlimpa = 28.4 kg mjöl; därav rågsikt.....	14.2	7.1
34.8 » grovbröd = 24.4 » » ; »	24.4	6.1
	86.2	60.8

Havregryn:

	kg	kg
31.6 kg havregryn	31.6	31.6

Bilaga b.

Beräkning av spannmålspris med hänsynstagande till mjöl- och klivärden.

Vete.

$$\begin{array}{rcl}
 \text{Juni 1939:} & \text{Av 100 kg vete erhålles:} & 70 \text{ kg mjöl } \text{å } 0.43 \text{ kronor} = 30.10 \\
 & & 30 \text{ » kli } \text{å } 0.123 \text{ » } = 3.69 \\
 & & \hline
 & & \text{Summa kronor } 33.79.
 \end{array}$$

Mjölets värde i % av totalvärdet = 89.1; Av spannmålspriset, 17.94 kronor/deciton, faller alltså 89.1 % (=15.98 kronor) på mjölutvinningen och »spannmålspriset per kg mjöl» blir då $\frac{15.98}{70} = 0.2283$ kronor.

$$\begin{array}{rcl}
 \text{Mars 1941:} & 70 \times 0.45 = 31.50 = 86.4 \% & 0.864 \times 20.65 : 70 = 0.2549. \\
 & 30 \times 0.165 = 4.95. & \\
 & \hline
 & 36.45. &
 \end{array}$$

Råg.

$$\begin{array}{rcl}
 \text{Juni 1939:} & 75 \times 0.36 = 27.00 = 89.8 \% & 0.898 \times 16.94 : 75 = 0.2028. \\
 & 25 \times 0.123 = 3.08. & \\
 & \hline
 & 30.08. &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl}
 \text{Mars 1941:} & 75 \times 0.40 = 30.00 = 87.9 \% & 0.879 \times 20.65 : 75 = 0.2420. \\
 & 25 \times 0.165 = 4.13. & \\
 & \hline
 & 34.13. &
 \end{array}$$

Havre.

$$\begin{array}{rcl}
 \text{Juni 1939:} & 50 \times 0.43 = 21.50 = 81.4 \% & 0.814 \times 12.89 : 50 = 0.2098. \\
 & 40 \times 0.123 = 4.92. & \\
 & \hline
 & 26.42. &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl}
 \text{Mars 1941:} & 50 \times 0.65 = 32.50 = 83.1 \% & 0.831 \times 24.00 : 50 = 0.3989. \\
 & 40 \times 0.165 = 6.60. & \\
 & \hline
 & 39.10. &
 \end{array}$$

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyrsindex för livsm.p. i hush.-budgeten (1914 = 100)	Av jordbruksutr. beräknat index för nedanstående i hushållsbudg. ingående livsmedel ¹					Kommerskollegii index för (1935 = 100)					Jordbruksnämndens produktprisindex för viktigare jordbruksprodukter
		Inhemska jordbruksprodukter				Samtl. svenska jordbruksprod. (23 varuslag)	Samtl. matvaror (34 varuslag)	animaliska livsmedel	vegetabiliska livsmedel	fodermedel	Göd-selmedel	
		Mejeri-produkter (smör, mjölk, ost)	Mjöl och gryn (vetem., rågsikt, havregr.)	Bröd (6 sorter)	Kött och fläsk (5 sorter)							
1925—29..	157	100	100	100	100	100	100	119	138	121	120	100
1930.....	140	89	86	94	95	88	88	102	105	82	111	82.9
1931.....	129	86	83	92	79	82	82	89	100	79	107	74.3
1932.....	125	80	79	91	73	78	79	84	102	83	103	68.7
1933.....	121	80	77	89	69	75	76	81	99	76	105	66.1
1934.....	122	87	75	88	70	78	78	92	99	91	99	71.8
1935.....	128	86	81	87	84	82	83	100	100	100	100	81.4
1936.....	133	88	83	88	92	86	86	104	103	105	102	85.9
1937.....	137	94	88	92	92	89	89	108	114	117	102	91.9
1938.....	143	98	92	94	99	93	92	113	113	112	105	95.2
1939.....	147	103	92	96	105	96	96	120	110	114	106	99.9
1940.....	165	114	98	111	115	109	111	140	128	148	135	119.6
1939												
januari ...	145	102	90	94	104	95	94	121	106	108	102	100.8
februari ..	—							118	107	107	103	98.1
mars	—							118	106	105	104	99.7
april	146							117	107	105	104	100.4
maj	—							115	108	106	104	98.2
juni	—	105	92	97	105	97	96	114	108	108	104	95.6
juli	147							116	108	108	102	96.8
augusti ...	—							121	106	109	102	97.8
september ..	—							123	110	123	108	100.0
oktober ...	150							125	113	127	108	103.0
november ..	—	106	95	99	106	99	99	127	118	129	117	104.8
december .	—							128	118	130	119	108.2
1940												
januari ...	154	108	96	106	107	102	102	130	121	133	124	107.1
februari ..	—							130	121	136	132	109.7
mars	—							130	120	137	135	112.7
april	163	111	96	108	110	107	109	129	122	141	135	116.0
maj	—							133	123	142	135	117.4
juni	—							134	124	144	135	115.8
juli	170	113	99	111	117	109	110	137	126	145	135	118.6
augusti ...	—							138	130	151	135	118.6
september ..	—							144	133	157	136	122.0
oktober ..	172	125	101	117	127	116	121	150	137	162	136	127.1
november ..	—							155	139	162	140	130.3
december .	—							164	140	163	144	136.9
1941												
januari ...	180	133	101	119	142	127	131	166	140	161	144	135.6
februari ..	—							167	140	161	144	136.4
Mars.....	—							173	141	161	143	140.1

¹ Ingen hänsyn har vid beräkningarna tagits till ransonering eller matfettssrabbatt.

Tab. 2 a. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Kons.- mjölk	Prod.- mjölk	Kor kl.	Kor kl. III	Tju- rar kl. I	Svin kl. I	Ägg	Svenskt vete	Pota- tis	Vit foder- havre	Majs	Jord- nöts- kakor
1925—29.....	22	10.9	64	40	68	110	158	22.66	10.10	15.47	17.14	20.80
1930.....	21	8.1	58	36	66	95	125	18.43	7.27	9.93	12.03	14.28
1931.....	21	6.8	48	29	50	59	105	19.11	8.55	10.67	8.65	13.34
1932.....	20	6.1	38	23	36	61	96	17.40	7.67	10.48	9.92	15.63
1933.....	20	6.9	35	21	35	59	90	17.28	6.03	9.52	9.09	14.41
1934.....	21	8.3	46	30	48	56	99	16.97	6.02	11.83	13.01	15.21
1935.....	21	8.9	57	38	61	83	114	16.69	8.28	12.15	15.51	17.44
1936.....	22	9.6	59	39	62	89	127	17.01	8.53	12.77	15.93	19.08
1937.....	23	10.4	56	39	62	91	138	19.60	9.02	15.58	16.33	19.69
1938.....	24	10.9	58	41	63	101	136	18.85	8.66	13.62	16.83	19.60
1939.....	25	11.6	66	48	70	100	138	17.99	9.03	13.03	18.61	21.23
1940.....	27	13.9	72	50	75	117	163	23.30	13.67	20.41	18.50	24.00
1939 januari	25	12.3	63	44	67	109	142	17.20	8.41	11.51	18.04	20.49
februari ...	25	12.0	62	45	67	103	118	17.39	8.15	11.57	18.26	20.33
mars	25	12.0	62	45	67	99	113	17.46	7.98	11.25	18.22	19.96
april	25	11.4	64	47	69	98	113	17.59	7.85	11.20	18.26	19.85
maj	25	10.8	64	47	69	95	111	17.74	8.33	11.44	18.70	19.99
juni	25	10.2	63	46	68	94	114	—	8.40	12.20	18.66	20.00
juli.....	25	10.6	66	48	70	98	120	—	14.93	—	18.13	21.18
augusti	25	11.8	68	51	72	99	135	16.72	8.77	—	17.88	21.19
september .	25	11.9	72	54	78	101	148	17.12	8.17	13.86	19.32	21.97
oktober....	25	12.2	69	51	74	101	181	18.73	8.60	15.17	20.65	24.00
november..	25	13.0	66	47	71	101	195	19.93	9.03	15.91	—	24.00
december ..	26	13.1	67	45	71	103	163	20.04	9.68	16.17	—	24.00
1940 januari	26	13.0	68	47	72	102	150	20.12	11.69	16.26	18.50	24.00
februari ...	26	13.0	69	49	74	102	155	20.42	15.13	17.02	18.50	24.00
mars	26	13.0	68	48	72	102	160	20.63	16.02	17.72	18.50	24.00
april	27	13.0	69	49	73	104	136	21.08	17.02	18.72	18.50	24.00
maj	27	13.0	74	55	78	107	130	21.41	17.25	19.65	18.50	24.00
juni	27	13.0	75	56	79	111	133	—	14.55	—	18.50	24.00
juli.....	27	14.1	71	53	76	114	136	—	16.19	—	18.50	—
augusti	27	14.1	70	49	75	118	149	24.25	13.30	—	18.50	—
september .	28	14.1	71	48	74	129	184	25.02	10.29	23.27	18.50	—
oktober....	28	14.7	71	48	74	138	224	26.08	10.52	24.01	18.50	—
november .	30	15.4	73	48	76	136	210	*27.00	11.00	*23.50	18.50	—
december ..	30	16.4	80	52	81	135	190	27.00	11.13	23.50	18.50	—
1941 januari	30	16.4	84	55	87	135	200	27.00	12.54	23.50	18.50	—
februari ...	30	16.4	91	61	94	135	218	*25.00	12.96	23.50	18.50	—
mars	30	16.4	100	70	104	138	230	25.00	11.37	*21.50	18.50	—
april	30	16.4	110	80	114	144	178	25.00	10.66	21.50	18.50	—

¹ Av staten fastställda maximipris fr. o. m. den 30 sept. 1939. — ² Av staten fastställt maximipris fr. o. m. den 5 jan. 1940. — ³ Av staten fr. o. m. den 16 okt. 1940 fastställda priser vid frivillig försäljning till svenska spannmålsaktiebolaget för brödsäd före den 1 febr. och för fodersäd före den 1 mars 1941. — ⁴ Inlösningspris fr. o. m. den 1 febr. resp. 1 mars 1941.

Tab. 2 b. Priserna å nedanstående varuslag i % av års- resp. månadsmedelpriserna 1925—1929.

År och månad	Kons.- mjölk	Prod.- mjölk	Kor kl. I	Kor kl. III	Tju- rar kl. I	Svin kl. I	Ägg	Svenskt vete	Pota- tis	Vit foder- havre	Majs	Jord- nöts- kakor
1925—29	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1930	95	74	91	90	97	86	79	81	72	64	70	69
1931	95	62	75	73	74	54	66	84	85	69	50	64
1932	91	56	59	58	53	55	61	77	76	68	58	75
1933	91	63	55	53	51	54	57	76	60	62	53	69
1934	95	76	72	75	71	51	63	75	60	76	76	73
1935	95	82	89	95	90	75	72	74	82	79	90	84
1936	100	88	92	98	91	81	80	75	84	83	93	92
1937	105	95	88	98	91	83	87	86	89	101	95	95
1938	109	100	91	103	93	92	86	83	86	88	98	94
1939	114	106	103	120	103	91	87	79	89	84	109	102
1940	123	128	113	125	110	106	103	103	135	132	108	115
1939 januari ..	109	115	98	116	99	104	74	73	87	76	102	94
februari ..	114	103	98	118	99	101	75	73	80	75	102	93
mars	114	108	100	115	100	97	92	74	74	72	103	94
april	114	111	100	118	101	93	107	74	72	70	104	96
maj	114	108	98	115	101	86	98	73	82	69	106	98
juni	114	100	97	112	99	80	100	—	85	74	107	100
juli	114	104	100	114	99	84	103	—	94	—	105	105
augusti ..	114	104	101	121	101	85	97	77	80	—	104	103
september	114	102	109	132	113	89	92	83	96	94	117	106
oktober ..	114	106	106	131	109	91	91	92	106	108	127	116
november	114	113	105	124	106	94	78	96	113	113	—	116
december	118	121	110	122	108	96	70	95	117	116	—	116
1940 januari ..	113	121	106	124	106	97	79	85	121	107	105	110
februari ..	118	112	110	129	109	100	99	85	149	110	104	110
mars	118	117	110	123	107	100	130	87	149	113	105	114
april	123	126	108	123	107	99	128	89	157	116	105	116
maj	123	130	114	134	115	96	115	88	169	118	105	118
juni	123	127	115	137	114	95	117	—	147	—	106	120
juli	123	138	108	126	107	98	117	—	102	—	107	—
augusti ..	123	129	104	117	106	102	107	112	121	—	108	—
september	127	121	108	117	107	113	114	122	121	158	112	—
oktober ..	127	128	109	123	109	124	113	128	130	170	114	—
november	136	134	116	126	113	126	84	130	138	166	113	—
december	136	152	131	141	123	126	82	128	135	168	112	—
1941 januari ..	130	153	131	145	128	129	105	114	130	155	105	—
februari ..	136	141	144	161	138	132	139	105	128	152	104	—
mars	136	148	161	179	155	135	187	106	106	137	105	—
april	136	159	172	200	168	137	168	105	98	134	105	—

Tab. 3. Tillverkning och försäljning av mejerismör och ost samt försäljning av mjölk och margarin, i ton.

År och månad	Invägd mjölk	Därav konsumtionsmjölk	Tillverkat mejerismör	Inom landet försålt mejerismör	Tillverkad ost	Inom landet försåld ost	Försålt margarin
1934.....	2,498,377	797,131	62,510	39,431	31,103	30,824	52,831
1935.....	2,550,918	817,357	63,452	43 680	31,669	32,385	55,202
1936.....	2,720,166	848,670	67,168	48,152	37,759	34,498	56,126
1937.....	2,847,222	863,283	73,247	49,099	35,443	36,613	58,810
1938.....	3,032,241	887,595	80,103	51,534	36,524	38,816	58,401
1939.....	3,205,688	907,535	83,735	54,319	43,653	41,406	59,519
1940.....	2,988,933	881,662	80,760	74,002	35,328	37,736	38,925
1939 januari	234,996	79,959	5,947	4,302	3,148	2,718	4,491
februari	221,885	74,199	5,447	3,994	2,976	2,995	4,668
mars	251,816	78,508	6,182	4,585	3,524	3,367	5,478
april	263,381	78,634	6,514	4,394	3,958	3,401	4,847
maj	295,023	80,628	7,447	4,751	4,428	3,498	4,915
juni	314,526	77,018	8,305	5,062	5,050	3,769	6,338
juli.....	306,187	74,350	8,239	4,750	4,221	3,816	3,230
augusti	314,570	72,834	8,422	4,811	4,348	3,997	4,822
september.....	290,890	68,703	7,976	4,715	4,010	4,322	5,310
oktober.....	254,505	76,164	7,053	4,041	2,992	3,928	4,837
november.....	223,500	70,859	6,095	4,355	2,269	3,298	5,509
december	234,409	75,679	6,108	4,559	2,729	2,297	5,074
1940 januari	242,616	72,517	6,427	4,421	3,126	2,414	4,624
februari	226,795	73,482	5,916	4,235	2,667	2,827	4,496
mars	246,581	77,764	6,302	4,834	2,904	2,954	4,815
april	255,093	75,111	6,649	4,511	3,185	3,719	6,145
maj	272,477	76,429	6,900	5,215	3,370	3,148	3,936
juni	296,560	74,438	7,869	6,747	4,242	3,450	780
juli.....	281,275	78,397	7,549	7,581	3,341	3,415	977
augusti	287,455	76,847	7,865	8,251	3,754	3,947	1,075
september.....	257,712	75,254	7,188	8,229	3,460	3,928	975
oktober.....	219,996	81,990	5,998	8,643	2,090	3,795	2,260
november.....	196,861	56,177	5,940	5,759	1,390	2,031	4,231
december	205,512	63,256	6,157	5,576	1,799	2,058	4,611
1941 januari	209,214	57,313	6,255	4,462	1,862	1,832	3,243
februari	191,688	57,304	5,544	4,229	1,620	1,978	3,018
mars	217,258	63,172	6,170	5,915	1,788	2,116	2,981

Tab. 4. Nettoprisutjämningsbidrag¹.

År och månad	Stockholms—Göteborgs distr.			Skåne	Värmland och Dalar-na	Mell. Norr-land	Väster-bot-tens län	Norr-bot-tens län	Hela riket
	Grupp A ₂	Grupp B ₃	Grupp C ₄						
1937 januari	1.47	1.21	1.09	0.69	2.12	2.49		5.76	1.17
februari	1.67	1.39	1.26	0.85	2.45	2.50		6.12	1.34
mars	1.27	1.08	0.91	0.48	2.08	2.39		6.44	0.99
april	1.35	1.06	0.92	0.53	1.94	1.98		5.74	1.01
maj	1.07	0.80	0.67	0.38	1.62	2.20		5.71	0.80
juni	0.67	0.44	0.33	0.22	1.03	2.13		4.90	0.49
juli	0.97	0.71	0.59	0.40	1.72	2.64	3.24	6.96	0.76
augusti	1.05	0.79	0.66	0.52	1.50	4.26	3.72	9.45	0.86
september....	1.48	1.18	1.03	0.80	1.95	3.59	3.68	9.30	1.21
oktober	1.87	1.53	1.37	1.00	2.48	3.96	3.67	12.08	1.51
november....	1.89	1.59	1.45	1.02	2.60	4.18	3.39	7.40	1.58
december	1.96	1.66	1.51	1.11	2.57	4.36	3.52	6.58	1.68
1938 januari	1.23	1.03	0.94	0.70	1.74	4.25	3.69	6.40	1.15
februari	1.27	1.07	0.98	0.71	1.57	3.49	3.62	6.34	1.16
mars	1.02	0.84	0.76	0.49	1.30	3.28	2.87	5.21	0.91
april	1.04	0.86	0.78	0.56	1.25	3.00	2.93	5.02	0.94
maj	0.77	0.57	0.48	0.31	0.88	2.89	2.97	5.04	0.67
juni	0.38	0.22	0.14	0.10	0.52	2.74	2.94	4.83	0.35
juli	0.69	0.45	0.34	0.24	0.92	3.13	3.04	5.44	0.56
augusti	1.00	0.74	0.61	0.48	1.19	3.57	3.15	6.15	0.83
september....	1.53	1.22	1.07	0.93	1.74	3.50	3.34	6.26	1.31
oktober	2.56	2.16	1.97	1.54	2.84	4.36	3.97	8.25	2.15
november....	2.95	2.52	2.31	1.74	3.46	4.88	3.83	7.11	2.48
december	2.69	2.28	2.08	1.68	3.22	4.35	3.35	6.13	2.31
1939 januari	2.55	2.24	2.09	1.72	2.90	4.34	3.77	6.17	2.30
februari	2.26	1.98	1.84	1.46	2.51	4.12	3.63	5.94	2.04
mars	2.27	1.99	1.85	1.51	2.47	3.72	3.55	5.75	2.04
april	1.54	1.32	1.21	1.00	1.70	3.47	3.37	5.36	1.43
maj	0.81	0.65	0.58	0.47	0.86	2.89	3.16	5.09	0.81
juni	0.17	0.07	0.02	—	0.20	2.37	2.81	4.39	0.24
juli	-0.51	-0.64	-0.70	-0.74	-0.49	2.07	2.41	4.21	-0.45
augusti	0.34	0.14	0.04	—	0.33	2.52	2.80	5.33	0.27
september....	1.09	0.82	0.69	0.61	0.94	1.91	2.48	4.72	0.88
oktober	1.33	1.04	0.90	0.65	1.29	3.77	3.77	7.45	1.16
november....	2.32	1.94	1.76	1.29	2.30	4.06	3.89	6.83	1.99
december	2.25	1.88	1.70	1.69	3.09	3.74	3.51	6.76	2.08
1940 januari	2.46	2.12	1.95	1.12	1.95	3.56	3.53	7.37	2.02
februari	2.28	1.95	1.79	1.32	2.31	3.62	3.60	8.54	2.01
mars	2.20	1.88	1.72	1.25	2.30	4.61	4.24	9.85	2.02
april	2.27	1.94	1.78	1.37	2.26	3.46	3.66	6.83	2.01
maj	2.34	2.00	1.84	1.53	2.36	2.46	2.91	5.20	2.00
juni	2.27	1.94	1.78	1.70	2.48	2.56	3.02	5.28	2.00
juli	2.27	2.03	1.91	1.69	2.71	3.95	3.65	6.15	2.14
augusti	2.26	2.02	1.90	1.69	2.64	4.12	3.77	7.84	2.12
september....	2.28	2.04	1.92	1.66	2.47	3.97	3.76	8.35	2.12
oktober	2.31	2.11	2.01	1.63	2.57	3.69	3.70	10.00	2.14
november....	1.17	1.07	1.02	0.85	1.18	2.51	2.84	5.17	1.17
december	1.15	1.05	1.00	0.88	1.18	2.49	2.81	4.51	1.18
1941 januari	1.16	1.06	1.01	0.87	1.21	2.48	2.82	4.34	1.20
februari	1.15	1.05	1.00	0.86	1.26	2.52	2.80	4.41	1.20
mars	1.16	1.06	1.01	0.85	1.21	2.52	2.82	4.51	1.19

¹ Mjölkgiften har varit 1.5 öre januari—mars 1937, 2 öre april—oktober 1937, 1.5 öre november—december 1937, 1 öre januari—april 1938, 1.5 öre maj—juni 1938, 2 öre juli—december 1938, 1 öre januari—juni 1939, 2 öre juli—december 1939, 1.5 öre januari—juni 1940, 0.5 öre juli—september 1940 samt 0.0 öre fr. o. m. oktober 1940. — ² Mälardalarna, Örebro. —

³ Östergöt., N. Kalmar, Gotland. — ⁴ Småland, Blekinge, V. Sverige.

Tab. 5. Import av mjölk, grädde, smör och ost samt import och export av margarin, i ton.

År och månad	Import av mjölk och grädde				Import av na- turligt smör	Import av ost		Margarin	
	konden- serad	torr- mjölk	andra slag			dessert- ost	annan ost	Import	Export
			mjölk	grädde					
1929	.	224	.	36	11	182	459	2,381	133
1930	207	177	36	27	8	183	485	1,895	118
1931	165	172	21	16	18	216	551	1,407	163
1932	65	253	59	1	15	141	333	1,037	295
1933	26	175	191	0.4	33	158	303	934	241
1934	4	24	12	1	2	195	370	648	121
1935	6	59	16	4	608	216	917	11	181
1936	15	173	13	4	188	248	1,352	1	173
1937	26	219	19	4	0.4	311	778	2	146
1938	8	392	20	4	1	338	886	2	189
1939	5	659	25	4	4	419	1,384	55	110
1940	3	132	2	1	561	154	345	.	5
1939 januari	—	56	0.2	0.2	0.2	24	56	0.3	15
februari	1.0	67	0.3	.	0.2	28	146	1.9	13
mars	.	49	4.9	0.7	0.2	36	208	5.6	25
april	.	55	5.9	0.7	0.2	36	139	9.4	10
maj	1.0	53	4.2	0.8	0.3	41	86	6.1	8
juni	0.3	49	3.1	0.6	0.2	32	87	8.2	17
juli	.	49	2.5	0.5	0.3	29	45	10.2	5
augusti	1.0	54	3.7	0.5	0.3	26	90	7.7	9
september	—	48	0.4	0.1	0.3	37	126	3.2	8
oktober	—	79	—	—	0.3	47	92	1.1	.
november	1.0	58	.	0.2	0.5	49	151	.	.
december	1.1	42	—	.	0.4	39	156	0.8	1
1940 januari	—	59	.	.	0.9	15	21	—	—
februari	—	9	.	0.3	1.4	15	37	—	.
mars	.	10	1.5	0.2	1.0	28	14	—	3
april	—	46	0.6	0.4	0.3	18	22	—	.
maj	—	6	—	.	0.3	13	68	.	—
juni	0.6	2	—	.	2.2	12	40	.	—
juli	—	—	—	—	0.2	3	5	.	—
augusti	—	—	—	—	0.2	7	8	—	—
september	0.4	.	—	.	0.1	20	12	—	—
oktober	—	—	—	—	230.2	11	27	—	.
november	—	—	—	—	48.5	12	72	—	—
december	1.6	—	—	—	275.9	3	19	—	.
1941 januari	—	—	—	—	.	6	33	—	174
februari	90.9	—	—	—	.	1	16	—	286
mars	94.7	—	—	—	.	.	13	—	.

Tab. 6. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

År och månad	Fårkött	Hästkött	Nötkött	F l ä s k		
				Totalt	därav färskt	därav annat
1929.....	432	753	177	2,578	164	2,414
1930.....	687	1,058	350	2,263	83	2,180
1931.....	833	932	410	1,386	124	1,262
1932.....	603	353	349	995	180	815
1933.....	650	163	234	1,611	115	1,496
1934.....	656	215	434	1,523	250	1,273
1935.....	934	505	1,356	3,724	2,026	1,698
1936.....	673	964	1,553	3,098	1,219	1,880
1937.....	606	841	1,272	1,717	68	1,649
1938.....	602	791	1,158	2,198	258	1,939
1939.....	602	960	1,428	2,829	727	2,102
1940.....	190	457	58	1 248	36	1 212
1939 januari	56	74	132	433	88	346
februari	60	18	144	165	52	113
mars	131	64	94	205	24	181
april	76	56	108	206	27	180
maj	42	97	80	166	7	159
juni	42	105	59	136	5	131
juli.....	31	104	119	59	29	30
augusti	30	140	153	163	52	111
september	47	67	300	513	253	260
oktober.....	31	77	63	353	176	177
november	34	75	83	240	8	232
december	22	79	93	193	9	184
1940 januari	57	80	7	316	3	313
februari	10	60	.	279	—	279
mars	33	18	—	229	—	229
april	29	153	—	252	—	252
maj	39	39	—	113	—	113
juni	11	15	10	1	—	1
juli.....	10	36	13	1	—	1
augusti	.	37	10	14	—	14
september.....	.	15	.	10	—	10
oktober	.	4	1	.	—	.
november	1	—	—	—	—	—
december	—	—	17	33	33	.
1941 januari	—	—	33	271	182	89
februari	—	—	—	383	380	3
mars	—	—	—	52	52	.

Tab. 7. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Besiktigade hela kroppar				Betäckta sugor	Tjänstbara galtar
	Stor- boskap	K a l v		Svin		
		större	mindre			
1929	237,250	340,171	250,512	956,299	.	.
1930	236,284	384,308	232,192	1,194,106	.	.
1931	221,252	390,634	223,262	1,395,581	.	.
1932	231,413	408,698	226,720	1,323,415	.	.
1933	242,588	416,089	236,485	1,313,452	.	.
1934	250,617	402,872	250,639	1,389,728	255,886	4,681
1935	269,039	410,743	285,198	1,240,433	264,271	4,240
1936	296,268	436,710	351,466	1,287,718	284,044	4,156
1937	341,551	462,861	410,146	1,441,639	258,967	3,931
1938	370,450	498,794	435,173	1,440,378	272,789	3,778
1939	393,185	516,095	465,735	1,576,152	282,702	3,747
1940	537,992	504,481	513,649	1,461,069	214,291	3,407
1939 januari	30,545	33,038	38,645	122,881	24,863	3,734
februari	28,770	33,922	33,638	113,205	23,638	3,667
mars	33,445	42,704	44,385	138,745	26,084	3,663
april	29,480	40,700	49,468	129,800	28,814	3,763
maj	33,329	50,027	45,797	133,921	28,849	3,834
juni	30,761	53,540	39,381	130,643	22,938	3,793
juli	29,186	49,306	36,528	133,373	22,108	3,772
augusti	32,878	47,940	34,785	137,650	20,629	3,738
september	35,991	43,822	26,367	112,180	20,415	3,801
oktober	38,163	45,229	33,991	130,566	21,496	3,774
november	37,392	38,838	41,475	137,895	21,713	3,706
december	33,245	37,029	41,275	155,293	21,155	3,721
1940 januari	35,282	33,038	45,096	127,669	18,902	3,655
februari	33,921	34,245	39,695	145,831	16,134	3,561
mars	34,726	36,693	43,424	140,323	19,289	3,536
april	39,027	44,837	63,021	163,871	20,958	3,516
maj	34,732	44,543	52,042	125,967	19,868	3,484
juni	33,345	46,141	39,425	109,554	19,952	3,442
juli	41,834	57,273	46,772	125,519	18,110	3,415
augusti	46,322	47,607	35,240	106,683	16,177	3,362
september	50,959	47,681	30,876	86,061	14,239	3,312
oktober	67,132	48,447	38,942	96,827	15,737	3,232
november	68,285	33,752	40,103	104,391	17,736	3,193
december	52,427	30,224	39,013	128,373	17,189	3,174
1941 januari	45,956	26,794	44,982	113,406	13,437	3,064
februari	36,894	26,029	36,109	99,712	12,478	2,966
mars	32,242	26,594	39,942	97,113	19,002	2,954

Tab. 8. Priser på spannmål, fodersäd och kraftfoder, kr/100 kg.

År och månad		V e t e			R å g		Jordnötskakor		Sojamjöl		M a j s		Vetekli	Havre
		Svenskt	Manito- ba cif svensk hamn ¹	La Plata cif svensk hamn ¹	Svensk	Polsk ² råg cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	I Sverige
1	1925—29	22.66	28.18	25.17	20.42	19.83	20.80	·	20.26	·	17.14	15.14	14.41	15.47
2	1934	16.97	17.45	13.28	15.69	9.49	15.21	11.49	14.71	11.30	13.01	9.20	11.76	11.83
3	1935	16.69	18.59	15.07	15.59	—	17.44	11.99	16.90	11.63	15.51	8.05	12.85	12.15
4	1936	17.01	20.19	19.72	15.92	13.56	19.08	14.24	18.53	13.34	15.93	9.08	13.70	12.77
5	1937	19.60	26.97	23.89	18.29	19.30	19.69	15.00	19.24	14.82	16.33	12.40	14.38	15.58
6	1938	18.85	21.81	18.29	17.27	—	19.60	13.78	19.54	14.19	16.83	12.39	13.90	13.62
7	1939	17.99	³ 15.85	³ 13.13	17.29	11.90	21.23	³ 12.71	21.58	³ 13.92	18.61	³ 10.76	13.39	13.03
8	1940	23.30	—	—	23.29	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	16.89	20.41
9	1939 januari	17.20	16.32	13.61	16.25	12.85	20.49	13.07	20.58	13.90	18.04	12.80	12.79	11.51
10	februari	17.39	16.29	13.59	16.40	11.54	20.33	12.33	20.53	13.60	18.26	11.27	12.79	11.57
11	mars	17.46	16.09	13.16	16.44	11.44	19.96	12.26	20.32	13.62	18.22	10.65	12.51	11.25
12	april	17.59	15.93	13.12	16.59	12.33	19.85	12.60	20.39	13.80	18.26	10.74	12.26	11.20
13	maj	17.74	16.55	13.62	16.74	—	19.99	12.78	20.55	13.91	18.70	10.61	12.29	11.44
14	juni	—	15.98	13.19	—	11.75	20.00	12.94	20.77	14.38	18.66	10.58	12.26	12.20
15	juli	—	14.96	12.58	—	—	21.18	12.89	22.00	14.19	18.13	9.99	12.54	—
16	augusti	16.72	14.71	12.17	15.81	11.46	21.19	12.84	22.01	13.93	17.88	9.90	12.74	—
17	september	17.12	—	—	16.48	—	21.97	—	22.75	—	19.32	—	13.70	13.86
18	oktober	18.73	—	—	18.23	—	⁴ 24.00	—	⁴ 23.00	—	20.65	—	14.85	15.17
19	november	19.93	—	—	19.87	—	24.00	—	23.00	—	—	—	15.76	15.91
20	december	20.04	—	—	20.09	—	24.00	—	23.00	—	—	—	16.13	16.17
21	1940 januari	20.12	—	—	20.27	—	24.00	—	23.00	—	⁴ 18.50	—	16.16	16.26
22	februari	20.42	—	—	20.49	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	16.54	17.02
23	mars	20.63	—	—	20.69	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	16.74	17.22
24	april	21.08	—	—	21.09	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	17.24	18.72
25	maj	21.41	—	—	21.42	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	⁴ 17.50	19.65
26	juni	—	—	—	—	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	17.50	—
27	juli	—	—	—	—	—	—	—	23.00	—	18.50	—	17.50	—
28	augusti	24.25	—	—	24.16	—	—	—	23.00	—	18.50	—	17.50	—
29	september	25.02	—	—	24.83	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	23.27
30	oktober	26.08	—	—	25.93	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	24.01
31	november	⁴ 27.00	—	—	⁴ 27.00	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	⁴ 23.50
32	december	27.00	—	—	27.00	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	23.50
33	1941 januari	27.00	—	—	27.00	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	23.50
34	februari	25.00	—	—	25.00	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	23.50
35	mars	25.00	—	—	25.00	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	21.50
36	april	25.00	—	—	25.00	—	—	—	23.00	—	18.50	—	16.50	21.50

¹ Cif svensk hamn, inklusive tull, för majs tillkommer dessutom införselavgift, för jordnötskakor och sojamjöl särskild skatt. — ² Polsk råg har under dessa år endast noterats tillfälligtvis. — ³ Medelpris fram till krigsutbrottet. — ⁴ Se not 3 och 4 tab. 2 a.

Tab. 9. Inhemsk försäljning och import av vissa skattepliktiga fodermedel
m. m., i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av sv. oljekaksfoder	Import av oljekakor och oljekaksmjöl	Summa inhemsk försäljning och import	Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72)	Import av majs	Import av kli
1929.....	.	—	—	—	76,668	40,257
1930.....	.	179,034	—	9,076	134,634	40,782
1931.....	.	234,263	—	8,825	353,055	80,906
1932.....	.	148,607	—	5,330	243,949	38,026
1933.....	.	150,859	—	8,185	265,350	62,278
1934.....	52,780	190,128	242,908	8,234	107,186	38,158
1935.....	59,919	200,419	260,338	4,803	43,009	8,775
1936.....	65,111	158,630	223,741	5,444	76,043	10,199
1937.....	76,367	223,060	299,427	8,508	185,239	48,607
1938.....	75,991	251,559	327,550	7,495	172,088	49,115
1939.....	75,524	166,866	242,390	6,150	42,369	12,936
1940.....	93,295	141,898	235,193	7,287	49,065	14,025
1939 januari.....	5,808	21,011	26,819	461	3,462	2,607
februari.....	5,945	18,359	24,304	293	3,169	1,480
mars.....	6,428	14,209	20,637	219	2,575	1,746
april.....	6,908	18,003	24,911	370	1,440	1,215
maj.....	6,442	16,341	22,783	501	1,064	979
juni.....	5,443	12,502	17,945	453	4,080	822
juli.....	2,806	9,180	11,986	192	9,883	531
augusti.....	3,366	15,454	18,820	520	6,676	451
september.....	4,341	8,305	12,646	406	5,175	360
oktober.....	5,344	11,293	16,637	682	869	280
november.....	7,890	12,712	20,602	948	2,659	1,011
december.....	14,803	9,830	24,633	1,284	1,410	1,615
1940 januari.....	7,455	28,151	35,606	355	17,513	1,073
februari.....	8,446	5,255	13,701	479	6,027	2,354
mars.....	10,542	13,977	24,519	564	2,148	1,049
april.....	13,571	11,840	25,411	849	19,665	4,185
maj.....	15,392	6,377	21,769	132	1,136	722
juni.....	6,780	4,695	11,475	387	342	363
juli.....	2,294	9,534	11,828	301	319	476
augusti.....	2,424	14,323	16,747	427	882	339
september.....	6,507	17,931	24,438	1,301	489	—
oktober.....	7,217	10,893	18,110	309	484	695
november.....	6,339	13,615	19,954	159	—	907
december.....	6,328	5,308	11,636	2,024	61	1,864
1941 januari.....	1,494	8,649	10,143	1,147	—	1,442
februari.....	1,205	1,381	2,586	—	—	—
mars.....	1,932	1,931	3,861	364	—	446